תלמוד בבלי · אחרונים · צאן קדשים

צאן קדשים על בכורות

רבי אברהם חיים שור

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

צאן קדשים על בכורות

רבי אברהם חיים שור

מקור הטקסט: פנינים · רישיון: GNU FDL 1.3

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/צאן-קדשים-על-בכורות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 6
דף ג. 7
דף ג: 8
דף ד. 9
דף ד: 9
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 11
דף ו: 12
דף ז. 13
דף ז: 13
דף ח. 14
דף ח: 16
דף ט. 16
דף ט: 18
דף י. 18
דף י: 19
דף יא. 19
דף יא: 20
דף יב. 21
דף יב: 22
דף יג. 22
דף יג: 23
דף יד. 24
דף יד: 24
דף טו. 25
דף טו: 26
דף טז. 26
דף טז: 27
דף יז. 28
דף יז: 28
דף יח. 30
דף יח: 30
דף יט. 30
דף יט: 31
דף כ. 32
דף כ: 33
דף כא. 35
דף כא: 36
דף כב. 37
דף כב: 37
דף כג. 39
דף כג: 40
דף כד. 41
דף כד: 41
דף כה. 42
דף כה: 43
דף כו. 43
דף כו: 44
דף כז. 44
דף כז: 45
דף כח. 46
דף כח: 47
דף כט. 48
דף כט: 49
דף ל. 49
דף ל: 51
דף לא. 51
דף לא: 51
דף לב. 52
דף לב: 52

דף לג 53
דף לג: 54
דף לד 54
דף לד: 55
דף לה 56
דף לה: 56
דף לו 57
דף לו: 57
דף לז 58
דף לז: 60
דף לח 60
דף לח: 61
דף לט 61
דף לט: 62
דף מ 62
דף מ: 63
דף מא 64
דף מא: 64
דף מב 65
דף מב: 66
דף מג 67
דף מג: 67
דף מד 68
דף מד: 68
דף מה 69
דף מה: 69
דף מו 70
דף מו: 71
דף מז 72
דף מז: 72
דף מח 73
דף מח: 74
דף מט 74
דף מט: 75
דף נ 76
דף נ: 76
דף נא 77
דף נא: 77
דף נב 79
דף נב: 80
דף נג 81
דף נג: 81
דף נד 82
דף נד: 82
דף נה 83
דף נה: 83
דף נו 84
דף נו: 84
דף נז 85
דף נז: 85
דף נח 86
דף נח: 86
דף נט 87
דף נט: 88
דף ס 88
דף ס: 89
דף סא 89

דף ב.

הלוקח פרק ראשון.

רש"י ד"ה פטור מן הבכורה אותו עובר שקנה מן העו"ג או שמכר הוא לנכרים אינו קדוש כו' כצ"ל וכן הוא בספרים ישינים:

ד"ה והנותן לו בקבלה כו' וחציין של נכרים כו' כצ"ל:

בא"ד לפי שמסרה לנכרים ונתן לו בקבלה הס"ד וכצ"ל: ואח"כ ד"ה אע"פ שאינו רשאי כלומר שאף ע"פ שאינו רשאי ליתנו לו לעכו"ם במתנה הס"ד וכצ"ל. פירוש דמשמעות הלשון משמע דרבותא אתי לאשמעי' דאע"פ דאינו רשאי אפילו הכי קנסינן ליה וזה אינו אדרבא מהאי טעמא קנסינן לי'. משום הכי פרש"י דהכי קאמר דכיון דאע"פ שאינו רשאי ואפ"ה נתן לו מ"ה קנסינן ליה וקאי אע"פ על הנותן:

תוס' ד"ה הלוקח כו' ומתרי קראי נפקי כולה כדאמרי' גבי שותפות של נכרים דפוטר בבכורה אפילו אזנו מאי שנא בו בעינן כו' כצ"ל. פירוש כמו דילפינן שותפות עו"ג באם או בעובר מתרי קראי הוא הדין אם היה האם או העובר כולה של עו"ג דפוטר בבכורה מתרי קראי:

בא"ד בלוקח או במוכר כצ"ל:

בא"ד או האם או המוכר עובר כו' כצ"ל:

ד"ה והמשתתף בת"כ פרשת אמור תני בכור כו' כצ"ל:

בא"ד ועוד קשה דבפ' ר"ה קאמר בקרך כו' כצ"ל. ולענ"ד יש ליישב הני תרי קושיות דתלתא קראי איצטרך דאי הוי כתיב בישראל ולא בקרך הוי אמינא דכל בכור בישראל עד דאיכא כוליה ואפילו אין שותפות לכותי אלא באוזן הבכור אינו קדוש משום הכי כתיב בקרך שאם גוף הבכור של ישראל קדוש אפילו יש לכותי חלק באוזן דמצי למימר ליה שקול אזנך וזיל כדאמרינן לקמן ואי הוי כתיב הני תרתי ולא בקרכם הוי אמינא דבקרך וצאנך אתי למעוטי אפילו שותפות ישראל ובישראל אתי למעוטי אפילו אין נכרים חלק אלא באוזן דכל עוד דאיכא כוליה דישראל משמע מ"ה צריכא לכולהו נ"ל ודו"ק:

בא"ד שותפות אם מבישראל דההוא כו' כצ"ל:

ד"ה לאפוקי כו' אלא כ"ש דאיצטרך כו' כצ"ל:

ד"ה ונותן חצי דמיו לכהן אבל לא קדוש כו' כצ"ל:

בא"ד טיבותא דכהן דלא ניחא כו' כצ"ל:

בא"ד עד עשרה בדמי כו'. פירוש כיון דישראל פודה כל הבכור מעכו"ם יהא לכהן הבכור עצמו ולא דמי:

בא"**ד** שאין הפטר חמור כו' כצ"ל:

דף ב:

גמרא לכשתלד דלא מקבלא כו' כצ"ל:
רש"**י** ד"ה כמאן דזבנה כו' ולא אתי לאיחלופי למכור בהמה שלא לשחיטה הס"ד וכצ"ל:
תוס' ד"ה מאי לאו כו' וכי תימא דמשמע ליה כו'. פירוש כיון דמשני ליה לא אבהמה משמע דעיקר איסור משום בהמה ומשום הכי משמע ליה דקנסינן ליה משום בהמה ודמיו קאי על בהמה ופריך ליתני דמיה לפ"ז לקמן דמשני לא אעובר ודייק מדקתני נותן כל דמיו לכהן כמו שפרש"י לקמן ה"ל למידק דאי אבהמה ועיקר איסורא משום בהמה ליתני דמיה ולא מצי לשנויי לקמן תני דמיה למיפשט האיבעי' בזה ודו"ק. ומ"ו מהרש"א בחידושיו מפרש בע"א לקמן עיין שם. ולפי מה שכתבתי ניחא דתוספת ור"י מפרשי לקמן בע"א:
בא"**ד** לפטומה כדמסיק ולקמן לעוברה הס"ד:
ד"**ה** דלא מקבלה זכר לאו מטעם טריפה כו'. פירוש משום הכי סבירא ליה לר"י דלא מקבלה זכר משום דסבירא ליה דטרפה אינה יולדת:
בא"**ד** ומכל מקום מסתברא הכי כו'. פירוש מסתברא דלאו משום טריפו' קאמר דלא מקבלה זכר כיון דר"י סתמא מתיר בשבורה משמע אפי' מן הארכובה ולמטה דלאו טרפה היא:
ד"**ה** אסור לאדם כו' וכן עובדא דעו"ג כו' כצ"ל:
בא"**ד** כל הני עובדי פליגי כו' כצ"ל. ואין הכרע לומר דפליגי דאפי' אבוה דשמואל מודה דאי עביד שותפות עם העכו"ם דלא קנסינן לי' מעותיו ותדע דהא פסק הלכה כאבוה דשמואל והני עובדא דע"א מייתי הפוסקי' דהלכתא (בי"ד סי' רצ"ד):
ד"**ה** שמא יתחייב כו' עוד מייתי ר"ת ראי' מההיא דפ' בתרא דמגילה כו' כצ"ל (דכ"ח ע"א) ומכל הני עובדא שמייתי תוספת לעיל דפליגי אאבוה דשמואל לא מייתי ר"ת ראיה מדמותר לעשות שותפות עם נכרים ולא חיישינן שמא יתחייב לו שבועה ש"מ דמותר לקבל שבועה מעו"ג דאפשר לומר איפכא דאסור לקבל שבועה מעו"ג ומשום הכי מותר לעשות שותפות עמו דאם יתחייב שבועה אסור לקבל הימנו אבל מאבוה בר איהי דהתפאר במדת חסידות ש"מ אע"ג דמותר לקבל ממנו שבועה אפ"ה החמיר על עצמו ולא עביד שותפות עם נכרים אבל תוספת כתבו התם דהיה מתפאר אפי' בענין

שאינו יכול לבא לידי שבועה ואפי' יחול עליו שבועה יפטרנה דשרי בשאר בני אדם לפ"ז אינו ראיה מאבוה בר איהי עיין שם וצ"ע:
בא"ד בקדשים שלהם ואין תופסים בהם אלהות ואף על פי שמזכירים עמהם שם שמים וכוונתם לד"א מ"מ אין זה שם ע"א כי גם דעתם לשם כו' כצ"ל:

דף ג.

גמרא מסייע לריש לקיש כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה מאי לאו כו' דקבלה אינה אלא לעוברין כו' כצ"ל:
ד"ה דייקא נמי כו' כל דמיו לכהן כו'. ועיין מה שכתבתי לעיל ע"ב בתוספת ד"ה מאי לאו אעובר כו':
ד"ה או לאו דוקא כו' אי נמי טפי מהכי כו'. הא דהדר רש"י מסברא קמייתא דלא קנסינן ליה כולי האי משום דקשה לרש"י קושי' התוספת דגיטין (דמ"ד ע"א) ד"ה או לאו דוקא כו' דאי אמרינן דלא קנסינן כולי האי אפי' עד עשרה בדמיו א"כ איזה שיעור יהיב והתם בגיטין דמפרש רש"י גבי עבד ד"ה לאו דוקא דלא קנסינן ליה כולי האי עד מאה בדמיו וגוזמא קאמר הא קשה נמי קושי' התוספת כמו שהקשו שם על פרש"י דהתם יש ליישב דר"י ס"ל דהמקשן היה ידע מדר"ל דגבי בהמה גסה קונסי' אותו עד עשרה בדמיו מ"ה פריך או לאו דוקא דלא קנסינן כולי האי רק עד עשרה בדמיו כמו גבי בהמה גסה רק דהיה מסופק משום דשאני עבד דמפקע לי' ממצות ואפשר לומר גבי עבד דוקא קאמר מאה אבל הכא דפריך גבי בהמה דוקא עשרה או לאו דוקא עשרה ליכא לפרש הכי מש"ה כתב רש"י אי נמי ודו"ק. ומה שנדפס וציין בצידו קידושין דמ"ד הוא ט"ה:
ד"ה דוקא מאה או לאו דוקא כו' כצ"ל:
ד"ה וקפריך בהמה כו' ה"ג אי הכי ליקנסיה טפי חד מכדי שיעור דמיה כו' כצ"ל:
ד"ה לא פליגי הס"ד ואח"כ ד"ה האי בו אם יש חלק כו' כצ"ל:
ד"ה אפילו מום כו'. שייך לע"ב:
תוס' ד"ה ורבי יהודא כו' דמי אהדדי דהוי ענין אחד כו' כצ"ל:
בא"ד כתובה כשנשאר מקצת כו' כצ"ל:
בא"ד ואפילו נשוה ההיא דדמו כו'. פי' ההיא דמקצת כסף ומקצת בתולים למקצת בכור דהכא:
בא"ד והתם קאמר לית דחש להאי דר"ש כו'. פי' כיון דליתא דחש לדר"ש ולא אמרינן מקצת כסף ככל כסף ה"ה דלא אמרינן מקצת בכור ככל הבכור כר"י א"כ קשי' הלכתא

אהלכתא דהכא אמרינן לית דחש להא דר"י מ"ה כתבו דאדרבא משם סייעת' דהלכתא כרבנן ולא כר"י:

ד"ה רב חסדא כו' בדבר שמתה בה כל חד מוסיף אדחברי' כו' כצ"ל:

בא"ד אמו טמאה לידה אפי' גרסינן רבא כו' כצ"ל. פי' אפי' גרסינן הכא רבא דאמר טריפה אינה חיה אין להפך גירס' דהכא משום קושי' דרבא אדרבא דאמר התם אמו טמאה לידה משמע דטרפה חיה משום דהתם גבי וושט אע"ג דס"ל דטרפה חיה מ"מ הכא אם יש לעכו"ם חלק בדבר שעושה טריפה דהיינו מן הארכובה ולמעלה כמו שפרש"י ס"ל דאינה חיה אבל מכח גירס' דפ"ק דתמורה דאמר רבא בהדי' בדבר שעושה נבלה ע"כ גירס' הפוכה הכא כנ"ל ודו"ק ומ"ו מהרש"א מפרש בע"א ואיני מבין דבריו עיין שם:

דף ג:

גמרא משום שינוי ושינוי כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה מעבר לדף ושייך לכאן אפילו מום קל כו' מן הבכורה הס"ד ואח"כ ד"ה והדתנן רחל והכי נמי אמר ר"י בי מדרשא דהאי חייב כו' כצ"ל:

ד"ה יש במינו כו' לרבי יוחנן לאשמעינן הס"ד וכצ"ל:

ד"ה לא משום כו' כצ"ל:

ד"ה תרוייהו בעי כו' ואי קשי' כו'. כוונת רש"י בזה לפרש דאע"ג דמהכא לא מסתבר דמשום שרוע אפ"ה לא קשי' לר"י מאי איצטרך לאשמעי' דזיל הכי קמדחי ליה ואי לאו ר"י ה"א משום שרוע ומ"ו מהרש"א כתב על רש"י לא ידענא מאי קשי' ליה כו' עכ"ל. וכאשר כתבתי נכון הוא:

תוס' ד"ה אלא לאו כו' הוי מומין והכא כו' כצ"ל:

בא"ד חמיר טפי משתיהן כו'. לפ"ז השתא דמסיק דשתיהם גדולות לא הוי כ"כ שינוי כמו אחת גדולה ואחת קטנה יש לתרץ קושי' רש"י על ר"י דאמאי איצטרך לאשמעינן דיש לומר דשינוי דאחת גדולה ואחת קטנה חמיר טפי ג"כ משינוי דר"י ומ"ה איצטרך ר"י לאשמעינן דאפ"ה הוי מומא:

ד"ה דקא מפקע כו' מעשר בהמה דאינו כו' כצ"ל:

בא"ד חשש תקלה ויש להם כו' כצ"ל:

בא"ד ואפי' בהא דר"י אמרינן בפרק כיצד מערימין כו' כצ"ל תמורה (דכ"ד ע"ב):

בא"ד כי היה צריך להשהותו כו'. פי' וחיישינן אדהכי והכי אתי לידי גיזה ועבודה:

בא"ד שרי דקיימא כו' כצ"ל:

בא"ד עוד פר"ת רב מרי לא היה מקני אוזן עובר לנכרי דהוי דבר כו' כצ"ל:
בא"ד מן עו"ג דעו"ג לא קני כו' הד"א וכצ"ל:
בא"ד להזכיר ראיה מלקמן דאדרבה כו' כצ"ל:

דף ד.

גמרא והא פטרו קתני דמשמע אינהו כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה אלא אמר רבא כו' גבי בהמה טהורה לא אתיהב למדרש כו' כצ"ל.
ד"ה ובין לדידך כו' איכא למיפרך לוי בכור כו' הד"א:
תוס' ד"ה ועוד אם איתא כו' כנגד אחד דהא מה שפטרו בהמת לוים של ישראל מבהמת תחת בהמתן נפקא ליה לקמן כו' כצ"ל:
בא"ד וי"ל דר' כו' כצ"ל:
בא"ד יש לפרש דלקמן טעם דמתני' אתא לפרש מה טעם כו' כצ"ל:
ד"ה אם הפקיעה כו' דייק ק"ו אם קדושת לויות הפקיע כו' כצ"ל:
בא"ד מפקיע בכור דלויות:
בא"ד גבי בהמה מדאיצטרך כו' כצ"ל:
בא"ד גבי בהמה טהורה לא אתיהב כו' כצ"ל:
ד"ה דין הוא כו' וקשה דבפטר חמור נמי מסקינן כו' כצ"ל. פי' בין לאביי בין לרבא תנא דמתני' אתי לאשמעינן דהם עצמם פטורי' ומפטר חמור נמי פטורים:
ד"ה דלא הוה כו' כ"ש דפוטר של כו' כצ"ל:
בא"ד ק"ו דלא אמר הכתוב ולקחת בהמה כו' כצ"ל:
ד"ה בפטר רחם כו' הוא אם משכחת כו' כצ"ל:
בא"ד בן לויה נמי פטור משמע שרוצה לתרץ הך פרכא דבן לויה בשנויא דפטר רחם ובן לוי שהוא פחות מבן חדש נטר עד שנויא כו' כצ"ל:
בא"ד דפטר רחם דבן לוי כו' כצ"ל:
בא"ד רחמנא והוא בן לוי משויהו לוי וה"ה בבן לויה ואע"פ כו' כצ"ל:

דף ד:

רש"י ד"ה הקדשות כו' כלדורות תאמר כו' הד"א:
ד"ה תדע שלא נמנו עודפים בכורי בהמת ישראל כמו שמנה כו' כצ"ל. והשאר יש למחוק דיתור לשון הוא:
ד"ה דילמא הא דלא מני דלא הוי להן לישראל כו' כצ"ל:

ד"ה דלא פסיק שנולדו במצרים כו' כצ"ל:
ד"ה מעיקרא כו' לא קרבו בבמות כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה מה לכסף וכו' נפדן בשה ובכל דבר כו' כצ"ל:
ד"ה ופודה בן הו' דאספק קאי כדלקמן כו' כצ"ל.
ד"ה לא קדשו כו' ואין זה אליבא דר"ל כו'. וכתב מ"ו מהרש"א מבכור אדם דפוטר במתני' לא תקשה לר"ל דאיכא לאוקמי באותן שיצאו ממצרים אבל בבכור בהמה טהורה ליכא לאוקמי נמי באותן שיצאו ממצרים דהא לר"ל קרבו כולן באותו היום שהוקם המשכן וכפרש"י לקמן וקרא ואת בהמת הלוים תחת בהמתם נאמר באייר אחר שהוקם המשכן:

דף ה.

גמ' אמר ר"א ר"י חזאי בחילמא כו'. ועיין במנחות (דף פ"ד ע"ב) דשם נמי איתא האי סוגיא וכה"ג שם (דף ס"ז ע"א):
רש"י ד"ה כדאמר טעם טעמיה מוהיה כו' כצ"ל:
ד"ה מחצית השקל בשקל כו' כצ"ל:
בא"ד שהן חמש ועשרים כו' כצ"ל:
ד"ה אלימא כו' שהרי כיון דמאלף ושבע כו' כצ"ל:
בא"ד וא"נ לא מהדר קרא אלא כו' כצ"ל:
ד"ה לעולם כו' לא אהדר ומנא מאתים כו' כצ"ל:
ד"ה ואלפים כו' ועד דליהוו כו' כצ"ל:
ד"ה והשקל עשרי' כו' המנה ס' סלעים הס"ד וכצ"ל:
תוס' ד"ה ומחצה שלם כו' וחמשה ושבעים כו' כצ"ל:
ד"ה מנא ליה. פירוש יש לדקדק מתוך מה אמרת דבר זה מלבד קושי' זו הס"ד וכצ"ל. פי' מנ"ל דבר זה דמנה של קודש כפול היה מלבד קושי' קונטורקס השר דליכא למימר מכח קושי' השר מוכח דכפול היה דהא קושי' השר מתורץ בלא"ה מדכתב ואת האלף וגו' וכפרש"י ותוספת:
ד"ה הרי כאן כו' אלא בפרוטרוט ש"מ דמנה של קודש כו' כצ"ל והד"א:
בא"ד שם מנה דעתידה כו' כצ"ל:
בא"ד מנה ופריך ומי כתיב כו' כצ"ל:
בא"ד דייקינה דכתובת אלמנה דאורייתא מנה אלא כו' כצ"ל:
ד"ה והשקל כו' האמרינן דסלע ד' דינרים כו' כצ"ל:
בא"ד נתוסף מנה של קודש ובשל חול ור"י פי' דתוס' אחת כו' כצ"ל:

בא"ד ושל קודש והכי קאמר קרא דיחזקאל כו' כצ"ל:
בא"ד במנה של עכשיו עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל המנה יהיה לכם והיינו ששים שקלים בין הכל אבל משקלם של עכשיו שנעשה כ"ד לית ביה אלא חמשים בשקל קודש וכ"ה של חול ומה שלא מנה הכתוב בבת אחת ששים שקלים המנה ואין לחלק בענין זה יש לפרש לפי ששלשה עניני משקלות כו' כצ"ל והד"א ועיין בב"ב (ד"צ ע"א) ובמנחות (דע"ז ע"א):
בא"ד שליש מנה של קדש אחר שנתוסף אחד משתות כו' כצ"ל:
בא"ד מנה של קודש אחר שנתוסף כו' כצ"ל:
בא"ד כל כך דתלתות מנא ורבעות מנא איירי במנא כו' כצ"ל:

דף ה:

רש"י ד"ה והא תנא כו' לפרה דקא מפיק כו' הד"א:
תוס' ד"ה תלמוד לומר כו' מקצת סימנים דחייב כו' כצ"ל. פירוש מקצת סימנים של רחל שילדה כמין עז:
בא"ד קשה דמייתי עלה דקאמר מה"מ קרא דתנא רב יהודא הוה ליה כו' כצ"ל:
ד"ה והא תנא כו' דהכא לפטור שור מדין בכורה דפטור כו' כצ"ל:
ד"ה ורבי יוסי כו' עד שיהא הוא שור ובכורו כו' כצ"ל:
בא"ד משום דלא בעינן בכור שני ושלישי דיש לנו לדרוש כו' כצ"ל. פי' דיש לנו לדרוש דבכור ראשון קאי על כבש ועז נמי אלא ע"כ לכדר"י הגלילי שיהא הוא ובכורו שוה וכן משמע גירס' זו מס"י ומ"ו מהרש"א גורס גירסא שלפנינו וקשה להולמן ודו"ק:

דף ו.

גמרא וחמור תפדה בשה כו'. הקשה מ"ו מהרש"א לפרש"י דקאי על קרא תניינא יש לדקדק כיון דאליבא דר"י הגלילי קיימינן נימא אדרבא דאיצטרך למיכתב ופטר דאי לא הוה כתיב ופטר הוה דיינינן ליה בכלל ופרט שור ושה וחמור אין מידי אחרינא לא מ"ה כתיב פטר הפסיק הענין כדאמרי' לקמן לר"י הגלילי עכ"ל ומיישב קושי' זו בשני דרכים עיין שם. ולענ"ד לאו קושי' היא כלל דלקמן קאמר ר"י הגלילי אליבא דתנא דידן אע"ג דדריש מפטר חמור קמא עד שיהיה הולד חמורה והנולד חמור אפ"ה ליכא למעוטי מפטר חמור תניינא סוסי' וגמלים מכל דבר מכח כלל ופרט דפטר הפסיק הענין אבל ר"י אליבא דידיה דס"ל דפטר קמייתא אתי למעוטי סוסי' וגמלים משה ופטר תניינא אתי למעוטי סוסי' וגמלים מכל דבר ופריך רב אחאי דילמא אי הוה כתיב חד פטר הוה

מרבינן סוסים וגמלי' אפי' בשה מכח דבר שהיה בכלל מ"ה כתיב פטר אחרינא למעוטי סוסים וגמלים משה ולעולם בכל דבר ומשני שפיר א"כ לכתוב בקרא תניינא וחמור תפדה בשה מאי אמרת דאי הוה כתיב וחמור הוה דרשינן בכלל ופרט ולמעוטי סוסים וגמלים מכל דבר אם כן פטר חמור קמא למה לי ודו"ק נ"ל:

שם חמור אדום בעלמא כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה א"כ ליכתוב כו' דין בכורה הס"ד:

ד"ה לא אפדה כו' בני קדושת בכורה נינהו מ"ה כי אית כו' כצ"ל:

ד"ה חמור אדום ולחייב כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה ור"ש נפקא כו' דמשמע הכא מאן דדרש כו' כצ"ל:

בא"ד מהלכי כפים בחיה טמאתי לך כו' כצ"ל:

בא"ד קלוט שרי ויש לדחות דאיכא לאוקמי בראשו ורובו דמי לאמו אי נמי נתיר קלוט מהוא טמא ואת נעמיד לאסור חלבו וגמל נשנה מפני שסועה כמו שפן וארנבת וחזיר כדאמרי' לקמן כו' כצ"ל:

בא"ד טעמא דר"א משום דדריש את כו'. פי' משמע התם דלא דרשי' את משום דנקטינן דאין קושי סותר:

בא"ד דמה הוא זקוק לומר אי משכחת כו'. פי' מדקאמר אי משכחת משמע דהכי קאמר ר"א דרש את להאי דרשא דסותר ונקטינן דאין סותר ודרשי' את לדרשא אחריתא אבל את דרשינן ועיין בהרא"ש:

ד"ה פי' וא"ת לוקמא במורא אב ואם דהושוו מוראם למוראת המקום כו' כצ"ל. ומה שנדפס בפנינו בכיבוד הוא טעות דמוכח דאת ה' אלהיך תירא כתיב:

בא"ד כדאמרי' במנחות (דמ"ד ע"א) דתפילין יש א' עשה וי"ל כו' כצ"ל:

בא"ד דומי' למורא של מקום וזה א"א כו' כצ"ל. פי' דלא משמע ליה אלא שיהא דומיא למורא ש"מ אבל לעבור עליו בעש' יתירא ויהא יותר ממורא של מקום זה א"א אבל ת"ח מרבה ר"ע רק דומי' שיהא מורא רבך כמורא שמים דבת"ח ליכא עשה ועיין בתוס' דב"ק (דמ"א ע"ב):

דף ו:

גמרא וחלב דבהמה טהורה מנ"ל כו'. הכי פריך גמל גמל לרבנן את גמל לר"ש ל"ל מאי אמרת סד"א הואיל ואישתרי בבהמה טהורה בבהמה טמאה נמי לישתרי בהמה טהורה גופא מנ"ל:

שם ואימא חלב לחודיה אסור באכילה כו'. אין להקשות לפ"ז הא דאוקמינן במסכת חולין (דף קט"ו ע"ב) ג"פ לא תבשל כתיב ומוקי א' לאיסור אכילה ל"ל תיפוק ליה דחלב לחודיה נמי אסור באכילה יש ליישב דג' פעמים לא תבשל איכא לאוקמי פרט לחיה ולעוף ובהמה טמאה כדאמרי' התם במתני' (דף קי"ג ע"א):

רש"י ד"ה גמל טמא כו' הגמלה וכתיב הוא דמשמע הוא כו' כצ"ל:

ד"ה איבעי ר"ש דלא מישתרי כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה הטמאי' כו' דמייתי עלה הך דרשה כו' כצ"ל:

ד"ה לאסור צירו כו' לא בטיל ומשני שאני ציר כו' כצ"ל:

ד"ה רוטב וקיפה כו' כעיקר דמכאן אתה כו' כצ"ל:

בא"ד בהכי כמו והתעלמת כו' כצ"ל:

בא"ד לאשמעי' דמיחוי כממש כו' כצ"ל:

בא"ד דליהוי שתייה כאכילה כו' כצ"ל:

דף ז.

רש"י ד"ה להתיר את המותר כו' לא איצטריך האי קרא דאך את זה לא תאכלו כו' כצ"ל. ולפ"ז יש לדקדק מאי פריך או אינו אלא עיבורו מן הטהור ויש ליישב בדוחק:

תוס' ד"ה ש"מ לאכילה בעי ר"ש ראשו דמשמע שאין כו' כצ"ל:

בא"ד והשתא רישא יותר רבותא מסיפא קמשמע לן כו' כצ"ל. וכ"ה בס"י ומ"ו מהרש"א מגיה גירסא זו שלא לצורך והכי פרוש' דרישא רבותא קמשמע לן דאסור באכילה אפי' דומה לאמו במקצת סימנים:

ד"ה זה אי אתה כו' בקרא הס"ד ואח"כ ד"ה אבל אתה כו' ובצמרו ולא דוקא סימני כו' כצ"ל וכ"ה בס"י:

ד"ה עד שיהא כו' דר' יהושע לאסור לאו מקרא זה דר"א בא להתיר כו' כצ"ל וכ"ה בס"י:

ד"ה והא איפכא כו' אלא לר"י אייתי כו'. פי' דניחא ליה לאתויי מהך ברייתא שר"י הוזכר בה אע"ג דלאו ד"ה היא:

בא"ד ואיסור שייך שפיר זה וזה כו' כצ"ל:

בא"ד לא יחשב שור גורם כו' כצ"ל. פי' זרע אב:

דף ז:

גמרא הטמא והני כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה מטמא כו' של טמא הס"ד ואח"כ ד"ה והני מילי מינא דטמא הן שבתוך הטמא היו ודמי לחלב ואף ע"ג דלאו כו' כצ"ל:
ד"ה שמכניסי' אותן כו' מגופייהו מימצי ושרי ור"ש אמר כל שהיה בתוך הטמא טמא הס"ד והד"א וכצ"ל ואח"כ ד"ה הוא דאמר כר"י דטעמא כו' כצ"ל:
ד"ה שרץ העוף טמא משמע הולד ממש בהדיא כו' כצ"ל:
ד"ה אלא שרץ עוף טמא שאי אתה אוכל להכי דייקא כו' כצ"ל:
ד"ה דבש דבורים דבש סתמא קרי ליה כו' כצ"ל:
ד"ה דאזיל בתר כו' לה הס"ד:
תוס' ד"ה תניתוה כו' הא דמשמע לעיל דלסימן נקטיה לא קשה מידי ופירשתי לעיל הס"ד וכצ"ל. ועיין לעיל (ד"ו ע"א):
ד"ה עור הבא כו'. פי' שליא הס"ד וכצ"ל. ומ"ו מהרש"א מיישב גירסא שלפנינו והוא דוחק ע"ש:
ד"ה לא בין כו' ואמו חיה אבל אמו חיה כו' כצ"ל:
ד"ה דג טהור כו' אהלות תנן כלב כו' כצ"ל:
בא"ד כמה תשהה כו' כצ"ל:
בא"ד משנה זו חטה כו' כצ"ל:
בא"ד דשמעתי' אתיא כו' כצ"ל. פי' לר"י מע"ל ולת"ק קודם שיעור שרפה וע' בתו' במנחות (דס"ט ע"א):
ד"ה רוב דגים פי' שקורין הרנג"ש כו' כצ"ל:
בא"ד דגים נפיק אבל מים שהבהמה שותה לחלוחית הגוף מתערב עמהם ובת"כ תניא גבי דגים תאכלו לרבות הטהור שבמעי טמא יכול אף הטמא שבמעי טהור ת"ל אותם ומה ראית' לומר בבהמה שבמעי טמא טמא ושבמעי טהור טהור ובדגים אינו כן לפי שאין גדולין ואין ראיה משם לאסור דג טמא שבלע דג טהור אחר שיצא משום דנקט שבמעי הטמא דלאו דוק' אלא משום טמא שבמעי טהור נקטיה דהא שרינן ביצא לחוץ משום דחשיב עכול וחשיב כעפרא הס"ד וכצ"ל ועיין באשר"י:

דף ח.

גמרא ביום טוב והלא בדק אימר לא בדק יפה יפה והלא בדק כו' כצ"ל:
שם כך נתקלל הוא מבהמה כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה כל מין שביצי הזכר מבחוץ כגון חיה ובהמה מוליד כו' כצ"ל:
ד"ה לוז כו' פרי אחד כו' כצ"ל:

ד"ה אם מבהמה כו' כל שכן שבהמה נתקללה יותר מן חיה כו' כצ"ל:
בא"ד וחתול נ"ב יום כו' כצ"ל:
בא"ד היינו ארי או אפעה כו'. פי' מדכתיב מכל חית ולא כתיב מחית אלא ע"כ שנתקלל יותר אפי' מארי או מאפעה לפי זה לכתוב מכל החיה ולא ליבעי בהמה ועיין במהרש"א:
ד"ה אלא להכי כו' נתקללה מחיה על אחת ז' כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה תרנגולת כו' חוטרא דלוזא ויש מדרש מקל שוקד משעה שהוא מציץ עד שעה שהוא גומר כ"א יום אף מי"ז כו' כצ"ל:
בא"ד שקדים מתרגם וכפית שגדין עוד אמרי' וינאץ השקד כו' כצ"ל:
בא"ד לעתיד לבא הס"ד ושאר יתור לשון הוא ויש למחוק:
ד"ה ברדלס כו' קמא אמרינן ברדלס זו אפא ואמרינן צבוע זהו אפעא וצבוע זהו אפעא שהרי גיא הצבועים כו' כצ"ל:
ד"ה הקוף כו' חוץ מן הפיל והקוף כו' כצ"ל:
בא"ד המפלת אמרי' לא אמר ר"מ אלא בקרי וקפיפא הואיל ועיניהם כו' כצ"ל:
בא"ד וינשוף דמתרגם כו' כצ"ל:
בא"ד שבעופות ואמר אביי באות כו' כצ"ל:
בא"ד ואי גרסי' קפוף כו' כצ"ל:
ד"ה בנות שוח על משנה דבנות שוח שביעית שלהן שניה פי' כו' כצ"ל:
בא"ד לג' שנים הס"ד ואח"כ ד"ה ויש אומרים מוכססין פרש"י מין בנות שוח כו' ופ"ק דע"א גרסי' מוכססי' ובנות שוח משמע דמין אחר וכן שמו וקשה דבמסכ' דמאי חשיב בנות שוח גבי הקלין שבדמאי כו' כצ"ל. פי' לפי דגרסי' בפ"ק דע"א ובנות שוח דמשמע דמין אחר הוא ופרי חשוב הוא ועי' דיבור זה במסכת ע"א (דף י"ד ע"א) ומ"ו מהרש"א מהפך הגירסא בדיבור זה ואינו מן הצורך ע"ש:
בא"ד משמע דלאו כו' כצ"ל:
בא"ד דנדרים משמע דבנות שבע ותאנים לבנים שני מינין הן כו' כצ"ל:
בא"ד בנות שוח ובנות שבע שני מיני כו' כצ"ל:
בא"ד כדמשמע בשבועות ובנדרים כו' כצ"ל (די"ב):
בא"ד ומסתמא אדם מן היפות כו'. פי' דאית' במדרש דתאנים שאכל אדה"ר איכא דקרי להו בנות שוח שגרמו שוח לאדם ואיכא דקרי להו בנות שבע שגרמו שבע אבילות לאדם ומפ' תוס' דמסתמא מן היפות אכל והא דקרי להו בנות שוח אע"פ שמהם לא אכל שתולין הקלקלה במקולקל ועיין בע"א (דף י"ד) בדיבור זה ותראה שגירסא זו ניחא:
ד"ה ומאי נינהו כו' (עדיין) [עזין] הן כלב בחיות לנקוט כו' כצ"ל:

בא"**ד** מכוין טפי דהוי אחת לשבע הס"ד וכצ"ל:

דף ח:

גמרא מעיקרא ארבע שנין והא כו' כצ"ל:
שם אמר להו לחיי אי זכיתו לי כל דבעיתו כו' כצ"ל:
שם אייתי בידי' פשטי' לא הוה עייל כו' כצ"ל. הגדה זו יפה נדרשת בחידושי מהרש"א עיין שם:
רש"**י** ד"ה מי כתב כו' יותר מבהמה מכל הבהמה כתיב משמע מבהמה המקוללת יותר כך נתקלל ואין לך מקוללת בבהמה גסה יותר מחמור הס"ד וכצ"ל. ועיין ברש"י בע"י:
ד"**ה** עביד חיותא מנתח בהמה הס"ד וכצ"ל:
ד"**ה** מגוואי כו' קטלי לבראי שהיתה אסקופת החדר עבה כו' כצ"ל:
בא"**ד** קטלי לשומרי בראי כי כו' כצ"ל:
בא"**ד** דנפקי קטלי לגוואי שהניחוהו כו' כצ"ל:

דף ט.

רש"**י** ד"ה נותן טלה כו' תחלה מפרשי' טלה כו' הד"א:
ד"**ה** זכר ונקבה בין שה זכר בין שה נקבה הס"ד וכצ"ל:
תוס' ד"ה בי בליעי כו' איתא ביה תלתא צלמי כו' כ"ה הגירס' בתלמוד ועיין בע"י:
ד"**ה** מאן תנא כו' מאן תנא דחמורה שילדה כו' כצ"ל:
בא"**ד** דלא קתני במתני' ויצאו כו'. דבריהם אינם מובנים לי דלמא באמת ה"ק דאי ר"י הגלילי ליתני במתני' ויצאו שני ראשיהן כא' שניהן בכורות ולאשמעי' דר"י הגלילי יליף בכור בהמה טמאה מבהמ' טהורה וצ"ע:
בא"**ד** להחמיר בדבר ולהפריש טלה שני לעצמו הס"ד. פי' ואי מתני' כר"י הגלילי ליתני ברישא דמפריש טלה שני לעצמו ולא סמכי' ארובא שאינם יוצאי' בבת אחת ליפטר מדין טלה והוא לעצמו ותו לא איצטרך לאשמעי' גבי זכר ונקבה דמפריש טלה א' לעצמו כמו בסיפא גבי שני זכרים ונקבה דצריך להפריש טלה א' לעצמו כמו שפרש"י ולא הוזכר במתני' וסמיך אריש' דזכר ונקבה דמפריש טלה א' לעצמו ליתני ברישא דמפריש טלה שני לעצמו ולא איצטריך למיתני נמי גבי זכר ונקבה ודו"ק ועיין במהרש"א. אבל אי קשיא לי הא קשיא לי לפ"ז קשה לאביי וליגמר מיניה קושית הגמרא ואי משום דמיעוט רחמנא הזכרים דילמא המיעוט אתי זו שניהם ל"ה אבל בבהמה טמאה טלה שני לעצמו ויש ליישב בדוחק דעדיפא מיניה פריך לאביי:

ד"ה אמר רב מין במינו כו' כצ"ל ושייך לע"ב:

בא"ד (ברכתו) [כרכתו] אחותו והוציא כו' זהו גירסת ר"ח בסוגיא דהתם ורש"י גורס גירסא אחריתי ע"ש:

בא"ד הכא מקצת פנוי כו'. פיר' התם (ברכתו) [כרכתו] אחותו בכולו אבל הכא כיון דאי אפשר לצמצם שיצאו שניהם בבת אחת אותו מקצת שיצא פנוי מאחיו ואינו חוצץ:

בא"ד וא"ת לאביי דמוקי כו' כצ"ל:

ד"ה זכר ונקבה כו' לפי מה שפירשתי לעיל דנקבה חוצצת כו' כצ"ל. פי' בשלמא לרבנן אפשר לומר דס"ל דאין חילוק בין אחותו לאחיו והתם (דברכתו) [דכרכתו] אחותו והוציאו (דברכתו) [דכרכתו] כולו והכא מקצת פנוי דאי אפשר לצמצם איכא למימר טפי דאינו חוצץ כשנוי' קמא דלעיל אבל לר"י הגלילי דאפשר לצמצם ע"כ צריך לחלק בין אחיו לאחותו ונקבה חוצצת הקשו שפיר ובזה שקטה קושית מהרש"א מה שהניחו בצ"ע כנ"ל ברור ודו"ק:

ד"ה ושתי חמוריו כו' כדפרשתי לעיל בפירקין כו' כצ"ל (דף ד' ע"ב):

בא"ד לא תלינן להעמיד הממון בחזקת בעלים שהאחת טנפה כו'. הקשה מ"ו מהרש"א הכא נמי איכא למימר הכי מהאי טעמא דצריכא ויש ליישב ודו"ק עכ"ל. ונ"ל ליישב דמהכא ליכא למישמע דלא תלינא להעמיד הממון בחזקת הבעלים דאפשר לפרש דמיירי דידעינן בבירור שכל אחת ילדה זכר ואפ"ה איצטריך לאשמעינן דנותן שני טלאים לכהן ואין פודה וחוזר ופודה אבל לקמן דליכא למימר הכי ע"כ הא אתי לאשמעי' ואין לדקדק דמסיפא דהכא שמעי' דלא תלינן להעמיד הממון בחזקת בעלים שהאחת טנפה דהא קתני אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה וילדה ב' זכרים נותן טלה אחד לכהן ולא תלינן שהאחת שלא ביכרה טנפה ונימוח הולד ואחת שביכרה ילדה ב' זכרים ויש ליישב דאפ"ה ניחא ליה לתנא לאשמעי' בבהמה טהורה נמי דלא תלינן בהכי וסיפא דלקמן אחת ביכרה כו' נקט משום פלוגתא דר"ט ור"ע. אבל צ"ע לר"י הגלילי דס"ל דאפי' אחת ילדה ב' זכרים שניהם לכהן דאפשר לצמצם לפ"ז לקמן מאי אתי לאשמעי' דלא חיישי' לטנפה ואחת ילדה שניהם דהא אפי' אחת ילדה שנים שניהם לכהן וצ"ע ולתירוץ שני שכתבו דניחא ליה לפרש כל גוונא ניחא נמי לר"י הגלילי ודו"ק:

בא"ד ונקבה נותן הזכר לכהן כו' כצ"ל:

ד"ה שתי זכרים כו' לכאורה מוכח דמפריש טלה א' מספק לעצמו וכן לקמן כו' כצ"ל:

בא"ד ואי לכהן משום דקדושת כו' כצ"ל:

דף ט:

גמ' חציצה מיהא איכא כו'. פי' ולא לפטור לגמרי פריך דמ"מ איכא למיחש שמא יצא כולה ראשונה כמ"ש תוס' לעיל כיון דלא ראינו לא שכיח אלא דפריך דיפריש טלה לעצמו נ"ל:

שם ומקדשה כהך דביני כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה בשויו לא אמרי' דלא חמיר מהקדשות הס"ד. פי' דלא אמרינן דהקפידה תורה דוקא בשה ובשויו דלא חמיר מהקדש דפודין בכל מין בשויו אלא דקאמר דהקפידה תורה בשה ואפי' שלא בשויו:

ד"ה במזיד כו' קודש כו' הד"א:

ד"ה ושור הנסקל כו' ופטר חמור ששחטו לנכרי כו' כצ"ל:

בא"ד דנבילה היא איכא למימר כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה ותנן ר"י כו' משמע הכא דמקודשת כו'. פי' דאשה מקודשת אפילו בגבולין אלמא דממון הדיוט הוא מדקתני ועולה ואוכלתו בירושלים ע"כ בגבולי' איירי. וראיתי בדפוס חדש נדפס בצדו נ"א אינו מקודשת ור"ל דהאי מקודשת קאי על מעשר שני וטעות הוא לשבש כל הגרסאות:

בא"ד לירושלים והא דאמרי' בסוף חלק בגבולין כו' כצ"ל:

בא"ד וכן בעיר הנדחת לאו כו' כצ"ל. פי' אם היה מעשר שני בע"ה:

ד"ה מכל האוכל כו' אשר יאכל כתיב משמע שפיר כו' כצ"ל. פי' דמכל אתי אפי' אסור באכילה ע"כ לא ממעט אלא איסור הנאה:

דף י.

רש"י ד"ה צריכה מחשבה לטמא כו' הד"א:

ד"ה בכפרים כו' פחות מכזית נבלה דאין כו' כצ"ל:

ד"ה ואינה צריכה כו' חמורה בעוד שהיה כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה מה להלן כו' לא תבשל לית ליה ק"ו ומאן דדריש ליה מקדש אית ליה ק"ו וא"ת תיפוק ליה איסור הנאה כו' כצ"ל. וכן הגירסא בס"י ולפ"ז קאי הקושיא אליבא דר"ש דס"ל בשר בחלב מותר בהנאה ויליף מאנשי קודש למה לא יליף מבקודש באש תשרף לאסור בהנאה דר"ש גופא יליף שם הך דרשא. ומ"ו מהרש"א גורס גירסא שלפנינו ולפי גירסתו הקושי' קאי למאן דדריש ק"ו לאיסור הנאה והקשו ל"ל ק"ו ולא על ר"ש וכתב

ק"ק אמאי לא הקשו לתנא דהכא דנילף מנותר כמו שהקשו בפ' כ"ש עכ"ל ולפי גירס' שלנו לאו קושי' כאשר כתבתי:

בא"ד ודמי אהדדי דרשינן אי נמי כו' כצ"ל. פי' ודמי אהדדי דקיימא קדושה אגברא:

ד"ה נבלת בהמה כו' לא גרסי' דליכ' כו' כצ"ל דהכשר שחיטה לא מהני' לחלב כו' כצ"ל:

בא"ד עכל"ה לפי שיש ספרים שאין כתב בהן ושמא כו' כצ"ל. פי' שאין כתב בהן והחלב:

בא"ד תנאי בהכשר קודם מחשבה מכל כו' כצ"ל:

בא"ד גרסינן לה שפיר והחלב בשוקי' כו' הד"א:

בא"ד שחוטה איירי וכן כו' כצ"ל:

ד"ה נבלת בהמה טהורה כו' (וישניה) [וישנה] שהאכילה קדלי דחזירי כו' כצ"ל:

דף י:

גמרא תפדה תפדה תפדה מיד תפדה בכל שהוא כו' כצ"ל:

שם פשיטא איצטריך כו'. אין לדקדק מאי פריך פשיטא כיון דאיכא ר"י ב"ר יהודא דפליג וס"ל דאין פדיה פחות' משקל ואפשר לפרש דפריך על תפדה מיד פשיטא כיון דלא קבע תורה זמן לפדות ע"כ מצוה לפדותו מיד ואל יחמצנה למצוה:

תוס' ד"ה שהשוחט עורב כו' ותימא דפי' דדם נחירה מכשיר לעלמ' דמאיזה טעם כו' כצ"ל:

דף יא.

רש"י ד"ה ממונא דבעלים הוא ולא מצי הכהן לזבוני כו'. פירוש דכהן לא מצי לזבוני להאי פטר חמור לפודה בהאי פדיון שנתן לו הפודה:

ד"ה וגונב מבית כו' להקדש הס"ד:

ד"ה והן שלו כו' זה מהן דכהן המוריש כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה והילכתא כו' רגיל הכא רגיל הכא אבל הוא עצמו אפי' בפטרוזא בת דנקא הס"ד וכצ"ל ואח"כ ד"ה ואין לו שה כו' כצ"ל:

ד"ה וגונב מבית האיש כו' אימא נמי הך דרשה וקשה מרעהו ולא דהקדש נפקא ופירשתי דלאו מיתורא דאיש קדריש דגיזבר נמי כו' כצ"ל:

בא"ד למעוטי הקדש דבכל כו' כצ"ל:

בא"ד ואשה על לשון נקבה כו' כצ"ל:

בא"ד אשה אל אחותה בקרסים כו' כצ"ל:

בא"ד כדנפקי מרעהו כו'. פי' מבית האיש דשייך ביה רעהו כדכתיב ולא מבית הקדש דלא שייך ביה רעהו ע' דיבור זה במס' ב"ק (דס"ג ע"א) ד"ה רעהו כו':
ד"ה שהיו לו כו'. לעיל דפודה וחוזר ופודה:

דף יא:

גמרא ישראל ברשות נכרי כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה ואותו אבי אמו כו' רבותא קמ"ל כו'. הא דלא כתב רש"י לעיל גבי פטר חמור רבותא קמ"ל אפשר לומר דוקא גבי תרומה הוי רבותא כיון דכהן עצמו חייב להפריש כמ"ש רש"י לקמן ולא יצא מכלל חיוב וסד"א ניתבינהו לכהן כי היכא דעביד ישראל קמא אבל בפטר חמור דכהן עצמו פטור לא שייך רבותא כולי האי מ"ה לא כתב רש"י לעיל דרבותא קמ"ל אבל לפ"ז הוי ליה למעבד צריכא בהכי ויש ליישב:
ד"ה דאמרחינהו ישראל ברשות נכרי כו' כצ"ל:
ד"ה (מעשרין) [צאן קדשים: מעשרן] כו' נכרי הס"ד:
תוס' ד"ה דגנך אמר כו' ומיהו קשה דאפי' לתנא דס"ל מירוח כו' כצ"ל:
בא"ד מתרצה בהכי דדייק כו' כצ"ל:
בא"ד ומיהו קשה לישני אע"ג דאינו פוטר כו' כצ"ל. פירוש לישני דמרחינהו נכרי וס"ל מירוח נכרי אינו פוטר ומ"ה (מעשרין) [צאן קדשים: מעשרן] והא דקתני והן שלו משום דא"ל קאתינ' כו':
בא"ד גזירה משום בעלי כו' כצ"ל:
בא"ד דמסקינן כאן בתרומה גדולה כו'. פירוש בתרומה גדולה בעי למיתבינהו לכהן ולא מצי למיפטר משום דא"ל קאתינא כו' כיון דתרומה גדולה במיתה:
ד"ה דמרחינהו כו' ישראל והכי קאמר הלוקח כו' כצ"ל:
ד"ה (מעשרין) [צאן קדשים: מעשרן] דאין כו' דאפילו היכא דחייב לעשר דאורייתא הן שלו כו' כצ"ל:
ד"ה הרי בחזקתן כו' עשה משליכי כו' כצ"ל:
בא"ד וקשה מההיא דמשאלת כו' פ"ה דשביעית:
ד"ה הא חלפינהו ודאי כו' ואע"ג דשמעינן לר"ש מירוח נכרי פוטר כו' הא דלא הקשו מפשטא דמתני' דקאמר ר"ש דמאי משמע דאי הוי כפירותיו של נכרי הוי חייב הא ר"ש ס"ל מירוח נכרי פטור ויש ליישב דבמתני' אפשר לפרש פלוגתייהו הכי דת"ק ס"ל כפירותיו שמא החליפ' העכו"ם בפירותיו ופטורי' ור"ש סבר דמאי שמא נתחלפו בפירות של ישראל אחר מן החשודים על המעשרות דהפקיד ג"כ (ביד) [צאן קדשים: בידו] וכ"פ

ר"ע ברטנורה בפירוש המשניות אבל בסוגיא דהכא דדייק מר"ש דאי חלפינהו ודאי בפירות של עכו"ם בעי למותבינהו לכהן הקשו שפיר נ"ל:
ד"ה טבלים שאתה כו' לפטור מתרומת כו' כצ"ל:
בא"ד נכרים על של נכרים כו' כצ"ל:
בא"ד של כל משמע דמירוח הנכרי כו' כצ"ל:
בא"ד ברירה דאורייתא כו'. פירוש דמשמע דלוקח חייב מדאורייתא מ"ה כתבו דלא קאי על לוקח אלא דתרומת יין דאורייתא:
בא"ד ואפילו מפטר כל לוקח כו'. פי' אפילו לוקח קודם מירוח:
בא"ד טעמא דלעיל דא"ל כו' כצ"ל:
בא"ד ליתן לכהן מדרבנן כו'. פי' משום גזירה בעלי כיסי':
בא"ד לגבי טבל המעורב כו' כצ"ל:
בא"ד על הפטור ואמאי והא דמאי דרבנן וטבל המעורב בחולין נמי דרבנן אם כו' כצ"ל והשאר יש למחוק שיתור לשון הוא:
בא"ד לא שייך אלא אחר המירוח כו'. פי' והוי אפילו לר"ת מדרבנן ואפ"ה קרי ליה מן החיוב על הפטור כמ"ש תוספת לעיל כשהאחד נוטה לצד חיוב כו':
בא"ד ואין לתמוה לאותו סוגיא כו' כצ"ל:
בא"ד קשיא דר"מ אדר"מ דמדקאמר כו' כצ"ל:
בא"ד בירושלמי ביש קנין ואין קנין פליגי לטעמי' דלא כו' כצ"ל:
בא"ד ובפרק השואל קסבר יש קנין כו' כצ"ל ע"ש (דק"א ע"א):
בא"ד וההיא דע"א יש מפרשין הפקעה בענין אחר הס"ד וכצ"ל וע"ש בתוס' (דכ"א ע"א):

דף יב.

רש"י ד"ה מפני שהוא שה דבין רחל ובין תיש כו' כצ"ל:
ד"ה או דלמא כו' וכל [צאן קדשים: כו'] שרי הס"ד ואח"כ ד"ה בן פקועה כו' דופן הס"ד ואח"כ ד"ה שה מאי כו' נינהו הס"ד ואח"כ ד"ה בכלאים כו' בכלאים הס"ד וכצ"ל:
ד"ה אי לבכורה כו' בכלאים כו' כצ"ל:
ד"ה אין איסור כו' ועבודה הס"ד:
תוס' ד"ה ר"א מתיר כו' דאמר לר"א דמתיר בכלאים שה דאינו אלא להוציא כו' כצ"ל:
בא"ד אלמא דר"א פליג על ר' אלעזר כו'. פי' כיון דר' אליעזר מתיר לעיל (ד"ז) טמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא דלא כר"י ע"כ פליג נמי אר"א וס"ל דשה אתי להוציא את הכלאים מ"ה גרסי' הכא ר' אלעזר:

ד"ה קמ"ל כו' (אחת) [צאן קדשים: תחת] מקדשים כו' כצ"ל:
בא"ד עד שיהא הוא שור ובכורו כו' כצ"ל. אע"ג דהוי למד מן הלמד דדבר הלמד בג"ש למידין בג"ש כדאמרי' בפ' איזהו מקומן (ד"נ ע"א):
ד"ה מה צבי כו' וא"ת הכא עבדינן כל הנך דרשות ובפ' כל הפסולי' כו' כצ"ל:

דף יב:

רש"י ד"ה לשריפה כו' לגבוה הס"ד ואח"כ ד"ה (ואמי) [צאן קדשים: ואמאי] מיחייב כו' בחלה הס"ד ואח"כ ד"ה בת שריפה היא דחלה טמאה אין לה תקנה כו' חייב מיתה הס"ד ואח"כ ד"ה לדורותיכם כו' כצ"ל:
ד"ה התם גבי חלה כו' נטמאת הס"ד ואח"כ ד"ה פדאו בפניו דאינו רשאי לקיימו אפילו שעה אחת הס"ד וכצ"ל וכ"ה בס"י:
ד"ה לפדיה הקשתיו בכור בהמה כו' כצ"ל:
ד"ה והאתמר כו' לנחלה הס"ד:
תוס' ד"ה ודאי לא תיבעי לך לאכילה אמר רחמנא ולא כו' כצ"ל:
ד"ה הכא עיקר כו' לגבי מזבח ומשני אמר קרא לדורותיכם וי"ל כו' כצ"ל:
בא"ד אלא בפירות שביעית כו' כצ"ל:
ד"ה לאו אתמר כו' מעשיו אין בנו פדוי לשון כו' כצ"ל:
הדרן עלך הלוקח עובר חמורו.

דף יג.

הלוקח עובר פרתו פרק שני.
תוס' ד"ה מיד עמיתך כו' נכרי בחזקה דחזקה כו' כצ"ל. ושאר יש למחוק דהא כתב לעיל דשטר בנכרים לא שייך:
בא"ד בסמוך דרשינן איפכא כו' כצ"ל:
ד"ה אימא לנכרי כו' לא הוה מוקמינן ליה בחליפין והא דקאמר אף נכרי נמי בחדא לאו בחליפין מיירי שזה קנין חדש אלא בקנין ששוה בנכרי ובישראל כגון כסף או משיכה כדאמרי' לעיל הס"ד וכצ"ל וכ"ה בס"י. פירוש כיון דכתבו דאי לא אשכחן כסף או משיכה בנכרי לא הוה מוקמינן בחליפין לפ"ז השתא דאשכחן כסף בנכרי אשכחן נמי חליפין מ"ה כתבו דזה קנין חדש אבל משיכה וכסף שוה בנכרי ובישראל דאע"ג דישראל במשיכה אשכחן נמי כסף שזה נותן מעות וזה מושך כמו שכתבו תוספת לעיל נ"ל. ומ"ו

מהרש"א מגיה ועי"ל ודבריו אינם מובנים לי היאך יתרצו הקושיא בזה ואינו מן הצורך לשבש כל הגירסאות:
ד"ה אם גופו כו' והלכה כר"י כו'. פירוש דאמר דבר תורה מעות קונה ועיין דבור זה בקדושין (די"ד ע"ב):

דף יג:

רש"י ד"ה לאמימר כו' ע"כ שייך למע"ל:
ד"ה הניחא כו' וקם לו וגמר הדיוט כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה דבר תורה כו' כסף מבהדיוט ובהדיוט דאפשר במשיכה לא יהא קנין אחר ועוד נראה לר"י דמקרא כו' כצ"ל:
בא"ד שפיר דדרשינן כו' כצ"ל:
בא"ד ולא בכותי כדפירשתי לעיל כו' כצ"ל וכ"ה בס"י. ומ"ו מהרש"א גורס ולא כדפירשתי ואיני יודע למה דהאי כדפירשתי קאי דחליפין אינו קונה בכותיים וכ"כ תוספת לעיל:
ד"ה כמאן דאמר כו' וא"ת וגזל הכותי היכי שרי כו'. פירוש דבזמן שהם תחת ידך לכ"ע שרי וילפינן במסכת ב"ק (דף קי"ג ע"ב) [צאן קדשים: מדכתיב ואכלת את כל העמים]:
בא"ד שנים שעברו משנת היובל וי"ל כו' כצ"ל. ותוספת אזלי לשיטתייהו דמפרשי וחשב עם קונהו היינו שלא יבא עליו בעקיפין ויטעה את הכותי ויתן לו פחות ממה שנתן לו דמשמע דאפילו טעות כותי אסור מכ"ש גזל אבל לפרש"י דמפרש שלא יניח הכותי לכפול ולהוסיף לתבוע מה שלא נתן לו כו' לא קשיא מידי ועיין (בפ"ק) [בב"ק] שם ע"ב בתוספ' ד"ה יכול יגלום עליו כו':
ד"ה ואי אמרת כו' עיין דיבור זה שם ותבין:
ד"ה הכי קאמר כו' וזולא שייך מי שפרע כו' כצ"ל:
בא"ד ואבייי לא חייש כו'. פי' מ"ה ס"ל אי לא משך לא נאסר:
בא"ד כדפירשנו ליכא נמי משום מחוסרי אמנה בישראל טפי מבכותיים הס"ד וכצ"ל וכ"ה בס"י. ור"ל אפי' בישראל ליכא משום מחוסרי אמנה ומכ"ש בנכרים ומ"ו מהרש"א גורס גירס' שלפנינו ואינו מן הצורך:
ד"ה רב אשי כו' דפסיק רבא כו' כצ"ל:
בא"ד מדר' יוחנן מההיא דבן נח כו' כצ"ל:
בא"ד בר מתלת כו'. פי' ואם הוה סובר רבא כר"ל במשיכה א"כ ה"ל למיחשביה התם:
בא"ד דתני' כוותיה כו'. פי' מ"ה לא חש למיחשביה:

בא"ד קאמר רבא הני תלת כו' כצ"ל:
בא"ד כריש לקיש ר' יוחנן סבר כתנא דמתני' כו' כצ"ל. פירוש ומתני' עדיפא מברייתא אע"ג דבברייתי' תניא כוותיה דר"ל הלכה כר"י דס"ל כתנא דמתני' ועיין בתוספ' בע"א שם ע"ב:
בא"ד גברא רבה כרב יהודא ליכא הכא כו' כצ"ל:
בא"ד כרבי יוחנן ס"ל ואפשר דדריש לעמיתך ולנכרי בכסף ולעמיתך כו' כצ"ל וקאי על ר"ח דגרסי' רב חסדא:

דף יד.

גמרא נולד להן מום קבוע ונפדו כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה ואין יוצאים כו' אסורין בגיזה כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה והני מילי כו' שייך לעיל לע"ב תימא דומיא דישראל כו' כצ"ל:
בא"ד הוה דומה לדמי ע"א כו' כצ"ל:
ד"ה כל הקדשים כו' ומשני בזיא מילתא טפי שביק תמים ומקדשי בעלי' כו' כצ"ל:
ד"ה קדושת דמים כו' כקדושת הגוף כו' כצ"ל:

דף יד:

רש"י ד"ה וקא דייק הש"ס טעמא דלא בעי מום כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה הקדיש זכר כו' לר' אליעזר נמי כו'. פי' דר"א נמי ס"ל בנקבות כר"י דימכרו לצרכי שלמי' ואינה קדוש' קדושת הגוף:
בא"ד ולפי מה שהיה כו' כצ"ל:
בא"ד מידי ממתני' דשקלים כו' כצ"ל:
ד"ה גמר העברה מצי למילף תחת תחת מקדשים כו' כצ"ל. ולענ"ד ע"כ איכא שום פירכ' דלא מצי למילף מעשר בג"ש תחת תחת מקדשים דאי מצי למילף מעשר בג"ש מקדשי קשה פסח או עור לא תזבחנו גבי בכור ל"ל נילף העברה העברה ממעשר ולא הוי למד מן הלמד דדבר בג"ש ילמד בג"ש כדאמרי' בזבחים (דף נ' ע"א):
ד"ה הקישן הכתוב כו' נפקא שפיר שמקיש תמורת וולדות כו' כצ"ל:
ד"ה טוב ברע כו' דאמר ק"ו על בת בתו ענש כו' כצ"ל:
בא"ד טפי מרבא דלרבא לא גמרינן מהדדי ולגבי אחותו כו' כצ"ל:

בא"ד ולא חשיבי ליה גלויי מילתא בעלמא כו'. פירוש ושביק התם מילתא דאביי דחשיבי גלויי מילתא ותפסינן כרבא דלא חשיבי גלויי מילתא והוי איפכא מהכא ובזה שקט' תמיה' מ"ו מהרש"א דהניח בצ"ע עיין שם:

ד"ה ומודה ר"ש כו' כריש לקיש דלרבנן כו' כצ"ל:

בא"ד ניחא דמודה לרבנן כו'. פירוש אע"ג דפליג וס"ל דקדשי מזבח הוי בכלל העמדה והערכה מודה בב"מ מעיקרו דלא בעינן העמדה והערכה:

בא"ד טעמא דמתני' כו'. פי' הא דקתני בסיפא ואם מתו יקברו:

בא"ד דאין פודין קדשים לאכילת כלבים כו' כצ"ל:

בא"ד דפליג אמתני' כו'. פי' וס"ל דבקדשי מזבח אפי' בב"מ מעיקרו בעינן העמדה והערכה:

בא"ד והא דנקט ר"ש כו'. פירוש כיון דלרבנן נמי קדשי מזבח בכלל העמדה והערכה לר"י נמי איכא למיטעי דפליגי אמתני' כמו לר"ש ה"ל לאשמעינן דמודו רבנן:

בא"ד וע"כ כי כתיב' העמדה כו'. פי' ואיכא למיטעי טפי דאפי' בב"מ מעיקרו בעינא:

בא"ד דמצי למימר כמו שאומר כו' כצ"ל. פי' דלרבנן קדשי מזבח לא הי' בכלל:

דף טו.

רש"י ד"ה דתנן רבי שמעון כו' אע"ג דקדשי מזבח הם דאגב שהקדישן למזבח מקדישין תמימים וממאי דתנא כו' כצ"ל:

בא"ד גבי קדם הקדישן את מומן ואם מתו יקברו הס"ד וכצ"ל והשאר שייך לעיל:

ד"ה הכי נמי כו' מודו הס"ד וע"כ שייך לעמוד מע"ל:

ד"ה רב לא כו' בדק הבית כו' הלכך כו' הד"א:

ד"ה דקתני בסיפא כו' יקברו ש"מ דקדשי כו' כצ"ל:

ד"ה ניתני אם כו' והערכה הס"ד ואח"כ ד"ה כר' יוחנן כו' כצ"ל ותיבת דלא יש למחוק:

ד"ה אך ולא וא"ב כו' דאי אמרינן איפכא לא מדמינן להו כו'. ויש לדקדק לפ"ז אך ל"ל דליכא למימר דאי לאו אך סד"א דהיקיש' אתי למיפטר מבכורה ומתנות ומאותו ואת בנו ולמישרי חלבו לא מדמינן להו לא לקדשי' ולא לחולין ויש ליישב בדוחק:

תוס' ד"ה מה צבי כו' עוד מפרש התם חד לכדר' יצחק כו' כצ"ל:

בא"ד דמתיר אפי' לנכרי כו' כצ"ל:

בא"ד כל חיה ואיל לכדרב מרי דמה צבי ואיל אין פודין ודבעי למידרש בסמוך דחלבו ואותו ואת בנו מותר אי לאו אך היינו מצבי ואיל כו' כצ"ל וכ"ה בס"י:

בא"ד דין חיה ולהכי כתיב אך לחייב כו' כצ"ל:

בא"ד היכי דמי אי דאיעבר כו' כצ"ל:
ד"ה רק את דמו כו' דריש להו במכילתא למילתא אחריתא הס"ד וכצ"ל וכ"ה בס"י:
ד"ה ואהני קרא כו' כיון דההדריה קרא הדרי' לגמרי אף לכרת כו' כצ"ל:
בא"ד ואיל ומפקיע כו' כצ"ל:
בא"ד אלא אמרינן כו' כצ"ל:
בא"ד וצריך לחלק כו'. עיין בתוספת במסכת חולין (דצ"ט ע"א) ד"ה רבא אמר (בדצ"ח ע"ב) מה שמחלקו בע"ז:
בא"ד נמי קשה על מה דאמרינן טעמו ולא ממשו אסור דילפינן מגיעולי כותיים ואין לוקים עליו דכיון דאישתרי (צאן קדשים:ד)טעם לפגם כמו נבלה מסרחת כי הדר אסר גיעול כותיים במדין איסור' בעלמא איכא ולא מלקות ואינו נראה דאיכ' למימר כו' כצ"ל. ועיין בתוספת שם ובמסכת ע"א (דס"א ע"ב):

דף טו:

גמרא להאכילן לכלבים וולדן וחלבן כו' כצ"ל והשאר יש למחוק. ואי לאו דמסתפינא ה"א להגיה הכי להאכילן לכלבים אבל גיזה וחלב דהנאה מחיים ה"נ דאסר ועיין ברש"י במסכת תמורה (דל"א ע"א):
רש"י ד"ה לא אלימי כו' קדושתן בפדיון אמן כו' כצ"ל:
ד"ה אמר רבי לוי כו' בחמשה לאוין ובקדם הקדישו כו' כצ"ל:
בא"ד ולא גזרינן כיון דאסרת כו' כצ"ל והשאר יש למחוק:
בא"ד פדיונן לא אתי לדחינהו הס"ד וכצ"ל:
ד"ה אינו סופג את הארבעים כו' דכי כתיב' לא תגוז אקדשי' גמורי' כו' לפ"ז הא דכתב רש"י לעיל דמ"ה לא גזרינן גבי קדם מומן להקדישן משום מילתא דלא שכיח הוא אינו מן הצורך דבלא"ה לא גזרינן שמא יגדל עדרים ואתי בהו לידי גיזה ועבודה כיון דליכא אלא איסורא מדרבנן וק"ל:
תוס' ד"ה מה בכור כו' במעי אמו דלמ"ד כו' כצ"ל:

דף טז.

גמרא מיפרקא לכל זבח שירצה כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה לאתויי חלבו כו' ועוד בסיפא קתני כו' כצ"ל:
ד"ה הא בעלי כו' אותן שנתעברו כו' כצ"ל:
ד"ה והשוחטן בחוץ פטור אסיפא דברייתא דלעיל אקדשים כו' כצ"ל:

בא"ד אלא על דבר המתקבל כו' כצ"ל:
בא"ד בפ' פרת חטאת כו' כצ"ל:
ד"ה ואליבא דרבי עקיבא כו' דוק דעפעפים על העין כו' כצ"ל:
בא"ד העפעפים העליון כנגד הרקיע כו' כצ"ל:
בא"ד והשחור שבו כו' איתא בזוהר שהשחור שבעין היא דוגמת לשכות ועזרות ובת עין שחור יוצא ממנו הוא נגד בית ק"ק שמשם יוצא האורה לעולם עיין פ' ויקרא ופ' שלח לך:
ד"ה לאו ליכא כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה ותמורתו של אחד כו' אבל תמורה קדושה בה היא כו' כצ"ל:
בא"ד והא איצטרך קרא כו'. והא דהקשו לעיל מ"ש מולדות דלמא שאני תמורה דגלי קרא ממעלי הגרה י"ל דהכי הקשו מ"ש מולדות דילפינן מצבי ואיל ותמורה ממעלי הגרה דלמא ממעלי גרה אתי נמי לולדות:
בא"ד וטמא הוא דקרא היינו ימתן כו' כצ"ל:
ד"ה אלא כי כו' וטמא הוא היינו כו' כצ"ל:

דף טז:

גמרא פטורי' שאחריותן לנכרים כו' כצ"ל:
שם פטורה מן הבכורה פיסקא ולדותיהן פטורים אמר רב הונא כו'. והשאר יש למחוק דקאי אירישא וכפרש"י:
שם למיתפש בנה הוי כמו כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה וולדותיהן כו' יד נכרי באמצע הס"ד וכצ"ל:
ד"ה ולדי ולדות כו' בכורות דהיינו רביעית כו' כצ"ל:
בא"ד ברזל ינתנו לכהן הס"ד וכצ"ל:
ד"ה העמיד וולדות כו' עד אותו זמן עצמו והשתא אלימא כו' הד"א וכצ"ל:
ד"ה דמקבל קיימא כו' שקיל להו דאי ברשותי' דמרה קיימי כו' כצ"ל:
ד"ה אמר רב הונא כו' כדפרישי' במתני' כו' כצ"ל:
ד"ה והא קמ"ל כו' כיון שהוחזק כח נכרי כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה העמידה כו' דמים וכפירושו משמע בגמ' כו' כצ"ל ודיבור זה שייך לע"ב:
ד"ה אין מקבלין כו' פרש"י כל האחריות נכסים על המקבל ושם אותה כו' כצ"ל:
בא"ד לתת בכל שנה ושנה דבר קצוב כו' כצ"ל:

בא"ד דהיינו רבית קצוצה ותני רישא ההיא דחנווני שהוא כו' כצ"ל והשאר יש למחוק ועיין בתוספת ב"מ (ד"ע ע"ב) ד"ה אין מקבלים כו':
בא"ד דאיכא תיוהא שנופל כו' כצ"ל:
בא"ד רבית דאורייתא דלאו בתורת כו' כצ"ל:
בא"ד כמו בתי ערי חומה כו' עיין במס' ערכין (דל"א) תוספת ד"ה דתני' כו':
בא"ד ואתה מעל' לי שכר סלע מכל אחת כו' כצ"ל:
ד"ה טעמא דהעמיד כו' שנפרש הן היינו וולד וולדות וולדותיהן היינו וולד וולדי ולדותיהן פטורין כו' כצ"ל:
בא"ד במתני' לאו ממש כו' כצ"ל:

דף יז.

רש"י ד"ה היינו דקאמר כו' אסורין לעולם ואיצטריך כו' כצ"ל:
בא"ד אפילו ולדי וולדי וולדות פטורין כו' כצ"ל:
בא"ד ומחייב בוולדי וולדי וולדות כו' כצ"ל:
ד"ה אימא הן כו' אחרים הס"ד:
ד"ה חוששי' לזרע כו' אם שחט אותו ובתו חייב כו' כצ"ל:
ד"ה אין חוששין בעז בת רחל ושחט כו' כצ"ל:
ד"ה ברחל בת רחל בת עז וגבי עז כו' כצ"ל:
ד"ה ואיבעית אימא ברחל בת כו' כצ"ל:
ד"ה הני מילי אלא לאמו ואמו גופה הוי נדמה כו'. פי' דהוי תרתי לרעות' שאינו דומה לאמו אלא לאם אמו וע"כ אמו גופה נמי אינו דומה לאמו:
ד"ה והשני שנשאר כו' לפיכך נמי יאכל במומו:
תוס' ד"ה ולית ליה כו' דממעטינן שער עזים כו'. עיין בחולין (דקל"ז ע"א):
ד"ה ברחל שילדה כו' ומיהו האי דפריך כו' כצ"ל:

דף יז:

רש"י ד"ה חוגרו למזבח באמצע גובהו הס"ד ואח"כ ד"ה הא קיהיב כו' כצ"ל וכ"ה בס"י:
ד"ה שאני התם דאמר רחמנא כו' דמצותו למיעבד ניח' לי כו'. הא דלא משני גבי חוט הסיקרא נמי דרחמנא אמר עביד כו' יש ליישב דחוט של סיקרא דחוגרו באמצע ילפינן בזבחים (דנ"ג ע"א) מדכתיב והיתה הרשת עד חצי המזבח משמע דקפיד רחמנא דוקא עד חצי המזבח מ"ה משני דמרווח בה פורת':

ד"ה אפשר לצמצם ולמדוד יפה וכיוונו ששתיהן קרובות כו' כצ"ל:
בא"ד עורפות דאי אי אפשר כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה זכר ונקבה כו' איצאו שני ראשים כאחד כו' כצ"ל:
בא"ד והוא דרך מרגלותיה כו' אפ"ה הקשו תוספת לעיל (ד"ט ע"א) שפיר דהתם קאמר מין במינו אינו חוצץ ומכ"ש אי יצא דרך מרגלותיה דאינו חוצץ:
ד"ה אפשר לצמצם כו' היכא פשיט דאפשר לצמצם ממכוון כו' כצ"ל:
בא"ד בידי שמים פעמים שנמצא בו כו' כצ"ל:
בא"ד מיבעי' לן ופשיט ליה מנמצא מכוון כו' כצ"ל:
בא"ד לצמצם ואפי' בידי אדם ומתוך כו' כצ"ל:
בא"ד לכל הפחות בידי אדם כו'. פי' דאל"כ מ"ט מאן דשרי דילמא אפי' מחצה אין כאן וע"ז כתבו ואין לומר דקרי פרוץ כעומד כשדומה לנו שהם שוים ומ"ה שרי א"כ תיפוק למאן דאסור דטעם דלא אמרינן כשדומה לנו שהם שוים ושמא שייר רובא ול"ל טעם דרחמנא אמר למשה כו':
בא"ד אליבא דר' יוחנן כו' כצ"ל:
בא"ד לא אמרן אלא במבוי ח' אבל במבוי ז' ניתר בעומד כו' כצ"ל:
בא"ד דאם כן אין בלחי ד' אמות כו' כצ"ל:
בא"ד למדוד ומזה אין להקשות כו' כצ"ל:
בא"ד שהפרוץ כעומד משום דאימא עומד מרובה ואם ת"ל שהם שוים רחמנא אמור לא תפרוץ רובא ומאן דאסר משום דאימא פרוץ מרובה ואם ת"ל שהם כו' כצ"ל:
בא"ד דבין פרוץ נפיש בין כו' כצ"ל:
בא"ד ומהאי דפריך בההיא שמעתא דפרוץ כו' קאי על שמעתי' דמס' סוכה (דט"ו ע"ב) ועיין שם כל הדיבור הזה:
בא"ד אי אפשר לצמצם דעלמא כו' כצ"ל:
בא"ד כמו שפירשתי שם כו' כצ"ל:
בא"ד דדל קריאת שם כו' כצ"ל:
בא"ד כיון דאי אפשר לצמצם אינו קדוש אלא מחמת דבורו הס"ד וכצ"ל אע"ג דכתבו לעיל כיון דאין לברר ולהכיר לא דמי (לד') לקרא עשירי עשירי ולי"א עשירי ושניהם קדושי' מ"מ פריך מבתרא כיון דאינו בזא"ז:

דף יח.

רש"י ד"ה מאי הוי עלה אליבא דרבנן הס"ד ואח"כ ד"ה שתי עגלות דאפשר כו' קרובות הס"ד ואח"כ ד"ה והא משמנים כו' שיפה השמן מחבירו כו' **כצ"ל**:
ד"ה בספק בכור כו' לא בא חליפיו ליד כו' **כצ"ל**:
ד"ה בספק מעשר כו' שייך למע"ל לבעלים הס"ד ואח"כ ד"ה ספק מעשר אין כהן כו' **כצ"ל**:
בא"ד דמעשר קרב שלמים כו' אע"ג דבשלמים איכא חזה ושוק ויש לכהן לבא עליו ממ"נ מ"מ איכא למימר זיל הכי קמדחי ליה אבל במתנות זרוע לחיים וקיבה ממ"נ הוא שלו דהא אי בכור כולי' שלו ובכלל המתנות:

דף יח:

גמרא ביד כהן אין חליפי' כו' **כצ"ל**:
שם מת אחד מהן ר"ש אומר יחלקו כו' פיסקא:
שם ר"ע אומר המע"ה כו' פיסקא:
רש"י ד"ה כל שחליפיו כו' אי אמרת כו' ר' יוסי לגמרי' דהואיל כו' **כצ"ל**:
בא"ד נמי מה"ט אפשר דפוטר כו' **כצ"ל**:
ד"ה שמניח רועה אותה אחת הנשארת בין שניהם כו' **כצ"ל**:
ד"ה שחליפין ביד כהן כו' פטור האחר מן כו' **כצ"ל**:
ד"ה אימא מודה ליה לר' טרפון כו' **כצ"ל**:
תוס' ד"ה שמניח רועה כו' ואזלי והאמר ר' אבא כו' **כצ"ל**:
בא"ד כשהפקידו אצלו כו' **כצ"ל**:
בא"ד ולא הוי כספק הינוח כו' **כצ"ל**:
בא"ד כמו כן גבי כהן הס"ד וכצ"ל:

דף יט.

רש"י ד"ה יוצא דופן כו' בכור לזכרים ולא לרחמים והבא אחריו בכור לרחמים ולא ללידה שכבר יצא חמור כו' **כצ"ל**:
ד"ה אי בכור זכר כו' ולרחמים הס"ד ואח"כ ד"ה תלמוד לומר פטר רחם כו' והגיר והזרנך הס"ד ואח"כ ד"ה יכול אפי' יצא אחר יוצא דופן והלה יצא דרך רחם הס"ד ואח"כ ד"ה תלמוד לומר בכור דמשמע כו' למאי קאמר אי לזכרים כו' **כצ"ל**:
בא"ד שיצא דרך פטר כו' **כצ"ל**:

ד"ה וסיפא נסיב כו' לרחמים אלא דלא הוי כו' כצ"ל:
ד"ה לעולם בכור כו' כלומר בכור דקרא לכל כו' כצ"ל:
ד"ה הכי קאמר כו' וממילא אימעיט נמי כו' כצ"ל:
ד"ה רבינא כו' כלומר בכור דקרא כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה דהך שלא כו' רב אשי אייתי לקמיה כו' כצ"ל:
בא"ד כפרש"י בהא דאמרינן עבדי כו' כצ"ל עיין במסכת שבת (די"א ע"א) ובמסכת תענית (די"ב ע"ב). ובמסכת סנהדרין (דס"ה ע"ב) פרש"י בע"א שהגיע לשליש שניו עיין שם:
ד"ה כיצד קדש כו' בדבר דק הנבלל בו כו' כצ"ל:
בא"ד ופרט גמור כמו בעלמא כו' כצ"ל:
בא"ד ובהך שמעתי' לאו לפרש כלל הצריך לפרט קא אתא אלא לפרושי פרט הצריך כו' כצ"ל:
ד"ה רישא לא כו' משום דהוי בכור ליולדות בין לזכרים כו' כצ"ל:

דף יט:

גמרא זיל בתר רוב קטנים כו' כצ"ל:
שם זיל בתר רוב קטנות כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה אי ס"ד בכור לד"א הוי בכור כו' כצ"ל:
בא"ד למעוטי דהא בכור לרחמים הוא דאיכא בכור לזכרים ליכא הס"ד וכצ"ל:
ד"ה אלא היכא כו' אלא חד ומסתברא כו' כצ"ל:
הדרן עלך הלוקח עובר פרתו.
הלוקח בהמה פרק שלישי.
רש"י ד"ה פוגעי' בערוה כו' באיסור אשת אח הס"ד וכצ"ל:
תוס' ד"ה פרה וחמור כו' אלא דאם איתא שילדה כו' כצ"ל:
בא"ד דבהדי' אמרינן כו'. אין לדקדק דתוספת מביאים ראי' מסוגי' דהתם והתם דמביא ראי' ממתני' דהכא דתוך שנים לא ילדה מנ"ל דילמא ילדה וטעמ' דתני' דאם איתא שילדה בשנה שניה לא היתה חוזרת ויולדת בשלישי ומ"ה ודאי לכהן. אפשר ליישב דסוגיא דהתם סבירא ליה דגדולה ילדה בכל שנה כמו שפירש רש"י וע"כ טעמא דמתניתין דתוך שנים לא ילדה:
ד"ה ובגסה שליא כו' ותימא דהא תנן כו' כצ"ל:
ד"ה איש כתב כו' אבל קשה דאם כן לערבינהו וליתנהו בהדי אינך כו' כצ"ל:

בא"ד דרבי חייא מטי בה בשם רבי יונה דרבי מאיר כו' כצ"ל:
בא"ד משמע דכולה חד טעמא היא כו'. פי' גזרה חליצה אטו יבום:
בא"ד יפה אמרת שאין חולצין כו' ולירושלמי אין מזכיר כי אם טעם יבום ואין מיבמין את הקטנה שמא תמצא איילונית אבל טעמא דאין חולצין כו' כצ"ל. פי' כיון דרבנן אמרו לו יפה אמרת שאין חולצין איש כתב בפרשה ע"כ לאו חד טעמא הוא דגזרינן חליצה אטו יבום אלא משום איש:
בא"ד אטו איש כו'. פי' ושפיר אמרו רבנן לרבי מאיר איש כתב בפרשה וגזרינן אשה אטו איש:
בא"ד דהנהו ככולי עלמא כו' כצ"ל:
בא"ד והא דתנא תחלוץ כו'. פי' כיון דנקט פסולה אמאי תני תחלוץ משתגדיל ועיין בתוספת יבמות (דק"ה ע"ב) דמתרצו בע"א:
בא"ד קטן ואנפיליא כו' כצ"ל:
ד"ה קטן שמא ימצא כו' אי משתין ועושה כיפה כו' כצ"ל. פי' משתין ואין עושה כיפה זה א' מסימני סריס וכיון דלא הוי סריס עד שיהא בכולו דחשיב התם והשתא דמשתין ועושה כיפה לא הוי סריס ויחלוץ וייבם:

דף כ.

גמרא אבל אמרו סימן כו' כצ"ל:
שם בת ששה כו'. פי' בת ששה חדשים:
רש"י ד"ה במאי קמיפלגי כו' אבל אמרו הס"ד:
ד"ה לחומרא כו' פשוט ודאי מכאן ואילך הילכך כו' כצ"ל:
ד"ה לגמרי היכא דלא כו' כצ"ל:
בא"ד דלא טניף בתוך ששה וטינפה בסוף כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה ורבי יהושע כו' הוי המיעוט מיעוט דמיעוטא והכא איכא כו'. לכאורה יש להקשות קושית התוספת על המקשן מאי פריך והאמר רבא מחוורת' ר"י כרבי מאיר סבירא ליה דילמא שאני הכא דהוי מיעוט דמיעוטא ומודה ר' מאיר דלא חיישי' וע"פ שנוי' דמשני תוס' אין מקום לקושי' זו:
ד"ה לקולא לא כו' ואפילו לכהן ינתן כו'. פירוש אע"ג דהוי קולא דאתי לידי חומרא דמוציאים מבע"ה ונותני' לכהן ואפילו הכי ינתן לכהן כיון דקרב על גבי מזבח:
ד"ה ואיבעית אימא כו' אפילו להקל דהיינו טעמא שלא ינתן לכהן כו' כצ"ל:

בא"**ד** ולא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום כו'. פי' כמו שאוסר רבי מאיר כל הצלמים בהנאה ומפרש טעמא במסכת ע"א (ד"מ ע"ב) משום דבמקומו של ר"מ היו עובדים אותו פעם אחת בשנה ור"מ חייש למיעוטא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום ה"נ הוי ליה למיגזר גבי גבינה אע"ג דבבית אונייקו גופא לא היה נשחטי' לע"א כ"א המיעוט ואי הוי גזרינן שאר מקומות אטו אותו מקום הוי מיעוטא דמיעוטא וכן מתרצו תוספת גופא התם מכל מקום דייקו הכא שפיר אי חייש רבי מאיר למיעוטא מדאורייתא ה"ל למגזר גבי גבינה מיעוטא דמיעוטא לשאר מקומות אטו מיעוטא דאותו מקום אלא על כרחך רבי מאיר לא חייש למיעוטא אלא מדרבנן ואותו מקום גופא דרבנן משום הכי לא גזר שאר מקומות דהוי גזירה לגזירה:

בא"**ד** הכי נמי בדאורייתא. כוונת התוספת ליישב השתא דאמרי' דר"מ לא חייש למיעוטא אלא מדרבנן ומחלק בין אפשר ללא אפשר אם כן היכא מחלק התם בין אפשר ללא אפשר אפי' באיסור דאורייתא ומביא ראיה מרבי מאיר מ"ה כתבו דע"כ אפילו באיסור דאורייתא יש לחלק וק"ל:

בא"**ד** מדמטהר גבי תינוק כו' כצ"ל. עיין סוגיא זו במסכת חולין (דף פ"ו ע"ב) ובמסכת נדה (די"ח ע"ב) ובמסכת קדושין (ד"פ ע"א):

דף כ:

גמרא לא אמרי' יולדת למקוטעין והכא כו' כצ"ל:

רש"**י** ד"ה לסברי' אמרי' כו' מאשה הס"ד ואח"כ ד"ה מקצת יום אחרון של גמר חדש חמישי לעיבורה או של טינוף ויולד' בו ביום הס"ד ואח"כ ד"ה ה"ג לגמרי לא אמרי' מקצת היום ככולו הילכך אפילו איתא לן דזעירי כו' הוי שנתו הס"ד ואח"כ ד"ה מאי איכא כו' כצ"ל:

ד"**ה** חלב פוטר כו' בבית ישראל ולא ראינוה יולדת כו' כצ"ל. פירוש ולית לן למיזל בתר רוב בהמות דמתעברות ויולדות תוך שנתה אפילו הכי אשמעינן דחלב פוטר דודאי טנפה:

ד"**ה** אלא איפוך כו' טינוף אין כאן כו' הד"א:

ד"**ה** אני ראיתי גדייה (שמישרה) [שעישרה] כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה חלב פוטר כו' ואפילו לא קיימי לן כר"מ כו' כצ"ל:

בא"**ד** דלא קאמר היכא אכלינן בישרא כו'. פי' דאנן שפיר אכלינן והקשה מ"ו מהרש"א אמאי לא נימא בההיא דהיכא אכלינן בשרא דחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת

עד שלא נשחטה מסייעתו כו' ומיישבו. ולעד"נ דלאו קושיא היא כלל בשלמא הכא מסייע החזקה למיעוטא דחזקה שלא ילדה ומיעוטא נמי חולבת אע"פ שאינה יולדת אבל התם החזקת איסור בחייה משום אבר מן החי מ"מ אינה מסייע למיעוטא לומר שבמקום נקב קשחט והא דהקשו לקמן הא דלא אמרי' סמוך מיעוטא דאין מומחי' לחזקה דבהמה כו' אע"ג דהתם נמי אין החזקה מסייע למיעוטא דאין מומחי' מ"מ מסייע לענין זה דשחיטת שאינה מומחי' לאו שחיטה היא כלל והוי כאלו היא בחייה ובחזקת איסור:

בא"ד להשיא את אשתו כו'. פי' משום דאמרי' סמכינן מיעוטא דגוססי' חיים לחזקת אשת איש:

בא"ד וגם באתריה דרובא מסבלי כו' קאי על הא דלעיל מה שכתבו שהחמירו שם לכתחלה משום חומרא דא"א ע"ז כתבו גם באתריה דרובא מסבלי כו' נמי גזרו לכתחלה משום חומרא דא"א ומ"ו מהרש"א מיישב בע"א ע"ש:

בא"ד דיבמות ליכא חזקה בהדי כו'. פי' שלא היתה עומדת בחזקת זקוקה ליבם:

בא"ד שאדרבה העמד ולד בחזקת כו'. פי' והך חזקה עדיפא טפי דאיכא בהדה חזקת ממון דלא מפקינן מיד הבעלים:

בא"ד משמע דר"י סבר כר"מ כו'. פי' דאמרי' התם (דל"ט ע"ב) הרי אלו אסורין למעוטי מאי וקאמר לרבי יוחנן למעוטי מורייס וגבינות בית אונייקו דאסורים אפילו בהנאה וסתמא כרבי מאיר ע"כ משמע דר"י כר"מ ס"ל ומ"ו מהרש"א מפרש בע"א ומתוך פירושו הקשה קושיא על תוס' ותמי' לי שנעלם ממנו סוגיא דהתם ולפי זה לאו קושיא היא ע"ש גם ראיתי בדפוס חדש נדפס בצדו נ"א ושבוש הוא:

בא"ד דלעולם בעיקר מילתיה דרשב"ג כו' כצ"ל ועיין בהרא"ש:

בא"ד דמשמע דפטר מטעם כו' כצ"ל:

בא"ד ולפ"ז אפשר דרשב"ג סובר כו' כצ"ל:

בא"ד ספיקא הוי ומפרש בפרק רבי אלעזר אם לא הביא אפי' נפל מן הגג כו' כצ"ל. ועיין בתוספת במסכת נדה (דמ"ד ע"ב) ובע"א (ד"מ ע"ב) גירסא זו ותמיה לי על מ"ו מהרש"א שלא הרגיש בזה:

בא"ד אהלכתא דקי"ל כרבנן דלא חיישי למיעוטא כדמשמע בחולין כו' כצ"ל:

בא"ד אלא דרבנן החמירו כו' כצ"ל:

בא"ד ועוד שבכל מקום כו'. פי' בלאו הכי יש להקל באבילות:

בא"ד דאי לא הא כו'. פירוש דגזרינן בהמה אטו אדם:

בא"ד כשהוא בריא יבא לשוחטן כו' כצ"ל:

בא"ד לא נהרג אדם מעולם כו' כצ"ל. ועיין בתוספת דחולין (די"א ע"ב) ד"ה ליחוש כו':

דף כא.

רש"י ד"ה איכא בינייהו כו' כי יהבת להו ל' דטינוף כו' כצ"ל:
ד"ה פי' אחר כו' כלומר בתוך השנה שהיא עצמה נולדה כו'. והקשה מ"ו מהרש"א דא"כ הגדייה תתעשר עם בנותיה ות"ק לא חשיב לה ותוספת הרגישו בזה כו' עכ"ל. ונ"ל ליישב דלפי' אחר הת"ק נמי מיירי דהגדייה גופא מתעשרת עם בנותיה כמו שכתב רש"י בהדי' והכי פריך לעיל למה לי למיתני ג' ג' תוליד חד מינייהו דהיינו הגדייה תלת דהוי ד' עם הגדייה ואינך תלת תרתי דהיינו כל חדא תרתי דהוי י' עם הגדייה ומשני איידי דאיכא חדא דהיינו הגדייה דלא סגי בלא ג' תנא כו' ופריך ול"ל ג' כלל לילדה כולהו תרתי דהיינו הגדייה תרתי ואינך תרתי נמי תרתי דהוי ז' ואח"כ תיהדר איהי הגדייה ותוליד ג' בהדיהן דהוי נמי עשר' עם הגדייה ומדלא תני הכי לימא קסבר כו' כך מפרש רש"י לפירוש זה אבל תוספת כתבו ללשון ראשון דבין ת"ק ובין ר"ש לא איירי שעישרה בתוך שנתה שהיא עצמה נולדה רק בתוך אותה שנה שילדה הג' בנות ועיקר פירכ' דלעיל קאי על הבנות למה לי למתני שילדה הבנות ג' ג' כנ"ל ודו"ק:
בא"ד מפרשים כההוא דלעיל גבי כו' כצ"ל. פי' בתוך שנתה ללידה שהיא עצמה נולדה:
בא"ד והשתא מצינו למימר דת"ק כו'. פי' השתא דעיקר טעמא דת"ק דלא מצית היא למיהדר ולוולדי משום דס"ל כזעירא ולא נתעכב לידתה אלא יום או יומים בשנה האחרת לפי זה מצינן למימר דת"ק סבר דיולדת בתוך שנתה דהאי בתוך כו':
בא"ד דתיהדר איהי ותלד בתוך שנתה הס"ד וכצ"ל. פי' כמו דמשכחת אצל הבנות שילדו לאחר ה' חדשים ביום האחרון ולא בעינן ה' חדשים שלימים דא"כ לא היו יולדות אלא עד למחר כמו שפרש"י לעיל (ד"כ ע"א) ד"ה לגמרי כו' ה"ה דמשכחת נמי גבי הגדייה דתיהדר ותלד ביום האחרון דהוי בתוך שנתה נ"ל ומ"ו מהרש"א מפרש בע"א ע"ש ואח"כ ד"ה לישנא אחרינא גדייה שילדה שלש בנות כו' כצ"ל והשאר יש למחוק:
בא"ד דאיכא ג' בכורות ותו לא כו'. אין לדקדק לפי' אחר דלעיל דת"ק נמי מיירי שעישרה בתוך שנתה שנולדה והגדייה גופא מתעשרת עם בנותיה למה נקט שלש לשון נקבה דהא אם היו זכרים ואיכא ג' בכורות נמי פיישי עשר עם הגדיי' אפשר ליישב איידי דנקט גבי גדייה שלש לשון נקבה דלא סגי בלאו הכי תני בכולהו שלש לשון נקיבה כדמשני לפי' אחר דמ"ה תני בכולהו שלש איידי משום גדייה הכי נמי תני בכולהו לשון נקבה משום איידי דגדייה:
ד"ה כולן נכנסי' כו' והנך יכולין להיות נולדים עם בנות שלה כו' כצ"ל:
בא"ד דילדה כולהו בנות כו' כצ"ל:

ד"ה איכא בינייהו כו' דיום א' בשנה שנייה שלהן עדיין כו'. פי' לגביהן הוי שנה שנייה דכבר עברו י"ב חדשים מעת שנולדו ואפ"ה מתעשרו יחד כיון דעדיין שנה לא כלתה שהיא מעוברת:

תוס' ד"ה לימא קסבר כו' דאפשר לה לחזור ללילד כו'. פי' בשנה מעוברת דאל"כ אינה יכולה לחזור וללילד תוך השנה שילדה:

בא"ד א"כ צריך ל' יום כו'. פירוש ואינה יכולה לחזור וללילד עם בנותיה אפי' בשנה מעוברת:

בא"ד בכ"ה באדר הס"ד פיר' שאם נולדה בכ"ה באדר שלמו אינהו ל' יום בכ"ו בניסן דבעינן ל' יום מעת לעת ובו ביום אפשר להתעבר וה' חדשים של עיבור שלמו כ"ו אלול ולא תלד עד למחר בכ"ז אלול כמו שפרש"י לעיל (ד"כ ע"א) דחדשי עיבור בעינן שלימי' נמצא כלת' שנתה משילדה בשנה מעוברת בכ"ז אב ולאחר יום או יומים בכ"ח באב או בכ"ט יכולה לחזור וללילד עם בנותיה דהוי קודם אלול כנ"ל ברור ונכון ומ"ו מהרש"א רוצה להגיה בכ"ח או בכ"ט באדר ומאריך שלא לצורך ע"ש:

ד"ה תנא קמא כו' דצריך למצוא הכל כו' כצ"ל:

בא"ד כ"ש יולדת והשתא כו' כצ"ל:

בא"ד א"ל אמרתי מעברת' והיא בעייא מילד ואנא כו' כצ"ל:

בא"ד ואני כן הפוחתה אינה פוחתת מימות הלבנה והמוספת אינה כו' כצ"ל. פירוש ימות הלבנה הם שנ"ד ימים וימות החמה הם שס"ה ימים ובאלו הי"א ימים שבין ימות החמה לימות הלבנה היא דרכה ללילד וזאת לא הגיע לזה המספר ואין זמנה עדיין ללילד:

בא"ד בקורות של אנטווינוס היתה עוברה והרביעי של בית רבי ממנה כו' כצ"ל. פי' ביקורת העדרים הבקר:

בא"ד ע"ב ויש מהן שילדו כו' כצ"ל:

בא"ד כלומר לאפלוגי כו'. פי' בבהמה טהורה אין זמן ללידתה:

דף כא:

רש"י ד"ה שכן גואל כו' קדשי' נפדין מום דקדישן במומן כו' כצ"ל:

ד"ה פשוט כו' כהונה דמעשר כו' כצ"ל:

ד"ה ארבעים יום כו' טומאה וטהרה ובציר כו' כצ"ל:

ד"ה אם לא הודיעו כו' בשנה מוכר כו' הד"א:

ד"ה אינה מטמאה כו' נימוק וקא פריך אמאי כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה אכילה כו' וקצת קשה הא מכלל כו' כצ"ל:

ד"ה העברה כו' כדאמרי' בפרק קמא גבי בהמה כו' כצ"ל. ועיין לעיל (דף י"ב ע"א) ומה שציין בדפוס חדש ד"ה טעות הוא:
ד"ה בהמה גסה כו' כדי לפרסמה שנפטרה כו' והא דלא אמרינן התם גבי מבכרת שהפילה שלי' יקבר משום פרסום לפרסם שנפטרה מן הבכורה משני תוס' במס' נדה (דכ"ז ע"ב) דהתם אין צריכא פרסום דהכל יודעי' שיש ולד בשליא:
בא"ד הי' טעם דפרסום אלא כו' כצ"ל:

דף כב.

רש"י ד"ה פתיחת הקבר כו' דטומאה בוקעת הוא והדין פתיחת הקבר כו' כצ"ל. פירוש דר"י אמר ברישא דמתני' שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך פי' אינה יכול' לילך מבית לבית וקתני בסיפא לא אמרן אלא בנפל שעגול ראשו כפיקה אבל אם לא עגול ראשו כפיקה אע"פ שנפתח הקבר ויצא הולד לחוץ יכולה לילך וחיישינן שמא הוציא הולד ראשו בבית הראשון:
ד"ה וטהר ממ"נ דודאי מים כו'. פי' כדאמרינן לקמן דנחשדו ע"ה לערב מים:
בא"ד שנותן הכלי במקוה כו' כצ"ל:
ד"ה צמר כו' אותן הס"ד:
ד"ה אבל לתקן את הקדרה כו' כצ"ל:
בא"ד ורבין על הציר כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה רבי אליעזר כו' ואע"ג דממילתא דראב"י כו' כצ"ל:
ד"ה בצד העליון כו' כצ"ל:

דף כב:

רש"י ד"ה או תילוש כו' מכשירי' הס"ד ואח"כ ד"ה אותן חולין לרבי אלעזר כו' כצ"ל:
בא"ד או קליות אלא לר"א כו' הד"א וכצ"ל:
תוס' ד"ה יתיב ר"ד כו' מע"ל דקילא דייקינן בסמוך כו' כצ"ל:
בא"ד התם איירי בפסוק כו' כצ"ל:
בא"ד וההוא דשמא רבו כו'. פיר' הא דאמרינן במסכת שבת (דס"ה) גבי שמואל דעביד לבנתיה ביומא דניסן מקוואות כו':
בא"ד כיון שיש הפסק כו'. פי' אמרי' קמא קמא בטילה:
בא"ד דאפי' בהפסק אמרי' כו' כצ"ל. פי' דאמרי' התם נותן סאה ונוטל סאה עד רובו וברובו מיהא מיפסל ולא אמרי' קמא קמא בטיל:

בא"ד ואאיסור משהו דמתני' כו'. פי' דלא תקשה כיון דעד ששים קאמר דבטל א"כ מה חידוש אתי לאשמעינן שיהא בטל עד ס' ומשום הכי כתבו דקאי אמתני' דקתני יין ביין במשהו ואשמעינן הני מילי בהיתירא לגו איסורא אבל באיסורא לגו היתירא (צאן קדשים: היתירא) קמא קמא בטל וכ"כ תוס' שם במס' ע"א:

בא"ד קאי והלשון ראשון ראשון בטל דיין נסך כו' כצ"ל:

בא"ד ונראה דמאן דאיתא ליה כו' כצ"ל:

בא"ד כ"כ שאין בהיתר ס' כו'. פי' אבל ביין נסך אפי' אין ס' בהיתר רק רובו נגד י"נ בטל ברוב:

בא"ד עד עולם אסור כו' כצ"ל:

בא"ד בחלב לא אמרי' כו' כצ"ל:

בא"ד משום דאי אפשר לסוחטן אבל רבה מועיל כו' כצ"ל. פירוש בשאר איסורי' מועיל אם רבה ששים של היתר וקאי אדלעיל:

בא"ד דכ"ש טבל ולרבותא כו' כצ"ל:

בא"ד ומי פירות במקוה כו' כצ"ל. פי' כיון דהשתא דמסקו תוספ' עד ששים ולא עד רובא א"כ מי פירות דבטלי ברוב מנ"ל:

בא"ד עד ששים לא נפקא כו' כצ"ל:

בא"ד ר"ת שהיין מותר בהנאה כו' כצ"ל:

בא"ד ור"ת פסק שם דקיימא לן כרבין כו' כצ"ל:

בא"ד מחביות לבור לר' יצחק כו'. פי' דר"י דסבירא ליה דוקא אם אירע מצירצור קטן דלא נפיש עמודי' אמרינן קמא קמא בטל אבל מחביות דנפיש עמודיה לא וקאמר רבין דמודה ר"י דביטול על ידי מים מהני אפי' עירה מחביות וה"ה לרב דימא דסביר' ליה דוקא אם עירה מחביות אבל גיגית דנפיש עמודיה טפי מחביות לא וקאמר רבין דמודה ר"ד דביטול על ידי מים מהני אפי' בגיגית:

בא"ד מחביות דבר רבין כו' כצ"ל. פי' אע"ג דרבין תני ונפל שם קיתון של מים אפשר לומר דנפל מחביות גדול קיתון של מים לשם ובהא מודה ר"י דצריך ביטול על ידי מים דוקא:

בא"ד אמתני' מצי סבר כרב דימי כו'. פי' כיון דקאי אמתני' אפשר לפרש דרבין איירי בנפל מים תחלה והוי היתירא לגו איסורא ומשום הכי בעינן דוקא ביטול ע"י מים אבל לא נפל קיתון של מים תחלה והוי איסורא לגו היתירא מודה רבין לרב דימי דבטל אפילו על ידי חמרא אבל למאן דמתני ההיא דרב ושמואל ארבין וסביר' ליה דאם לא נפל קיתון

של מים תחלה אמרינן מצא מין את מינו וניעור איסורא לא מצי סבר כרב דימי ועיין שם במס' ע"א (דע"ג ע"א):

בא"ד יכול להיות אם לא נפרש כו' כצ"ל:

בא"ד להוכיח ממילתיה כו' כצ"ל:

בא"ד דר' יוחנן דלקמיה כו'. פי' שם לקמיה במס' ע"א:

בא"ד ערבן דאם נפרש כך כו' כצ"ל:

בא"ד ס"ל במשהו אפי באיסורא כו' כצ"ל:

בא"ד דהא לא גרסי' לבסוף דפשט ליה מזגו כו' כצ"ל. וע"ש (דע"ג ע"ב):

בא"ד דלהוי משמע מזגו תחלה דוקא כו' כצ"ל:

ד"ה תירום כו' וקשה אטו כו'. פי' דמשמע או תירקב או תישרף.

בא"ד ואין לנו להשמיע כו' כצ"ל. פירוש דאין צריך לאשמעינן תירקב כיון שאין בני אדם רגילים לעשות דיותר טוב להם לשרוף ולהנות מהם:

בא"ד ששנה באותו פ' דקתני לאחר שהודו ר"א כו' כצ"ל. ועיין במס' תרומות (פ"ה משנה ד'):

בא"ד מצות חליצה גבי קטנה שחלצה דבספרים שלנו כו' כצ"ל:

ד"ה תעלה ותאכל כו' לשון הרמה מדקתני כו' כצ"ל:

בא"ד דתנן בפרק ב' של כו' כצ"ל:

בא"ד משום הפסד כהן כדמפרש כו' כצ"ל:

בא"ד מדמע כתרומה ודאי כו' כצ"ל:

ד"ה ובלבד כו' ואחד וצריך שלא יהיו כו' כצ"ל. וגירסת מ"ו מהרש"א גירס' נכונה היא וע' בר"ש במס' תרומות:

בא"ד כביצה מהתרומה טמאה כו' כצ"ל:

בא"ד ועוד (מימין) [צאן קדשים: ממין] זה כי כו' כצ"ל:

דף כג.

רש"י ד"ה גזירה כו' וקסבר איבטל' לקב כו' כצ"ל:

בא"ד והוי להו פלגא כו' לאו דוקא פלגא ופלגא דהשתא נעשה מקב חולין טמאי' קב ועוד והוי רובא:

ד"ה ואי אמרת טומאה שבטלה כו' חתיכה נבלה שנתערבה בשחוטה שהוא הרוב הס"ד וכצ"ל וכ"ה בס"י:

תוס' ד"ה ואי אמרת כו' על עצמו דפירוש כו' כצ"ל:

בא"ד שעוררת טומאה כמו אם הוי' טומאה כו' כצ"ל. וכ"ה בס"י וכוונת התוס' דעיקר קושי' קאי על טהרה עוררת טומאה ועיקר חסר מן הספר:
ד"ה נבלה בטלה כו' ויש לחלק כו' עיין בתוס' חולין (דקכ"ד ע"ב)(צאן קדשים:) ד"ה אמר ר"פ כו':
בא"ד אפילו הי' אוכל כזית כו' כצ"ל:
ד"ה הניחא כו' תורת עצמות ולא תורת נצל ורקב כמו שפרשתי בנדה כו' כצ"ל. ועיין שם (דכ"ד ע"א) ד"ה מאי טעמא כו':
בא"ד דמטמאינן לשפיר לפיכך כו' כצ"ל:
ד"ה טומא' חמור' כו' דביטול ברוב וטומאה קלה עד כו' הד"א וכצ"ל וכן מוכח מלישנא דתוספת:
בא"ד נגע שהוא הרוב כו' כצ"ל:
בא"ד והשתא לפירושו איתא נמי לבר פדא כו'. פי' משום טומאת מגע שהיא קלה צריך לטעמא דר"י משום ביטול ברוב ובחולין (דע"א ע"א) כתב רש"י כפי' התוספות דטומאה חמורה לטמא אדם וטומאת קלה טומאת אוכלין וצ"ע:

דף כג:

גמרא לערב מחצה מים בציר כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה אבל טומאה קלה כו' הרוב הס"ד ושייך למע"ל:
ד"ה הסריחה כו' מודה בה תריץ כו' הד"א:
ד"ה טומאת משקין כו' דפסחים הס"ד ואח"כ צריך לציין מתני':
וד"ה אין חוששי' כו' שיהא הבא אחריו בכור כו' כצ"ל:
ד"ה קב ונקי כו' שהלכה כמותו הס"ד ואח"כ ד"ה אדרבי יוסי בן משולם גבי שיער בכור כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה אחת זו כו' דההיא אכילה לאו אכלב קיימא כו' כצ"ל. פי' דהאי לא תאכלו לאו אאכילת כלב קאי אלא אאדם ומנ"ל דאכילת כלב שמה אכילה:
בא"ד דחישב ע"מ כו' כצ"ל:
ד"ה ואידך למעוטי סרוחה מעיקרא אליבא דר"י קאמר ותימא כו' כצ"ל:
ד"ה תנן התם כו' ולא תני ציר סתמא משמע שנטהר בהשקה הס"ד וכצ"ל. וראיתי בדפוס חדש נדפס בצדו נ"א ואינו מן הצורך:
ד"ה שנפל לתוכו כו' חוזרי' ומטמאים אותם מים כו'. פי' אפילו למאן דליתא ליה חוזר וניעור מ"מ חוזר ומטמ' אית' ליה:

בא"ד אבל אחר השקה דממה נפשך כו' כצ"ל:
בא"ד מים טמאים הא דדייק מינה ר"נ כו' כצ"ל. לאו דוקא מים טמאים הוא הדין מים של עם הארץ. פי' אבל למאן דמוקי במים כל שהוא טהור משום דחוזר וניעור שפיר נקט דוקא מחצה דאם נחשדו לערב רובא ונטהרו מהשקה ראשונה לא הוי חוזר וניעור האי מים כ"ש אבל במחצה חוזר וניעור:

דף כד.

גמרא ת"ש דבר בחזקתו וכן כו' מאי לאו כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה היה קתני כו' פטורה אבל כו' הד"א:
ד"ה הדבר בחזקתו כו' סיפא וכן היה כו' כצ"ל:
ד"ה ומשני לפטורא כו' הא יולדת אחרינא דאינה כו' כצ"ל:
ד"ה פטורה מן הבכורה והבא אחריו כו' כצ"ל:
ד"ה כר"ש דלא מרחמא אלא דידה כו' כצ"ל. וכ"ה בס"י:
ד"ה וכי תימא כו' וה"ק על כו' כצ"ל:
ד"ה יולדת מרחמת והאי איסור כו' כצ"ל:
ד"ה או אינה מרחמת ומותר כו' כצ"ל ואח"כ ד"ה לאשמעי' טלה וללקו כו' כצ"ל:
בא"ד ומשום אותו ואת כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה ופלוגתא דברייתא כו' פליגי עליה מ"מ בברייתא מדאיצטרך כו' כצ"ל. פי' מדקאמר הלכה מכלל דפליגי:

דף כד:

רש"י ד"ה אם תימצי כו' דבנה היא אלא אפי' את"ל יולדת כו' כצ"ל:
בא"ד דאי הוי לאו דידה אחרינא כו' כצ"ל:
ד"ה כנגדו בי"ט כו' שחיטה מצי למיעבד כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה והיינו טעמא כו' פשיטא להו דאסור כו'. פירוש משום דהוי עוקר דבר מגידולו:
בא"ד פשיטא להו כו'. פי' כמו דשרינן במתני':
בא"ד לאו היינו גוזז וליכא איסורא דאורייתא הוא דשרי דבר שאין מתכוין אבל בי"ט דאיכא איסורא דאורייתא דעוקר דבר מגידולו לא שרינן בשאין מתכוין או דילמא בבכור נמי איכא איסורא דאורייתא דתולש היינו גוזז כו' כצ"ל ועיין באשר"י:
בא"ד כנגדו בי"ט מותר ופריך כו' כצ"ל:
בא"ד ובי"ט היינו טעמא כו' כצ"ל:

בא"ד במתני' הוי במתכוין היכא כו' כצ"ל:
בא"ד ולאידך שנויה דאמר רב כו' כצ"ל:
בא"ד והא דאמר רב הלכה כר"י בן המשולם משמע דלא הוי פלוגתא כדלעיל וכמה תנאי כו' כצ"ל. פי' דלעיל (דכ"ד ע"ב) אמר רב הלכתא בכולה פירקין בר מפלוגתא:
בא"ד דהא בשוטף את הרחלים נחלקו כו' כצ"ל:
בא"ד אלמא מיקרי גז צאנך כו'. פי' אפי' שוטף במים דצמר נתלש מהם מיקרי גז לחייב בר"ה ה"ה דתולש היינו גוזז:
בא"ד בין תולש לשוטף וא"ת כו' כצ"ל
בא"ד מותר ודחי שאני כו' כצ"ל:
בא"ד במקלקל לחודיה כו': פי' ואפ"ה שרי ר"י היכא דאין מתכוין ומקלקל דהוי תרתי:
בא"ד אסר ר"י קידור אף ע"ג דדבר שאין מתכוין הוא ומקלקל בהוצאת כו' כצ"ל:
בא"ד הקזה והא דאמרי' גבי וכן כו' כצ"ל:
בא"ד או דיעבד כלומר דאי נמי עשה כו' כצ"ל:
בא"ד לתלוש נמי שרי כו' כצ"ל:

דף כה.

רש"י ד"ה דקדשי ב"ה היא דהא אינה כו' כצ"ל: והשאר יש למחוק:
תוס' ד"ה דהוי ליה כו' לעיל פירשתי כו' כצ"ל:
בא"ד וללשון שני נמי שפירשתי כו' כצ"ל:
בא"ד בתולש את הכנף כו' כצ"ל:
בא"ד כאן לנוצה כו' כצ"ל:
ד"ה ואמר ר"ל כו' לענין שבת חייב ובמוקדשי' כו' כצ"ל:
ד"ה מדרב סבר כו' מנא ליה לרב כו'. יש לדקדק לפ"ז להמסקנא דמשני דר"י לא סבר ליה כרב קושי' התוס' במקומה עומד' מנ"ל לרב כו' ויש ליישב בדוחק:
ד"ה גוזז במספרים כו' אלו עצמו אם יגוזז כו' כצ"ל:
בא"ד הקונטרס וראשו משחיר ומיהא מדקדק כו' כצ"ל. פי' אבל לגירסת תוס' עיקרו משחיר וראשו מאדים מן הצורך לגזוז הכל:
בא"ד אלא לתקן ואין זה כו' כצ"ל:
בא"ד דכיון דבכונה גוזז כו' כצ"ל:
ד"ה שער בכור כו' לאסור דמן בהנאה כו' כצ"ל:

בא"ד ע"ב בתולש פליגי כו'. ודבריהם אינם מובנים לי מאי אפי' דתולש הוי כלאחר יד ומ"ה שרי עקביא אבל גוזז הוי במתכוין וצ"ע:
בא"ד דשרי עקביא כו' כצ"ל:
בא"ד וחלב נמי אסרינן מחיים ולא לאחר שחיטה למאן דדריש כו' משע' זביחה ואילך ולא מדכתיב בשר ועוד דשרי כו' כצ"ל. וע"ל בפרש"י:
בא"ד משום ההוא דלאחר שחיטה כו'. פי' דלמא בקדשים אתי לאשמעינן אפילו לאחר שחיטה החלב אסור ובחולין אחר שחיטה החלב מותר ומחיים אפי' בחולין אסור. ואין לדקדק דלמא הא דבעי למילף התם היתר חלב חולין היינו השתא דכתיב על הארץ תשפכנו כמים למישרי דם קדשים לאחר שחיטה ע"כ ה"ה חלב קדשים לאחר שחיטה נמי מותר וקרא לא אתי לאסור חלב קדשים אלא מחיי' ויליף שפיר דחלב חולין אפי' מחיי' מותר ויש ליישב דא"ה דייקי שפיר מנ"ל התם למילף דדם חולין מותר אפי' מחיים דילמא על הארץ וגו' אתי לדרשא אחרינא לענין הכשר ולא למישרי דם קדשים אחר שחיטה וקרא אתי לאסור חלב קדשי' אפילו לאחר שחיטה וה"ה דם אלא ע"כ דליכא מ"ד לאסור חלב קדשים לאחר שחיטה וה"ה דם וא"כ קרא על הארץ וגו' ל"ל ודו"ק:
בא"ד קודם שחיטת הרוב כו' כצ"ל. ועיין בתוס' חולין (דל"ו ע"א) ד"ה ס"ד כו' דדחו סברא זו:
בא"ד כמו חלב וה"א ה"ה בשר ולא כו' כצ"ל:
בא"ד כמו עד חלב דשרי באכילה מ"מ דם נמי בר אכיל' הוא והא כו' כצ"ל:
בא"ד כמו מתחלה קודם שנפסלו דתנן כו' כצ"ל:
בא"ד כל כך ראוי לדרוש נמי קרא כו' כצ"ל:

דף כה:

גמרא דת"ק אמר לא ואמר ר"נ כו' כצ"ל:

דף כו.

רש"י ד"ה שמא יש כו' מערבין בסופו הס"ד וכצ"ל. פי' בסוף הפרק (דמ"א ע"א):
ד"ה ר' יוסי כו' ובמת פליגי לת"ק ובמודה דר"י נמי במת פליגי הס"ד וכצ"ל:
ד"ה ת"ק כו' הכי תרצת כדמתרץ ר"ל כו' כצ"ל:
ד"ה התולש צמר כו' לרבנן מהו כו'. פירוש לעקביא לא קמיבעי' ליה כיון דמתיר שער בכור ב"מ לאחר שחיט' ולא חייש דלמא משהי לי' וכ"ש עולה תמימה כיון דאתי קצת לכפרה כדמסיקנא דלא חיישי' דלמא משהי ליה:

בא"ד לאחר שחיטה כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה דת"ק כו' מיירי בהתירו מומחה כו' כצ"ל:
ד"ה התולש צמר כו' שכתוב בו שהוממה כו' כצ"ל:
בא"ד בבעל מום מעיקרא כו'. פי' כיון דתלש האי צמר בתמות מעל ונפיק האי צמר לחולין כמו בשופר של עולה והוי האי צמר כב"מ מעיקרא ובב"מ מעיקרא כ"ע מודו דלא בעינן העמדה והערכה:
בא"ד ראוהו ב"ד ושייך ביה פדיון ומיהו קשה בהך כו' כצ"ל. והאי ועוד יש לפרש אינו שייך לכאן ונדפס בטעות ושייך למטה ומוחלפים השיטות:
בא"ד או משתרי נמי בהכי והא דאמרינן בשופר של עולה לא יתקע יש לפרש שופר של עולה שהוקדשה הבהמה לדמי כו' דפסחים הכא בעצי שלמים עסקי' אבל פלוגתא דאמוראי כו' כצ"ל. והכי פירושו השתא דמיבעי' ליה אי משתרי הצמר בזריקה הקשו ה"ל למיפשט משופר דאמרי' לא יתקע ולא מישתרי בזריקה ה"ה צמר נמי לא מישתרי ומפרש דהתם יש לפרש שהוקדשה הבהמה לדמי ולא הוי זריקה כנ"ל ברור ועיין בתוס' דמס' זבחים (דפ"ו ע"א) ד"ה אתניא זריקה כו' ותראה שגירסא נכונה היא:
בא"ד וקאמר התם ופליגי אדר' אלעזר דאמר ר"א כו' כצ"ל:
בא"ד דגרס התם ופליגי אדר"א דאמר ר"א כו' כצ"ל:

דף כו:

גמרא הא נתלש אסור כו'. אין לדקדק דהא אליבא דרבנן קמיבעי' כמו שפרש"י לעיל ולרבנן אפילו נשר אסור ומכ"ש נתלש ויש ליישב דוקא ב"מ ס"ד דאסרו רבנן אפי' נשר אבל נתלש כשהי' תם מתירי' דלא חיישי' דלמא אתי למשהי:
רש"י ד"ה דעיקר כו' חטא הס"ד.
הדרן עלך הלוקח בהמה.
עד כמה פרק רביעי.
תוס' ד"ה וכי תימא כו' לעון מיתה הס"ד וכצ"ל:
ד"ה דלמא אתי כו' הנהו דמפריש חלה מארוזא כו' כצ"ל:

דף כז.

גמרא סבר מיתחל כו' כצ"ל:
שם רבה מבטלו כו' כצ"ל:

רש"י מוחלפת השיטות יש כאן וה"ג: ד"ה בכולן יש בהן טובת הנאה ומפרש כו' מכריז הס"ד ואח"כ ד"ה טובת הנאה דבר מועט הס"ד ואח"כ ד"ה ואם היה כהן כו' ככהן המסייע הס"ד ואח"כ ד"ה ה"ג ותנא מ"ט כו' ות"ק הס"ד ואח"כ ד"ה מ"ט לא אמר כו' בכורות הס"ד ואח"כ ד"ה אמר לך כו' כצ"ל:

ד"ה תיתחל כו' דהיינו סלע כו' כצ"ל:

ד"ה בטילה ברוב כו' ולא בעינן אחד כו' כצ"ל:

ד"ה חמרא דתרומה דחוצה לארץ הס"ד:

ד"ה נדה קוצה כו' לה כהן קטן כו' הד"א:

ד"ה כהן גדול כו' מצות הס"ד ואח"כ ד"ה לאפנויי לנקבין הס"ד וכצ"ל. וחסר מהדפוס וכ"מ בס"י ותמי' לי על מ"ו מהרש"א שנשמט ממנו ד"ז:

תוס' ד"ה תרומת ח"ל כו' ברובה ואכיל לה בימי כו' כצ"ל:

בא"ד אינה מדמעת דמשמע הא תרומת ח"ל דישראל מדמעת ואינה עולה כו' כצ"ל. ועיין שם בתוספת ותראה דגירסא נכונה היא:

ד"ה אוכל והולך כו' שיתקיים בו מוקף כו'. פי' דהוי שיריה ניכרין:

ד"ה הילכך נדה כו' דבר מועט וגבי אותה כו' כצ"ל:

בא"ד אבל תרומה שלהם כו'. פי' הא דלא נקט נמי תרומת ח"ל דטמא מפריש תרומה ואכיל כהן קטן מ"ה כתבו דלא היתה ראוי' לכהן קטן:

בא"ד כגון תרומת מעשר הס"ד. פי' אע"ג דתרומה גדולה אין לה שיעור מן התורה כיון דתרומת מעשר יש לה שיעור לא נקט תרומת ח"ל:

ד"ה בריש מסא כו' גבי מרים מגדלא כו' כצ"ל:

בא"ד אוחזת האור של תנור כו' כצ"ל:

בא"ד ולפי שיש דברים כו'. פי' השתא דמסא היינו מרדא ואין דרך להפך בו גחלים ועצי' למה נקט מ"ה כתבו ולפי שיש דברי' כו':

בא"ד המרא עצמ' הס"ד ואח"כ ד"ה פסק והדר מפרש' חלה אחריתי משמע כו' כצ"ל. ואין למחוק תיבת פסק שכמה פעמים כתבו תוספו' לפסק הלכה וכן בעירובין:

בא"ד כחלת הארץ טמאה וטעונה כו' כצ"ל. פירוש כחלת ארץ ישראל וגזרו טומאה עליה:

בא"ד וליולדת אין ללמוד כו' כצ"ל:

דף כז:

רש"י ד"ה בשרם כו' קרח הס"ד והדיבור שלאחריו שייך לדכ"ח:

תוס' ד"ה וכי הזאה יש לנו ולא היה נראה כו'. פירוש דבימי האמוראים היה להם אפר פרה כדאמרי' חבריא מדכו בגלילא וכ"כ הר"ש (פ"ד ממס' חלה) והובא בב"י (י"ד סי' שכ"ב) ומשום הכי כתבו ולא היה נראה לומר כו':

בא"ד דמשום טומאת ח"ל כו'. פי' אע"ג דכשהיו חוזרים מא"י לח"ל לאחר הזאה היו מטמאים משום ארץ עמים אפ"ה לא חשו משום זה:

בא"ד שלא טבל כיון דמן התורה צריכה טבילה אפילו לחולין כו' כצ"ל. פי' והיו טובלים לשאר טומאות:

בא"ד א"צ טבילה ואסורה לזבים כו' בטבול כו' כצ"ל:

בא"ד לשמור עצמן ופירותיהן כו' כצ"ל:

בא"ד והדר קתני מן הנהר ועד אמנה ולפנים כו' כצ"ל:

בא"ד אע"פ שתרומת הארץ אינה כו' כצ"ל:

בא"ד דלא שייך בהו אסורי טומאה כו' כצ"ל:

בא"ד הא דקתני טבול יום אוכלה היינו ט"י דבעל קרי ולא בעי כו' כצ"ל:

ד"ה שנה בשנה כו' בשנה דרשינן כו' כצ"ל:

בא"ד שמעתא דהכא בשנה כו' כצ"ל:

בא"ד לחודייהו בלא שנה איכא כו' כצ"ל:

בא"ד בסופו דאין נפסל כו' כצ"ל:

דף כח.

רש"י ד"ה ואידך ובשרם כו' קאי הס"ד:

ד"ה ולאחר שנתו נמי כו' כצ"ל:

ד"ה עד שלא נראה כו' מום הס"ד ואח"כ ד"ה אחר שנתו אינו רשאי כו' כצ"ל:

ד"ה עדיין תיבעי כו' לספיקה דאיכא למימר כו' הד"א:

ד"ה משלימים לו כו' המום הס"ד:

ד"ה ומראה מומו כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה שלא מצינו כו' לפירושו כן יכול לומר כו'. פירוש לפירש"י דמפרש שלא מצינו בכל התורה היינו שלא מצינו דרש זה שיתנו בכור לכהן אלא מהאי קרא קשה למה נקט האי לישנא דלא מצינו כו' דוקא הכא דהא בכל הדרשות דדרשינן מקרא בכל (הס"ס) [הש"ס] המ"ל דלא מצינו לו בכל התורה אלא מהאי קרא משום הכי כתבו דה"ק דלא מצינו בכל התורה חבר לבכור שיהא כולו לכהן כנ"ל ברור. וראיתי בדפוס חדש נדפס נ"א לא כן וטעות היא:

בא"ד בכל התורה כולה בכיוצא בזה שיתננו כולו לכהן דחטאת ואשם כו' כצ"ל:
בא"ד מן העיקר והוה מצי למימר אאחד עשר של מעשר יוכיח כדמצינו במותר מפסח כו' כצ"ל. פי' דהמ"ל מותר מפסח יוכיח דפסח גופא אינה טעונה נסכים ומותרו דאתי מכחו טעון נסכים דהוי שלמים כנ"ל. ומ"ו מהרש"א כתב לא ידעתי להולמו וכאשר כתבתי ברור ונכון:
ד"ה ואידך ובשרם כו' דהנך בכורות קאמר כו' כצ"ל:
בא"ד מידי מובשרם לשון כו' כצ"ל:
ד"ה עד שלא כו' דערכין דאומדים אותו הקדש כמה אדם כו' כצ"ל. ועיין שם (דכ"ח ע"ב):
ד"ה רבי מאיר כו' כרבי יהודא דקאמר נ"מ לאכחושי סהדי משמע דאי איכא סהדי דלא אשתני סמכינן עלייהו ולרבי מאיר קנסינן כו' כצ"ל ועיין באשר"י:

דף כח:

רש"י ד"ה הואיל ונשחט כו' ואי בדוקין שבעין כו'. יש לדקדק דממתניתין אינו מדויק אלא דר' מאיר אוסר אפי' במומין שבגוף משום הכי אמר הטעם הואיל ונשחט כו' אבל זה אינו מדויק ממתניתין דבדוקין שבעין ר"י מודה דאסור דאפשר לומר דבתרוייהו פליגי ור"י מתיר אפי' בדוקין שבעין ולא חייש שמשתני'. ויש ליישב בדוחק דרש"י כתב לעיל דדייק ממתני' דבדוקין לא פליגי:
ד"ה לאכחושי כו' מחיים הס"ד:
ד"ה שקרי כו' הכל הס"ד:
ד"ה משום גזירת כו' אלא ריבעה ולא מפי המורה הס"ד וכצ"ל:
ד"ה רבי מאיר דאין כו' עצים גבי מחיצת כו' הד"א וכצ"ל:
ד"ה הלכה חמורך כו' הפרה הס"ד ואח"כ לציין גמרא:
ד"ה ותיפוק כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה רביע לדקה כו' וגם לא פליג בין מום כו'. פירוש דמשמע דמיירי נמי במום שבגוף וע"כ אתיא דוקא כרבי מאיר דלר"י לאחר שחיטה נמי נייתי ונחזי ומשום הכי כתבו דאי מיירי דוקא בדוקין שבעין הוה ניחא טפי דאתיא נמי כר"י:
בא"ד אבל בכור במומו שרי כו' כצ"ל:
ד"ה משום גזירת כו' אבל לא דקדק כו'. פירוש לפירוש התוס' מדוקדק שפיר גזירת חכמים שהחמירו שלא לגדלם:
ד"ה דן את כו' וכולן רשאין ליקח כו'. פי' ואי מיירי ביחיד מי רשאי ליקח משום חשד אבל לא דייקו מדקתני וכולן דההיא וכולן ג"כ אעדים קאי עיין שם:

בא"ד מומחה וראה כצ"ל:
ד"ה לימא תנן כו' מומחה ורואה כו' כצ"ל:
בא"ד דההיא ע"כ כר"מ כו' כצ"ל:

דף כט.

גמ' ל"ק כאן בשכר הבאה ומילוי כו'. אין לדקדק למה לא משני אידי ואידי בשכר הבאה ומילוי ובישראל דאינו מותר ליקח שכר בטילה אלא דוקא בבטילה דמוכח כדמשני בכתובות (דק"ה) גבי דיין והובא בתוספת הכא ומדלא משני הכי ש"מ דבישראל וה"ה בכהן שכר הבאה ומילוי מותר ליקח אפי' בלא בטילה דמוכח דרחמנא לא רמי' עליה וכ"כ רש"י התם בהדיא ובכהן שכר הזאה וקידוש אסור ליקח אפי' אגר בטילה דמוכח ולא דמי לדיין כי אתי דינא לקמי' לאו עלי' רמי' רחמנא דוקא לידון ואם הב"ד רוצים שיהא הוא דן מחויבים לו שכר בטלה דמוכח אבל הזאה וקדוש רמיה רחמנא על האי כהן דשייך בעבודה מ"ה אסור ליקח אפי' אגר בטלה דמוכח:
רש"י ד"ה אלא אם כו' כצ"ל:
ד"ה אע"פ שהוא ישראל ואפי' וזה כו' כצ"ל:
ד"ה בית הפרס כו' שייך לע"ב:
תוס' ד"ה הנוטל שכר כו' באגר בטילה שרי הס"ד וכצ"ל. פי' והכא מיירי אגר דינא ומ"ה דיניו בטילים וכ"מ התם בכתובות ומ"ו מהרש"א גורס כפי שנדפס בצדו וקשה להולמו דהא בבטילה דמוכח שרי לגמרי ולא הוי מכוער:
ד"ה היכי אזיל כו' מאי בודקין אמר ר"י כו' כצ"ל:
בא"ד מערבין מערבין לכהן בבית הפרס כו' כצ"ל:
בא"ד בניפוח כן פרש"י בסוף פ"ב כו' כצ"ל:
בא"ד ומ"מ טמא לכל דבר כו' כצ"ל:
בא"ד ע"י ניפוח ואי אין מערבין כו' כצ"ל:
בא"ד משמע בהדי' מדפסיק במילתא דר"י דגרסינן מאי בודקין דאי אמתני' קאי ול"ג מאי בודקין לא היה כו' כצ"ל:
בא"ד ע"ב ושייך לכאן ע"י ניפוח וטמא וכן בעירוב אי אין מערבין כו' כצ"ל:
בא"ד ע"י ניפוח ואי מערבין כו' כצ"ל:
בא"ד אלא מדבריהם ושמא אי נמי כו' כצ"ל. פי' אפילו בלא מצוה דאורייתא אלא מדרבנן שרי ע"י ניפוח. ותמי' לי על מ"ו מהרש"א שלא הרגיש בגירסא זו:

בא"ד אבדיקה דר"י קאי כו'. פי' כיון דבדיקה דמתני' איירי לשעבר ותני בודקין לשעבר לעושי פסח אבל לא לאוכלי תרומה א"כ מאי קמבעיא ליה אלא ע"כ אבדיקה דר"י קאי דאמר בודקין להבא ע"י ניפוח וקמבעיא ליה אי מהני הך בדיקה נמי לאוכלי תרומה אבל לר"ת הוי איפכ' דבדיקה דר"י לכל מילי ה"ה לאוכלי תרומה אבל אמתני' דכבר בדק וקמבעי' אי מהני אותה בדיקה לאוכלי תרומה אע"ג דלכתחלה לא מהני:

בא"ד לאחר שעבר ורב יהודא בא להשמיענו כו' כצ"ל. ועיין בר"ש (בפי"ח ממס' אהלות) דשם מפורש ג"כ דיבור זה:

בא"ד וכמה אמר רב ייבא חמוה דאשיין כו' כצ"ל. פי' דהתם נמי ר' ייבא גופא בעי עד כמה ולא גמרא וה"נ ר"י בעי מאי בודקין:

דף כט:

תוס' ד"ה כפועל בטל כו' שא"כ היה נוטל שכר לדון כו' כצ"ל:

בא"ד ואפי' לרבנן דאמרו טעינה בשכר לא אמרו אלא משום כו' כצ"ל:

בא"ד בגד בסלע אין אומרים לו קבל כו' כצ"ל:

בא"ד עליה סלע אלא כאותו שכר שאתה כו' כצ"ל:

בא"ד אין כאן שום סברא ליטול כו' כצ"ל:

בא"ד התם לא הוה יהיבנא ליה אלא כפועל כו' כצ"ל:

בא"ד כמו שפירשתי ולא כמו שפירש רש"י ור"ח כלל כו' כצ"ל:

בא"ד היינו בין היה עוסק במלאכה כו' כצ"ל:

בא"ד מועטת לעולם נותן לו כפועל בטל ור"ש כו' כצ"ל:

בא"ד במלאכה קלה כזו כו' כצ"ל:

דף ל.

גמ' אמר רבי אילעי מתני' כשראינוהו כו'. ולר"א צריך לפ' מחמור לחמור דהיינו משביעית למעשר וממעשר לשביעית לא חשדינן היינו דוקא כשראינוהו דהא אפי' מקל לחמור חשדינן כשלא ראינוהו אבל מחמור לקל חשדינן אפילו כשראינוהו ומשום הכי קתני במתניתין חשוד ע"ז וע"ז חשוד על הטהרות:

רש"י ד"ה גרו באמגוזי כו' ומכרן לבני כו' כצ"ל:

ד"ה הא חשוד כו' השביעית הס"ד:

תוס' ד"ה תרבא כו' וכמו במרא דפרזלא דבב"ק הס"ד וכצ"ל:

ד"ה מעשרות כו' אינו חושש לשאור ותבלין שבה כו' כצ"ל:

בא"**ד** נקיט טבל כו'. פירוש אבל מ"ש דמחולל על המעות לא שייך לשון טבל:
ד"**ה** הא חשוד כו' דלגופא לא איצטרך כו'. פירוש ועל כרחך לדיוקא אתי הא חשוד חשוד ויש לדקדק מנ"ל דהאי דיוקא אתי לאשמעינן דילמא האי דיוקא אתי לאשמעינן דנאמן על שביעית אינו נאמן על הטהרות דליכא למימר דמילתא דפשיטא היא אפי' נאמן על החמור אינו נאמן על הקל הא ממתניתין משמע דוקא היכא דחשוד על החמור חשוד על הקל משמע היכא דאינו חשוד על החמור אינו חשוד נמי על הקל משום הכי אתי לאשמעינן דוקא היכא דנאמן על הקל טהרות נאמן על החמור שביעית אבל היכא דנאמן על החמור שביעית אינו נאמן על הקל טהרות ויש ליישב בדוחק:
ד"**ה** מתני' כשראינוה כו' ותימא דבסוף הניזקין כו'. הא דלא הקשו בפשיטות ממתניתין דהא לר"א דמוקי מתניתין דוקא כשראינוהו משמע דסתם ע"ה חשוד אשביעית ובמתניתין תני החשוד על השביעית משמע דסתם ע"ה אינו חשוד וכן דייק ר"ת גופא ממתניתין דהכא בכתובות (דכ"ד ע"א) ד"ה שלי חדש כו' יש ליישב דממתניתין דהכא לא מצי להקשות לר"א כיון דאוקי מתני' דוקא כשראינוהו יש לומר דילמא לעולם סתם ע"ה נמי חשוד על השביעית והא דתני החשוד הא אתי לאשמעינן דוקא החשוד שראינוהו שחשוד על השביעית אין חשוד על המעשרות כשראינוהו שנוהג מעשר בצנעה אבל סתם ע"ה אף על גב דחשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות אף על גב דלא ראינוהו שנוהג מעשר בצנעא ה"ה החשוד על המעשרות אין חשוד נמי על השביעית כשראינוהו דוקא אבל סתם ע"ה כשראינוהו אינו חשוד על המעשרות וחשוד על השביעית אבל ממתני' דהתם הקשו שפיר דנקט ברישא המשאלת לאשה החשודה על השביעית כו' אבל לא תבור עמה כו' (תלמוד לומר) [צאן קדשים: ת"ל] דאפילו במשאיל לסתם ע"ה (נפהו כברה) [צאן קדשים: נפה וכברה] נמי לא (יבור) [צאן קדשים: תבור] עמו משום שמסייע ידי ע"ע דחשוד על השביעית כנ"ל ודו"ק:
בא"**ד** אין לדקדק כלום כו' כצ"ל:
בא"**ד** א"נ בודאי חשוד כו' ולפ"ז שקטה נמי קו' התוספת על ר"א דהיכא דודאי חשוד על הטהרות חשוד נמי אשביעית אבל סתם ע"ה אע"ג דחשוד על דמאי כיון דלא חשוד ודאי רק ספק לא חשוד אשביעית:
ד"**ה** באתריה דר"י כו' בפרק המקבל כו' כצ"ל:
בא"**ד** ואינו רוצה ליתן פרוטה כו' כצ"ל:

דף ל:

רש"י ד"ה כבוד זקן האב והבן הס"ד. כוונת רש"י דס"ד כיון שאמר זקן בלשון יחיד דעל האב אמר כן ולא חש לכבוד הבן מ"ה פרש"י דעל האב והבן אמר כן דהטעם שאמר ר"י על האב שייך להבן והא דאמר בלשון יחיד דכבוד הבן הוא כבוד האב:
ד"ה צריכה לקבל כו' גרסינן הכי בבתחלה כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה וחכמים אומרים כו' אינו נחשד אלא כו' כצ"ל:

דף לא.

גמ' מאה תכתקי כו' כצ"ל:
שם דהא חזי ליה בימי כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה וכולן שחזרו כו' עולמית כו' בתוספתא דמסכת דמאי בפרק שני הס"ד והשאר יש למחוק וכצ"ל:
ד"ה קטר להו כו' ד' מאות תכתקי כסאות הד"א והס"ד:
ד"ה מפני שהוא ב"ד כו' שלא היה כו' כצ"ל:
ד"ה ונשאל כו' הא חזי ליה כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה וכולן שחזרו כו' אין מקבלין אותם ועוד דמשמע הכא דיש תקנה לע"ה שמקבל עליו כו' כצ"ל. פי' דלעיל (ד"ל ע"ב) תני ע"ה שקיבל עליו דברי חברות ונחשד לד"א נחשד לכל התורה כולה משמע הא לא נחשד מקבלין ועיין בתו' ע"א (ע"ז ע"א):
בא"ד ולא בפרהסי' אמאי אין מקבלין אותו כיון דירא שמים בסתר כו' כצ"ל. ומ"ו מהרש"א גורס גירסא אחרינא ואינו מן הצורך:
בא"ד דברי חברות כו' נכרי שקבל כו' כצ"ל:
הדרן עלך עד כמה.
פסולי המוקדשין פרק חמישי.
תוס' ד"ה חוץ מן הבכור כדמוכח בפרק קמא כו'. פי' מדדרש התם מקרא דבהמתך אתי למעוטי בכור ומעשר שאין נאכלין בתורת בהמתך ומביא ראיה ממתני' דהכא דתני חוץ מבכור ומעשר ע"כ מדאורייתא היא דבכור ומעשר שלל שמים היא ומ"ה אתי בהמתך לאפוקי בכור ומעשר דלאו בהמתך היא ומש"ה כתבו ושמא משום קרא נפקא כו':

דף לא:

רש"י שהנאתן לבעלים כו' להקדש של בכור כו' כצ"ל:

ד"ה השיב אבידה כו' ובמעשר ב"מ (צאן קדשים: ב"מ) קמיירי הס"ד. ובחנם נקט ר"ש דב"מ ב"מ קמיירי דאי נמי בתם שחוט נמי דינו הכי כדלקמן בברייתא דכתיב והיה הוא ותמורתו קודש אימתי אינו נגאל כו' והתם בתם נמי מיירי כדכתיב לא יבקר בין טוב וגו' טוב זה תם כו'. וסוגי' דשמעתי' נמי מיירי בתם אלא מתניתין דהכא איירי בפסולי המוקדשים:

תוס' ד"ה א"כ מעשר כו' פריך אסור אסור ל"ל כו' כצ"ל:

דף לב.

רש"י ד"ה דקה כו' ראויים לכלים כו' כצ"ל:

ד"ה איכא למיפרך כו' מקודשים הס"ד:

ד"ה בכור נמי כו' והיא היא גאולה הס"ד ואח"כ ד"ה דמעשר מפני כו' כצ"ל:

ד"ה ולילף בכור כו' אסור במכירה כו' הד"א:

ד"ה לא יגאל דחרמים כו' אלא מסברא כו' כצ"ל:

ד"ה הקדש נינהו כו' ול"ד לקדשי מזבח הס"ד. פי' לקדשי מזבח בעלי מומין דקדשי מזבח נמי אינן ניפדין:

תוס' ד"ה דלא יאמר לא כו' ומוקמינן בלא יגאל הס"ד וכצ"ל. ולשנויא זו יש לדקדק הא דקאמר לא אמר לא יגאל במעשר דלמא אי לא הוי כתי' לא יגאל במעשר הוה ילפי' ג"ש תחת תחת מקדשי' דתפדה כקושי' התו' ויש ליישב בדוחק. וע' לעיל בתו' (די"ב ע"א):

ד"ה הוא ולא בכור כו' ואביי נמי דמוקי ובמס' תמורה (ד"ה ע"ב) כתבו תוס' בד"ה ולרבא כו' דלפי המסקנא דהתם לא איצטרך לאביי הוא דחרמים לומר בהווייתו יהא ע"ש. והכא כתבו תוספת דאפילו את"ל דאיצטרך לאביי הוא מכל מקום לא יליף אלא מדסמיך הוא לקדש קדשים ומהוא גופא ילפי' הוא ולא בכור:

בא"ד ולא בכור ומדסמך כו' כצ"ל:

בא"ד קדשים משמע כו' כצ"ל:

ד"ה רבא אמר כו' אפילו נפדו דקדש קדשי' כו' כצ"ל:

בא"ד ואי משום לא ימכר קאמר הכי כו' כצ"ל:

ד"ה הא לאחר כו' שייך למע"ל:

דף לב:

רש"י תניהו ענין כו' דאיתנהו בי' בעלים לא מזדבן ואי בי כהן חולין נינהו ונמכרים אא"ע אחרמים תניהו ענין אמעשר דלא ימכר וכן עיקר הס"ד והד"א וכצ"ל:

ד"ה מנא אמינא ליה דלא יגאל דמעשר לא ימכר הוא מדלא אסור כו' כצ"ל וכ"ה בס"י:
תוס' ד"ה פסק מתני' מני כו' דברייתא דאסרי אליבא דת"ק ופליגי כו' כצ"ל:
בא"ד דסתם לן בלשון בית הלל דעדיף כו' כצ"ל:
בא"ד והא דמפרש בסמוך כו' כצ"ל:
בא"ד הרי זה יקבר מכל הנך אין ראיה כו' כצ"ל:
בא"ד דהא לר' עקיבא גופא כו' כצ"ל:
בא"ד ובטריפה נמי אע"ג כו' כצ"ל:
בא"ד דהתם בקדשי מקדש הוא דבעי שריפה דאקדשי מקדש קאי ומ"ש כו' כצ"ל:
בא"ד המיתות דינם במיתה כו' כצ"ל:
בא"ד ואין לחלק בין צמר לבכור גופ' דכי ה"ג פריך מפטר חמור דתנן כו' כצ"ל:
בא"ד בשיער פטר חמור ידלק כו' כצ"ל: פירוש ולא מחלק התם דמתני' איירי בפטר חמור עצמו ובמסכת ערלה בשיער פטר חמור משמע דאין לחלק:

דף לג.

גמ' מותר לנכרי אף בכור מותר כו' כצ"ל:
שם חד לכדר' יצחק וכר' אושעיא כו' כצ"ל:
שם וחד מה צבי כו' כצ"ל: וכ"מ הגירסא בילקוט ישן. ומ"ו מהרש"א כתב דבילקוט גרסי' כמו שלפנינו ולפ"ז קאי ואידך אר"ע ומיישב בדוחק ע"ש:
רש"י ד"ה בעבודת צבור כו' באותו בית אב כו'. ובחנם דחק רש"י לכתוב באותו בית אב דאי לא אשכחן באותו בית אב חוזרים על בית אב אחר ואי לא אשכחן באותו משמר חוזרין על משמר אחר עד שיהא רוב הכהנים טמאים ועיין ברמב"ם (פ"ד מה' ביאת מקדש):
תוס' ד"ה ובית הלל כו' או מיהיה לך כו' כצ"ל:
בא"ד דבחזה ושוק בתם כו' כצ"ל:
בא"ד אשם שנכנס דמן לפנים פסול כו' כצ"ל:
בא"ד אע"ג דאיתא להו היקישא דכחטאת כאשם ואוקמי רבנן היקישא למילתא אחריתי כו' כצ"ל:
בא"ד מ"מ עיקר היקישא לא אתי' אלא לשנה שנה כו' כצ"ל:
ד"ה דתניא היו לפניו כו' ואחת בעלת מום ויש לתמוה כו' כצ"ל והשיטו' מחולפות ונדפס בטעות ושייך לקמן:

בא"**ד** בכל ענין ובמשנה דוקא אם קרבה שניה עד שלא נשחטה הראשונ' תמות שכבר כפרו בעלים אבל כשנשחטה קודם לכן שרי ואומר רבי כו' כצ"ל:

דף לג:

רש"**י** ד"ה וראב"ש כו' דזמני' דטפי ופריק כו' כצ"ל:
בא"**ד** טפי ופריק כו' כצ"ל:
ד"**ה** במערבא אמרי לעיל קאי כו'. והא דלא כתב רש"י אשנוי' דרב מרי דד"ה היא אפשר לומר שנויא דרב מרי אינו אלא דחיי' בעלמא דאפשר לומר דטעמא דראב"ש דאוסר בפסולי המוקדשים אע"ג דאיכא רווחא משום דפוגם בבשר אבל לא פסיקא האי מילתא שמה שמרויח בעור פוגם בבשר דאפשר (דהרואה) [צאן קדשים: דהרוחה] בעור הוא יותר ממה שפוגם בבשר מ"ה ליכא למימר דד"ה היא אבל שנויא דמערבא ור"י בר אבין שייך אליבא דכ"ע וק"ל:
ד"**ה** לא ישחוט כו' מום אחר ישחוט הס"ד וכצ"ל ואח"כ ד"ה אף שהוא עושה מום דסבר ר"ש כו' כצ"ל וכ"ה בס"י:
ד"**ה** הכל מודים כו' ימות כולהו מודו כו' הד"א:
בא"**ד** בכלל לא תעשה כו' כצ"ל:
ד"**ה** ורבנן סברי כו' בעל מום לא ורבי יהודא כו' הד"א:
תוס' ד"ה בכור שאחזו דם כו' בברייתא נזקק לפרש במאי פליגי הס"ד וכצ"ל:
ד"**ה** להביא נותק כו' איתנהו לביצים בכיס גבי חוטין כו' כצ"ל:
ד"**ה** בעל מום כו' אפי' בתם לר"מ דמחייב למטיל מום בב"מ ובזמן הזה גרע כדאמר בפ"ק דע"א דלא לדמי חזי אלא כו' כצ"ל. פי' לר"מ דמחייב מטיל מום בב"מ בזמן שבית המקדש קיים אע"ג דלא חזי להקרבה אפ"ה חייב ובזמן הזה גרע טפי דלא חזי נמי לדמי וס"ד דאסור להטיל מום אפי' בזמן הזה מ"ה איצטרך דלא עבר בזמן הזה ועיין במנחות (דנ"ו ע"ב) בתוס' ד"ה אלא כו' דכתבו דלא צריך קרא להכי וצ"ע דהא לר"מ איצטרך כאשר כתבתי:

דף לד.

רש"**י** ד"ה במומין נמי כו' כצ"ל ושייך לד' שלפניו:
ד"**ה** כיון שפירש כו' כמו בשמעו הס"ד וכצ"ל היינו קרא בשמעו את דברי האלה ורש"י הביא קרא זה במסכת קדושין וראיתי בדפוס חדש שציין בראשית ל"ט וטעות הוא:
ד"**ה** אחד מום כו' שיש סברא לרבות כדפרשתי התם הס"ד וכצ"ל:

תוס' ד"ה ורמינהו בבגדו כו' ה"נ לא כתיב בויי"ו כו'. פירוש וכיון דכתיב בלא וי"ו נידוק שהוא לשון פריסת טלית:

בא"ד בשמעו כשמעם כו' כצ"ל:

בא"ד וטלית ועוד דאין רגילות כו' כצ"ל:

בא"ד והמסורת משמע אפילו כו' ועיין במהרש"א מה שהקשה בזה וכפי מה שכתבו הכא מיושב קושיא (שלי) [צאן קדשים: שלו]:

בא"ד אחר אישות והך קושיא קאי אליבא דר"א כו' כצ"ל:

ד"ה אלימא ר"ש כו' אלא משום רפואה כו'. אין לדקדק לפ"ז לר"ש קרא ל"ל למישרי ת"ל דהוי דבר שאין מתכוין יש ליישב דסד"א דכל מקום אתי לרבות אפילו אינו מתכוין לשם מום אלא לרפואה אסור מ"ה איצטרך קרא למישרי:

בא"ד כמו מום עובר כו' כצ"ל:

ד"ה ומי קניס מדאורייתא דהא יש בו כו' כצ"ל:

בא"ד אלמא דמדאורייתא אסור ובסמוך אשכחן דקנסא הוא לרבנן וי"ל דסברי כאחרים כו' כצ"ל. פירוש דלר"א לא קשיא דר"א באמת סבר דבהאי מומא מדאורייתא אסור וקניס לעולם אבל לרבנן דאמרי בסמוך דבהאי מומא נמי קנס' הוא הקשה שפיר:

בא"ד ע"ב שיש לחלק כו' ועיין בתוספת דחולין (דקמ"ו ע"א) ד"ה כל שתעבתי כו':

בא"ד דלא מפליג כו'. פירוש דלא מפליג בין צורם אוזן בבכור ובשר בחלב ומעשה שבת כו' וס"ל דכולהו בכלל כל שתעבתי לך כאשר כתבתי:

דף לד:

רש"י ד"ה וטהר כו' דאי הוה קמיית' כו' כצ"ל:

ד"ה בממונו כו' אמתין על מום כו' כצ"ל:

ד"ה בגופ' כו' לעולם הא ודאי כו הד"א:

ד"ה בהאי מומא כו' אמר הס"ד ואח"כ ד"ה בהאי קציצה וכיון דהך קציצה כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה עד שתפרח בכולו בכל הספרים כתוב עד כו' כצ"ל:

בא"ד שאם קצצה ומיעטה מכגריס ומה כו' כצ"ל:

ד"ה אם תמצא כו' לומר התם לא קנסו משום כו' כצ"ל:

בא"ד מצות דכל יומא כו' כצ"ל:

ד"ה שנקמצה כו' דאם כן איכא איסורא דאורייתא כו' כצ"ל:

בא"ד גבי התולש עולשי' והמזרד זרדי' דבארעא דילי' חייב בכל שהוא כו' כצ"ל:

דף לה.

גמרא הוא דמדכר קמ"ל איכא דאמרי אמר ר"פ לא תימא בשעת רדיפה לא אלא אפי' לאחר רדיפה נמי מ"ט צערי' היא דמדכר אמר רב יהודא כו' כצ"ל וכ"ה באשר"י:

שם ללגימא לא חיישינן כו' כצ"ל:

ד"ה לא שמיה כו' לדידיה כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה דאי אשמעינן נכרי דהטיל מום לבכור ראשון והתירו על ידו כו' כצ"ל וכ"ה בס"י:

ד"ה אימרא כו' ואזניו קצרות ואינו כו' כצ"ל:

ד"ה אכיל ולא כו' לא מיחזי אפ"ה הוי מום כו' כצ"ל:

ד"ה מאי טעמא כו' אפילו בנעקרה הס"ד וכצ"ל:

ד"ה ללגימא כו' עמו הס"ד ואח"כ ד"ה בי ישראל והא דקתני כו' כצ"ל:

בא"ד הטילו בו דמימר כו' הד"א:

תוס' ד"ה גדי באודני כו' ואין לו לחוש שמא יצא רוב הראש ברישא קודם שיצא האוזן וחזר דמתוך כו' כצ"ל:

ד"ה איכא דאמרי כו' והאי אומר כמו ודאי כו' כצ"ל. פירוש דלא תימא היאך תלינן מספק לקולא מ"ה כתבו דהוי כמו ודאי דאמרינן חיישינן נמי לקולא כדאמרינן התם:

בא"ד כרבה דפרק כו' כצ"ל:

בא"ד כשלא יצא כלל וסוגי' כו'. ע' פירושו בתוס' דחולין (דס"ט ע"ב) ד"ה רבינא כו':

בא"ד אם לא נחלק כו' כצ"ל:

דף לה:

גמרא כהן לכהן דלא דחיישינן כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה לא דנו כו' תנא קמא הס"ד ושייך ע"כ למע"ל:

ד"ה מעשר לר"מ מי מעיד כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה מימר אמר כו' והא דאמר לעיל כו' כצ"ל:

בא"ד דאיתא ליה פסידא לא מקנה ליה כו' כצ"ל:

ד"ה א"ב כו' כל היכא דחשוד אפילו כו' כצ"ל:

ד"ה אלא לאו ש"מ כו' אי נמי יאמר ר"ח כו'. לפ"ז יש לדקדק דילמא ר"מ גופא נמי הכי ס"ל דחלקנו או אינו מחמיר בספק בכור והיכא דייק לר"מ דבעלים מעידי' וצ"ע:

ד"ה כהני ה"נ כו' לרבא דאמר כו'. פירוש רבא אמר התם אליבא דר"מ:

בא"ד לכל דין שבעולם כו' כצ"ל:

בא"**ד** יכול להקשות לר"מ מטעם כו'. ואפשר ליישב דמשביעית לא יכול להקשות לר"מ משום דגבי שביעית מרובה היתירא כמו שפרש"י התם (דכ"ו ע"א) ד"ה נמשלו כהנים כו' ומודה ר"מ דמ"ה לא נחשדו לכל התורה כולה:

דף לו.

גמרא הכא ודאי שדי כו' כצ"ל:
שם אמרו לו הן אמר ליה יהושע עמוד כו' כצ"ל. וכ"ה בברכות פת"ה:
רש"**י** ד"ה חשוד לד"א כו' דבר אחד הס"ד ואח"כ ד"ה לאחזוקינהו כו' רבי מאיר הס"ד וכצ"ל. ודיבור ראשון שייך לעיל לע"ב:
ד"**ה** כי תני כו' כר"ש אפילו בנו ואפילו בתו הס"ד וכצ"ל:
ד"**ה** נאמן הכהן כו' נתן לי ישראל במום זה כו' כצ"ל:
ד"**ה** אבל הכא כו' במום זה נתן לי כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה בא לפני ר"ג כו' נאמן על של חבירו כו' כצ"ל:
ד"**ה** עמוד על רגליך כו' ולא בריש פרק ת"ה דמהעדות כו' כצ"ל:

דף לו:

רש"**י** ד"ה איסורא עביד בתמיה ודאי כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה והלכתא אפילו כו' א"נ דלמא כיון דרחמא לה כו'. כך הוא גירס' מ"ו מהרש"א וגירסא זו קשה להולמה ונ"ל דהכי גרסי' מכל מקום לא הימני' לע"א שישאנה כיון דרחמא לה לא דייקא ולמ"ד הכא כו' כצ"ל. פי' אע"ג דפסקינא הכא מילתא דעבידא לאגלויי לא משקר מ"מ לא הימניה לע"א שאמר מת שישא את אשתו כדאמרינן ביבמות (דכ"ה ע"א) אע"ג דמילתא דעבידא לאגלויי הוא ולא משקר מכל מקום כיון דרחמא לה שמא עיניו נתן בה משקר וכפרש"י התם:
בא"**ד** בין האי כהן לעדות אשה דגבי אשה הקילו משום כו' כצ"ל. פירוש למאן דאמר הכא דאינו נאמן אע"ג דמילתא דעבידא לאגלויי הא קי"ל דע"א נאמן לעדות אשה לישא לאחר מ"ה כתבו דיש לחלק:
ד"**ה** משום כבודו כו' מומחה לא פסק אבל הא כו' הד"א:
ד"**ה** על כבודו כהן דמתירא לאוכלה כו' כצ"ל:
בא"**ד** אבל האי ישראל כו' כצ"ל:
ד"**ה** התרת בכור בח"ל כו' ממתניתין לא שמעינן כו'. פירוש ממתניתין לא שמעינן דמתירי' בכור בח"ל בג' בני הכנסת דאיכא לאוקמה בזמן הזה אבל יש לדקדק דמאי

פריך לרבא מאי קמ"ל דדוקא במומי' מובהקים תנינא במתני' דלמא איפכא דמתני' איכא לאוקמא בזמן שבית המקדש קיים ומ"ה אין מתירין ג' בני הכנסת אלא במומין מובהקים אבל בזמן הזה אפי' במומין שאינם מובהקים מ"ה קמ"ל רבא אפילו בזמן הזה דוקא במומין מובהקים ויש ליישב בדוחק:

בא"ד לארץ אם באו כו' כצ"ל:

ד"ה תניינא ה"ז כו' שני דברים מענין אחר כו' כצ"ל:

ד"ה במקום שיש מומחה כו' דהא על ר"א כו'. פירוש ור"א לא היה סמוך דאין סמיכה בבבל:

בא"ד הוי רב אשי כו' כצ"ל:

בא"ד כדאמר ר"נ התם כו'. פי' ור"נ לא היה סמוך וצ"ע למה לא מביא' מר"נ דהכא דלקמן קתני במקום שאין חכם כגון מאן אמר ר"נ כגון אנא ור"נ במסכת נדרים (ד"ח ע"ב) מביא ראיה מר"נ דהכא דלא בעינן סמוך:

ד"ה שלשה כו' דנדרים אמרינן לא כו' כצ"ל:

בא"ד אחר אין לאותו כו' כצ"ל:

דף לז.

רש"י ד"ה ינכה והוא יטיל קצת מדמים הס"ד ואח"כ ד"ה בכור בתמי' ולימא ליה כו' כצ"ל:

ד"ה טבלים אמאי יטול קצת לימא ליה כו'. דברי רש"י בדיבור זה ובדיבור שלאחריו ד"ה יי"נ כו' דכתב נמי בלשון קושיא קשה להולמן ונראה לי דהכי גרסינן טבלים אמאי יטול קצת לימא ליה מאי אפסדתך ומשני דאמר ליה מוכר ללוקח אי כו' כצ"ל:

ד"ה יין נסך אמאי יטול קצת ומשני כגון דלא כו' כצ"ל:

בא"ד ומכרן דאמ' ליה אי כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה ר"י אומר כו' דלעיל דאיירי במומחה כו' כצ"ל:

בא"ד במומחה כו' פריך שפיר מה שיעור כו' כצ"ל:

ד"ה יין נסך כו' לא חשיב נפש קצה בו כו'. ורש"י דכתב התם דיי"נ נפש קצה בו אפשר דס"ל כתירוץ שני דתוספת דהכא איירי ע"י תערובות כשר ומשום הכי אין נפש קצה בו:

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין.

על אלו פרק ששי.

גמ' כל מום רע ריבויא הוא. וכתב מ"ו מהרש"א בחומש הביא רש"י דרש' כלל ופרט למה הניח תלמוד ערוך דהא לא קאי הכא במסקנא ויש ליישב דלמאי דמסיק נמי כל

מום רע ריבוי' קאי נמי הכלל ופרט לרבות כל הדומה לפרט כו' והכי משמע דקאי נמי הכלל ופרט מדלא קאמר אלא כל מום רע כו' עכ"ל. ותמיה לי על מ"ו מהרש"א שלא ראה מה שכתב רש"י הכא בד"ה רבוי' הוא כו' וז"ל דכתב כל ולא דרשינן ליה בכלל ופרט משמע דרש"י ס"ל דלא קאי במסקנא דרשת כלל ופרט אלא ריבוי ומיעוט. ומה שדייק מדלא קאמר אלא כל מום רע דהא בקדושין (דכ"ד) דרשי' נמי כה"ג כמו שכתבו תוספת ומסקינן התם ישלחנו ריבוי' הוא ופרש"י נמי התם אין לשון כלל להיות נידון בכלל ופרט אלא בריבוי ומיעוט וריבוי וריבה הכל והתם לא קאמר נמי אלא ישלחנו ריבה ואפ"ה כתב רש"י בפירוש דלא דרשי' בכלל ופרט אלא בריבוי ומיעוט. ונראה לי ליישב בדרך אחר דהא בלאו הכי יש לדקדק דפריך ואימא מה הפרט מפורש כו'. מהיכא תיתי לומר דבעינן שיהא דומיא דפרט מג' צדדים שיהא נמי בוטל ממלאכתו אלא ע"כ צ"ל דאדרבא מ"ה פריך כיון דבכל מקום דדרשינן בכלל ופרט אי איכא פרטא דמי ליה אפילו בחד צד מרבינן ליה כדאמרינן במסכת נזיר (דל"ה ע"ב) והשתא דאמרת דבעינן שיהא דומיא דפרט בשני צדדי' שיהא מום שבגלוי ואינו חוזר משמע דלא דמי לשאר כללי ופרטי פריך שפיר ואימ' בעינן נמי שיהא דומיא דפרט ממש בג' צדדים שיהא בוטל ממלאכתו נמי ומסיק השתא דלא דרשי' בכלל ופרט אלא בריבוי ומיעוט דכל ריבויא הוא ופריך השתא דדרשי' בריבוי ומיעוט אימא לא ממעטינן אלא חדא מום עובר ומרבינן מום שבסתר ומשני מום רע ממעט מום שבסתר דלא מיקרי מום רע ופריך ואימא מרבינן מום עובר וממעטינן מום שבסתר ומשני מפקא מק"ו ובשנוי' בתרא משני אליבא דאמת איבעית אימא לעולם דדרשי' בכלל ופרט וכלל ולא בריבוי ומיעוט וריבוי והא דבעינן דומיא דפרט מב' צדדים שבגלוי (ואנו) [צאן קדשים: ואינו] חוזרים לאו משום דלא דמי לשאר כללי ופרטי אלא משום דכתי' תרי פרטי פסח ועור וכל היכא דכתיב תרי פרטי בעינא דומיא מב' צדדים לכל פרט מצד א' כדאמרי' במסכת נזיר (דל"ה ע"ב) ולפ"ז צדקו דברי רש"י שהביא בחומש דרשת כלל ופרט אליבא דמסקנא דהכא ובזה נמי מיושב קושית מ"ו מהרש"א מה שהניח בצ"ע על תוספת ע"ב ד"ה השתא מיפרק כו' ע' שם כנ"ל ברור ונכון:

רש"י ד"ה אלמא כו' משמיעה הס"ד וכצ"ל:

תוס' ד"ה מה הפרט כו' משום מראית העין דאינו שוה בזרעו של אהרן כו'. יש לדקדק דמשמע הא דפסלינן ניטלו שיניו גבי אדם משום מראית העין היינו משום דאינו שוה בזרעו של אהרן וחד טעמא הוא ולקמן (דמ"ג ע"ב) עביד איכא בינייהו בין מומין הפסולי' באדם משום מראית העין ובין מומין הפסולים משום דאינו שוה בזרעו של אהרן וצ"ע:

בא"ד בחוטין החיצונות כו' כצ"ל:

דף לז:

רש"י ד"ה אם כן דעל מום עובר נמי נישחט פסח כו' כצ"ל:
ד"ה כרשינה כו' נכנסת ויוצאת בו כו' כצ"ל:
ד"ה ה"ג ויתיב כו' וקמיבעי' ליה כו' ואתמר ר"ס אמר שמעתתא א"ל רב כו' הד"א וכצ"ל:
תוס' ד"ה נעקרו אין כו' אלא ניחא לאתויי מדיוקא דרישא כו'. פי' דמההיא דלקמן סד"א דלהכי אין שוחטי' דלא הוי מום כלל אבל מדיוקא אתי שפיר דהא חזינא דבחיצונות הוי מום ואפילו הכי בפנימיות לא הוי מום:
ד"ה השתא מיפרק כו' קמרבינן מכל מום כו' כצ"ל. וכתב מ"ו מהרש"א צ"ע דא"כ היינו תירוצא בתרא ודו"ק עכ"ל. ועיין מה שכתבתי לעיל ע"א ברש"י ובזה מיושב נמי הצ"ע ודוק שם:
ד"ה כאן לשחוט כאן לפסול וא"ת מדפסיל כהן כו' כצ"ל:
בא"ד דכתיב ושב אל משפחתו דדרשי' בקדושין למוחזק כו' כצ"ל:
ד"ה כדי שינטל מן החי וימות ובכמלא מקדח נמי מיית לב"ש כו' כצ"ל:
בא"ד והאיכא נמי חסרון כו' כצ"ל:
בא"ד בלא חסרון כו'. פירוש והוי בכלל י"ח טרפות:
בא"ד ועוד קשה לפירושו שמחלק כו' כצ"ל:

דף לח.

רש"י ד"ה אין לו כו' אלא נטמא גבו כו' כצ"ל:
ד"ה כנגדו בכלי כו' ואיכא דאמרי כלי שטף היינו כלי מתכות כו'. פי' דלרש"י א"ד ס"ל דכלי שטף היינו כלי מתכות לחוד ולא כלי עץ משום הכי (מדמי) [צאן קדשים: דחי] רש"י לא"ד אבל תוספת ס"ל דלא"ד היינו נמי כלי מתכות וכלי עץ נמי ומש"ה מיישבו תוספת לא"ד:
ד"ה הילכך כו' במשקין הס"ד:
ד"ה ולא שווי' כו' ואי קשיא אמאי לא גזור בכ"ח כו'. פי' ולוקמי דברי חזקי' אבי עקש בכלי חרס ובמשקה דרבנן ולא להגיה בדבריו:
ד"ה ועצב מייל הס"ד:
תוס' ד"ה אין לו אחוריים לחלוקה כו' כצ"ל:
ד"ה הרי הוא כו' כלי חרס טמא וגבו טהור היינו כו' כצ"ל:

בא"ד ממדת ליטמא כו' כצ"ל:
בא"ד ואינו מטמא מאחוריו כו' כצ"ל:
בא"ד לאשתו נדה כו'. פירוש משמע אפי' יש לו ידים:
בא"ד במסקנא לא צרכינן למימר הכי הס"ד וכצ"ל:

דף לח:

גמ' דילמא פרי דאלול כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה חורוור כו' בעין הס"ד ואח"כ ד"ה מים שעיניו נוטפות מים הס"ד ואח"כ ד"ה הקבועי' אתרוייהו קאי כו' כצ"ל:
ד"ה בודקין כו' אף ע"פ שנמצא שם החורוור ביום כו' כצ"ל. פי' דמונים לו פ' יום מיום שחזר:
תוס' ד"ה וסימניך כו' וכן נמי צריך לתרץ כו' כצ"ל:
בא"ד יין קתני דם כו' כצ"ל:
בא"ד כוחלין ליארוד ובתוספת' גרסינן להו חורוור במקום יארוד משמע דהכל אחד וחורוור חשיב לקמן מום קבוע ומיהו כו' כצ"ל. ועיין במסכת שבת (דף ע"ח ע"א):
בא"ד חשיב מום קבוע והוא כו' כצ"ל:
בא"ד יותר אע"ג דכשנפגם נמי הוי כו' כצ"ל. פי' ויש לה רפואה ואפי' הכי הוי מום:
בא"ד מיבלת דכתיבא באורייתא והוי כו' כצ"ל:
בא"ד שוחטי' עלה לא כו' כצ"ל:

דף לט.

גמ' לאחר אכילה מאי קודם כו' כצ"ל:
שם או דילמא תמים יהיה לרצון כל מום כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה תורא ברא כו' כלומר חודה של שפה כו'. פירוש לא מקום ששפתים נושקות זו לזו אלא חודה החיצון:
ד"ה מאי קאמר דקאמר איזהו תיומת כו' כצ"ל:
ד"ה ואת שתי הכליות בקרבנות כתיב כליות הס"ד ואח"כ ד"ה יסירנה כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה שיהו משולשים כו' ארץ ישראל ובסופה כו' כצ"ל:

דף לט:

גמ' ה"נ מסתברא דתניא ר"י אומר כו'. אין לדקדק לר"י דס"ל דאפי' לא נשתייר אלא כזית חלב קודם זריקה ולא נשתייר בשר כלל מקטיר החלב וזורק את הדם ויליף מקרא במנחות (דכ"ו) אם כן יסירנה ל"ל לרבות שאם חסרו כוליא אחת קודם זריקה דכשר להקטיר הכולי' אחת. יש ליישב כיון דכתיב ואת שתי הכליות סד"א דקפיד קרא אשתי כליות ואת שתי הכליות איצטרך לאשמעי' דחסרון בפנים שמיה חסרון:

שם נפגם הזובן או העריה כו' כצ"ל:

שם או שראש זנב מפצל את העצם או שיש בשר בין חולי' כו' כצ"ל. וכ"ה בדפוס המשניות והשאר יש למחוק שהוא פרש"י:

רש"י ד"ה שעות פוסלות כו' בנכנס בשנה שנייה הס"ד וכצ"ל:

ד"ה אלא הכא במומי' שבגלוי פליגי ודכ"ע חסרון בפנים לא שמי' כו' כצ"ל:

ד"ה הזובן זהו נרתיק שהגיד של בהמה חבוי כו' כצ"ל:

ד"ה מן הפרק אם נפגם כו' מעט הס"ד וכצ"ל ואח"כ ד"ה או שראש כו' ראש הזנב התלוי למטה נקלף כו' הד"א וכצ"ל:

ד"ה א' מארבעה כו' חמש בתילת' באצבע כו' כצ"ל ועיין במנחות:

תוס' ד"ה והאמר ר"ז כו' גרסי' דתני' כו'. וקשה להולמן דגירסא דהתם כמו גירסא דהכא אמר ר"ז וא"א לגרוס התם דתניא דתחלת הענין הוא ולא לראי' ע"ש ואפשר דטעות נפל בדפוס:

ד"ה כולן בגיד כו' שמסתרס דאפי' ע"י שתיית כוס עיקרין אסרינן כו' כצ"ל. מסתרס לשון סירוס:

ד"ה או שראש כו'. וקשה דאין זה לשון משנה והש"ס והוה לי' כו' כצ"ל ועיין באשר"י:

ד"ה כמה חוטין כו' של לבן של ד' ד' אצבעו' כו' כצ"ל:

ד"ה כמה פירוש כו'. דלענין להרחיק מן הקרן הוא דמצרכינן כמלא כו' כצ"ל:

בא"ד וכך משמע בספרי וד' של לבן של ד' ד' אצבעות ובפרק כו' כצ"ל:

בא"ד תלוי' הענף כו' כצ"ל:

דף מ.

גמ' דכל יתיר כנטיל דמי. ואח"כ פיסקא ורגליו שהן קלוטות כשל חמור אמר ר"פ לא תימא כו' כצ"ל:

שם תניא השרוע כו' כצ"ל:

שם הא באוכמא הא בציריא כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה איזהו דיבורים נדפסים הכא שלא כסדרן וה"ג שושן הבירה כו' שתי הלחם הס"ד ואח"כ ד"ה של משה שהוא ו' טפחים הס"ד. ואח"כ ד"ה כשהיו (שומני') [אומני'] כו' למדה אמה הגדולה היתירה עליה אצבע הס"ד ואח"כ ד"ה שלא יבואו כו' בגדולה הס"ד ואח"כ ד"ה ותרתי ל"ל בחד סגי הס"ד ואח"כ ד"ה חדא לדהבא כו' שמלאכה יקרה היא כו' כצ"ל:
ד"ה רוב המדבר במלקוחיו הס"ד ואח"כ יש לציין גמרא ואח"כ ד"ה מחמת עצמו כו' זו היא מלאכה הס"ד וכצ"ל:
ד"ה באוכמא כו' הבהמה עגול כו' כצ"ל:
ד"ה הא בציריא כו' ודאי אינו עגול כו' כצ"ל:
ד"ה מאן תנא דדמי להאי דקתני מעשה הס"ד וכצ"ל. פי' האי תנא היכא קאי דקתני ומעשה במתני':
תוס' ד"ה בפורין של כו' בפרה של בית מנחם כמו בההוא מעשה בפרה של בית מנחם שניטלה האם שלה הס"ד וכצ"ל. סנהדרין (דף ל"ג ע"א) ולעיל מתניתין (דכ"ח ע"ב):
ד"ה שנשמטה כו' וקשי' לפירושו כו'. ואפשר לפרש דרש"י כתב אליבא דהלכתא דמסקינן התם והלכתא אפילו איפסוק כשירה עד דמתעכלא אתעכולי:

דף מ:

גמרא שאין בו עצם אחד אינו כו' כצ"ל:
שם אמר ר"פ לא תימא דכריכא וקטינא אלא דכריכא כו' כצ"ל:
שם ושנפגמה עצמו של פיו ס"א ושנפסק כו' כצ"ל:
שם אזנו אחת גדולה ואחת כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה ומעשה כהן כו' הס"ד:
ד"ה ואם אינה כו' לבעל ה' רגלים כו' כצ"ל:
ד"ה וקטינה דקה כו' כצ"ל:
ד"ה והא אין מומין בלבן כו' כצ"ל:
ד"ה כל מרבית העגלים כו' שיש זנבן כו' כך היא גירסת ב"ה תי"ט יש גורסים שאין זנבן מגיעות לערקוב הילכך בציר מהכי לא הוי מומא כו' ועיין בתי"ט:
תוס' ד"ה פיו בלום נפוח וכו'. ונ"ל כלשון ראשון שפיר כו' כצ"ל:

דף מא.

גמרא דלא מאיס הוה מומא כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה כנגדו בגמל כו' ל"א שמעתי כנגדו בזנב גמל כו' וכצ"ל:
ד"ה וקתני ואתי כו' ור"א בן גמליאל וס"ד כו' כצ"ל:
ד"ה ובעל יבלת כו' מום גמור ואיתא בה שער כו' כצ"ל:
ד"ה אין לך כו' אאנדרוגינס קאי כו'. רש"י מפרש הכי אליבא דר"ח דלקמן דל"פ בטומטום אבל ר"י פליג לקמן וקאמר דפליגי נמי בטומטום ואפי' טומטום חשיב מום: בכאן נשמט מן הדפוס דיבור תוספת שלם: **תוס'** ד"ה ה"ג גרב זה החרס תימא אמאי לא קאמר מההיא גרב דבקללות של משנה תורה דכתב בגרב ובחרס וההוא גרב לאו היינו חרס ומום קבוע הוא דכתיב ביה אשר לא תוכל להרפא וי"ל דמשמע דנקיט הכא זו אף זו ודגרב שהי' חרס יבש מבחוץ ומבפנים והוי מום ואפי' ילפת נמי שהוא לח מבחוץ ויבש מבפנים כדקאמרי' בסמוך הוי מום וגבי קללות נקט זו אף זו שילקה בגרב ואפילו בחרס דקשה טפי הס"ד וכצ"ל: ועיין בש"ס דפוס בסיליאה ודפוס אמשטרדם:

דף מא:

רש"י ד"ה ואיצטרכא כו' כת"ק אלא רבנן כו' הד"א:
ד"ה אלא פשיט' כו' לאוקמא הס"ד ואח"כ ד"ה פשיטא ליה דזכר הוא הס"ד וכצ"ל:
ד"ה היינו דאיצטרך כו' לן אלא למעוטי כו' כצ"ל:
ד"ה אלא אי ספוקא כו' אליבא דר"י דקרא למעוטי ספיקא לא כו' וכצ"ל:
תוס' ד"ה אלימא ת"ק כו' דילמא הוי כחוטי' כו' כצ"ל:
בא"ד מכלל דלת"ק כו' כצ"ל:
ד"ה ואתי קרא כו' בטהרה תחלה וי"ל דכל ספיקא דאי אפשר להתברר כמו בהרת ומעשר דפעמי' שהוא כך ולפעמים שהוא בענין אחר שייך למעוטי מקרא שפיר מטעם שהם ספק וטומטום נמי הוה כו' כצ"ל. ועיין בתוס' דחולין (דף כ"ב ע"ב) ד"ה איצטריך כו':
בא"ד המפלת דמטמא בלובן ובאודם וקאמר בסוף כו' כצ"ל:
בא"ד ולפי טעם זה כו' כצ"ל:
בא"ד מוכר למעוטי מטעם שהוא משונה ואם הוא כו' כצ"ל:
בא"ד ועוד יש לפרש דצריכי כו' כצ"ל:
ד"ה אי אמרת כו' לן אלא למעוטי מקדושה דהא כו' כצ"ל:

בא"ד דאמר קדושת דמים דמיחלפא כו' כצ"ל:
בא"ד לאשמעי' דאפי' במקום בשר כו'. וכתבו כל זה דלא תיקשי הא מחד קרא נפקא כמו גבי בכור דנפקא טומטום ואנדרוגינס מחד קרא מ"ה כתבו דאתי לאשמעי' דאפי' במקום בשר הוי מום דלא כאביי ורבא:
בא"ד וי"ל דאיצטרי' למעוטי כו' כצ"ל. וקאי אתימא דלעיל:
בא"ד עושה תמורה לקדוש' דחוי' כמו תמורת הפסח שאינה ראוי ליקרב ואפ"ה כו' כצ"ל. פי' תמורת הפסח אינה ראוי ליקרב נקבה אף ע"ג דתמורת פסח הוי שלמים מ"מ הואיל דמכח פסח אתי וכפרש"י בתמורה (די"ט ע"א):
בא"ד ר"פ הערל דסבר דאנדרוגינס זכר ואיכא למ"ד אף מאכילה בחזה ושוק ואמר ר"א התם חייבי' עליו סקילה כזכר או כו' וכצ"ל ועיין בפ' הערל (דפ"א ע"א):
בא"ד דממעט מהזכר טומטום כו' כצ"ל:
ד"ה הזכר והזכרים כו' הזכרים ופריך וליגמר כו' כצ"ל:

דף מב.

גמרא ר"ש ב"י היינו רבנן כו'. איכא למידק נימא דא"ב דלר"י ספוקי מספקא לי' ואת"ל קאמר כדאמרינן לעיל ורבנן ס"ל אין קדושה חלה עליו דהוי כמו נקבה והוי חולין גמורים ולר"ש ב"י מיפשט פשיטא ליה דזכר הוא ואיצטריך קרא למעוטי דאע"ג דזכר הוא לא קדיש שום קדושה כמו שכתבו תוספת ורש"י לעיל וצ"ע:
רש"י ד"ה אלמה תניא כו' ומרבוי ד"ה נ"ל כו' כצ"ל:
ד"ה דכ"ע טומטום כו' שייך למע"ל:
תוס' ד"ה אבל טומטום כו' ויש מהם נקבה ושייך שפיר למעוטי כדפירשתי לעיל כו' כצ"ל:
בא"ד שהרי פירש אם זכר כו' כצ"ל. פי' ישחטנו ולאחר שחיטה תיבדק אם זכר אם נקבה וכ"כ תוס' בתמורה (דכ"ד ע"ב) ד"ה קסבר כו':
בא"ד דר"ח פי' אין קדושת פה חלה עליהם ומ"מ בהויתן תחול עלייהו כו' כצ"ל. פי' דר"ח מפרש דהא דקאמ' רשב"ג התם דאין קדושה חלה עליהם היינו קדושת פה דאין דעתו כ"א לזכר ודאי או לנקבה ודאית וכ"כ תוספ' התם:
ד"ה אלמה תניא כו' פסל ליה לקידוש כו' כצ"ל:
בא"ד דמעטי' הנקבה ובריית דעולה כו' כצ"ל:

בא"ד ולענין מילה אפי' היא אשה גמורה כו' כצ"ל. וכוונת התוס' בזה דלא תימא כיון דלר"י ספק הוא א"כ ל"ל קרא במילה לרבות ובערכין למעט איצטריך קרא למעוטי ספקא ומ"ה כתבו דא"ה איצטריך קרא:

ד"ה ואתא ר"ש כו' אבל נקבה ודאי כו'. פי' כיון דזכר אתי למעט אנדרוגינוס אפי' הוי זכר ודאי ובטומטום מסיק דאתי למעט דוקא ודאי נקבה כמו המטיל מים במקום נקבות מ"ה כתבו דטומטום נמי אתי למעט דלא חייש שמא נהפכה זכרות לנקבות ומ"מ לשון התוספת מגומגם:

דף מב:

גמרא לימא הוא דאמר כרבנן בתראי כו'. ליכא למידק הא רבנן בתראי לא מחלקו בין מטיל מים במקום זכרות או במקום נקבות אלא ס"ל דכל טומטום ברי' הוא ור"א הורה במטיל מים במקום נקבות דוקא יש ליישב דר"א נמי לא מחלק וס"ל דכל טומטום ברי' הוא אלא שהוראה כך היה בא לפניו ומעשה שהיה כך היה:

רש"י ד"ה לא לת"ק כו' ור"י לא פליגי אלא באנדרוגינוס כו' כצ"ל. לחנם מפרש רש"י כן דנהי נמי דפליג בטומטום מ"מ ס"ל דקדוש רק דמומו עמו ור"א ס"ל דחולין גמורים:

ד"ה הואיל וזכרותו כו' מים אבל בבהמה אין כו' כצ"ל:

בא"ד ור"י [צאן קדשים: א]אנדרוגינוס קאי כו'. וכבר כתבתי לעיל דבחנם מפרש רש"י כן דאפשר לומר דר"י אטומטום נמי קאי וס"ל דהוי זכר ודאי רק דמומו עמו אבל רבנן בתראי ודאי אאנדרוגינוס ולא אטומטום ואפשר דנקט בר"י אאנדרוגינוס קאי משום רבנן בתראי דע"כ אאנדרוגינוס קאי אבל הא ליכא למימר דלוקמ' מתני' דפליגי בנקבה ופליגי בהואיל אישתני דת"ק ס"ל אף דאישתני אין שוחטין במדינה ולא במקדש ור"י ס"ל הואיל ואישתני מום הוא ושוחטין אפי' במדינה ורבנן בתראי ס"ל הואיל ואישתני הוי חולין גמורים דאם כן הדרא קושיא לדוכתא דשביק תרי ועביד כחד אבל ברייתא מוקי שפיר דפליגי בהואיל אישתני וא"ה עביד כתרי דר"י דברייתא נמי מצי סבר כרשב"י ודו"ק:

תוס' ד"ה כי פליגי כו' זכר הוא אלא במטיל כו' כצ"ל:

בא"ד ר"ש ליית ליה כו' כצ"ל:

בא"ד כמו שמודה לו ר"י כו'. פי' דר"י מודה לתנא קמא דשם קדושה חלה על טומטום כמו שפי' רש"י:

ד"ה לא אמרו כו' כרשב"י סבירא ליה כו' כצ"ל ולא כמו שפרש"י בד"ה הואיל כו':

דף מג.

גמרא בחד וגרב כו' כצ"ל:
שם ולילפי מהדדי כו' כצ"ל:
שם דליתנהו באדם לכתוב כו' כצ"ל:
שם דליתנהו בבהמה ליכתב באדם כו' כצ"ל:
שם בפשוטין לא ליכתב בקדשים כו' כצ"ל:
שם מאליהן לא ליכתב באדם כו' כצ"ל:
הדרן עלך על אלו
מומין אלו פרק שביעי.
רש"י ד"ה מומין אלו האמורים בבכור פוסלי' בכהן כו' כצ"ל:
ד"ה קלוט וחיטין כו' שיניים ואין נראין החוטין ובהמה כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה הא איכא כו' ושייך באדם חרוץ במקום עצם כו' כצ"ל:
בא"ד ואע"ג דשייך בבהמה למאן כו' כצ"ל:
בא"ד הרי זה מום ואין זה אלא ממרוח כו' כצ"ל:
בא"ד וחשיב מום טפי כו'. פי' וילפינן שפיר ממומין שבגלוי ואינן חוזרים אבל גבי אדם דלא הוי מום כ"כ ומשום הכי יליף תנא קמא לקמן ממרוח אשך דהוי מום אפי' באדם:
בא"ד בצים כלל מיבעי ליה למעוטי כו' כצ"ל. פי' לתנא קמא לקמן דקאמר אין לו בצים הרי זה מרוח אשך ולענין אין לו בצים כלל אין לחלק בין אדם לבהמה:
בא"ד שבגלוי אינו חוזר הס"ד וכצ"ל:
ד"ה גרב דכתיב כו' אבל אם כן לא הוי כו' וכצ"ל:
ד"ה ל"ל דכתב רחמנא מום באדם כו' כצ"ל:
בא"ד וכן מומים דכתי' גבי אדם ובקדשים ולא כתיב בבכור כו' כצ"ל:

דף מג:

גמרא מיתנא דקתני ושנשרו כו' כצ"ל:
שם מיהדר ומיתנא דקא הדר כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה לאכלא לכיסוי של חביות שחד מלמעלה כו' כצ"ל:
ד"ה והוא הדין כו' דסלקא דעתך אמינא הא דאסקינן לעיל ממי שאינו שוה בזרעו של אהרן לא קאי כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה בבהמה אסור כו' אינו ולד אלמא דלא חיי כו' כצ"ל:

דף מד.

גמרא שתי עיניו למעלה שתי עיניו למטה מאי שתי כו' כצ"ל:
שם תנא הזויר והלופין כו' כצ"ל:
שם דמזור עיניה כו' בערוך פירוש משמרין עיניו:
שם דנפישא זיפי' כו' בערוך פירש שריסי עיניו גדולות:
שם שתמו זיפי' בערוך פי' דליתא ליה ריסי עינים כלל ע"ש:
שם אף הצומם כו' כצ"ל:
שם מאי צומם כו' כצ"ל:
שם דבעי צומם כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה וקיימין כסדרן כלומר עינים עומדות כו' כצ"ל:
ד"ה מבלבליתא כו' ואינו מחסר המראית כלל הס"ד וכצ"ל:
ד"ה באצבע קטנה כו' הוי מום והיכא משערינן כו' כצ"ל. והא דלא ניחא לרש"י לפרש כפי' הברטנורא בפירוש המשניות דמשערינן כאצבע קטנה דידיה ואם היה ארוך או קצר מהן הוי מום משום דקתני במתני' גדול מאיבריו או קטן מאיבריו משמע דמשערינן לפי שאר איברים שלו ואם כפי' הרב ברטנור' הוי ליה למיתני במתני' גדול מאצבע קטנה שלו או קטן מאצבע קטנה שלו אלא ע"כ משערינן אם חוטמו גדול או קטן לפי רוחב שאר איבריו והיינו על ידי אדם הדומה לו:
בא"ד כמוהו הס"ד חזיזא אזניו ארוכות כו' כצ"ל:
ד"ה תרגמה זעירא הא דקתני יחתוך כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה מחוי ר"ה חד מדידהו פי' בקונטרס רב יהודא שהיה לפניו והיה עיניו כו' כצ"ל:
בא"ד איניש גוצא הוה כדאיתא במסכת מגילה פ"ד (דכ"ז) והיו עיניו קטנות ניכרות משל סתם ב"א כו' כצ"ל. והגירסא שלפנינו הוא גירסת מ"ו מהרש"א וטעות הוא דליתא במסכת תענית:
ד"ה עיניו תרוטות פירוש בקונטרס עגולות כמו כו' כצ"ל ובמסכת שבת (דל"א ע"א) פרש"י לחד לישנא רכות ובסנהדרין (דמ"ב) ל"ג תרוטות אלא כי נפי':

דף מד:

גמרא קשיא ליה לרבי חנינא ב"א האי מרוח באשך מיבעי ליה כו' כצ"ל. וכן מצאתי גירסא זו בילקוט פרשת אמור ולפי גירסא זו שקטה קושית מ"ו מהרש"א מה שהקשה על רש"י ד"ה ממרוח אשך כו' ומיישב בדוחק ע' שם ואינו מן הצורך להאריך:

רש"י ד"ה שלא תהא כו' וכשתתפלל על בנים תהא כו' כצ"ל:
ד"ה ולא על כלי כו' ומתערבין כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה לא תקום כו' דחוצפת' היא הס"ד ואח"כ ד"ה אגיסא אם לצד אחר כו' כצ"ל:
ד"ה שכבת זרע כו' צרעת הס"ד ואח"כ ד"ה נפלים רוח שטות כו' כצ"ל:
ד"ה הקיין היינו משוכן כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה אימתי לא יהיה כו' תימא היאך יכולים להשים כו'. ויש ליישב תמיהת תוספת בדוחק דהא בגדולים נמי איכא סכנה דעמוד (החזור) [צאן קדשים: החוזר] מביא אדם לידי הדרוקן אלא ע"כ כיון שצוה הקב"ה לצאת מחוץ למחנה בוודאי לא יבאו לידי סכנה אם יקיימו מצות הקב"ה דהוי כשלוחי מצוה ואינם ניזוקי' ה"ה בקטנים נמי אף שצריכים להמתין ולהרחיק ג' פרסאות אך על זה הזהיר רחמנא לאחר שיצאו מחוץ למחנה לא ליהוי צנוע מאותן ההולכים מסוף המחנה וימתין יותר אלא יטיל מים מיד כבהמה:
ד"ה לא ישתין כו' פרת דדרך המים כו' כצ"ל:
בא"ד דכרינן פורתא ונפקא מיא כו' כצ"ל:

דף מה.

גמרא מן הפרק וחתכן מנין וחתכן והאמרת כשר כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה רחבות כו' שקלוטות כשל כו' כצ"ל:
ד"ה למטה מן כו' שיהו מחולקין כו' כצ"ל:
ד"ה אם יש בה עצם כו' הואיל וחתכה כו'. עיין בתי"ט בפי' המשניות דהקשה על פרש"י דהא כי לא חתכה פסול נמי משום יותרת ומביא בשם הרמב"ם דגריס אפילו חתכה נמי פסול:
ד"ה כולן עולין כו' רובא דידיה ק"א אפילו הכי כו' כצ"ל:
ד"ה לר"ע (מפסח) [צאן קדשים: מפתח] הוו להו רנ"ג וקשיא כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה עשו דבריהם כו' דאע"פ שנטלה נבואה כו' כצ"ל:
בא"ד פירשתי הס"ד וכצ"ל:

דף מה:

גמרא במתני' ושנעבדה בהן עבירה ושהמית את האדם כו'. ובפירוש המשניות נדפס בציידו נ"א ל"ג וכתב הרב בתי"ט דמשום הכי ל"ג דאמרינן בברכות (דף ל"ב) דכהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו וה"ה למגלה עריות וכ"ש לעבודה אלא דקשי' לי ליתני דפסולים באדם וגם הרמב"ם לא פסלן באדם עכ"ל ולא דק דמ"ה לא גרסי דלעיל (דמ"א)

קחשיב במתניתין הנך תרתי דפסולי בבהמה ובהך פירקין תני מומין אלו האמורי' בבכור פסולי' נמי לגבי אדם וחשיב מה שיתר עליהן משום הכי לא גרסי' הנך תרתי דפסולים נמי לגבי אדם וגם הרמב"ם דלא תני הנך תרתי דפסולים לגבי אדם משום דקחשיב הנך תרתי (בפ"ב מה' א"מ ובפ"ב מה"ב) דפסולים לגבי בהמה וממילא פסולים נמי לגבי אדם ס"ל וק"ל:

רש"י ד"ה באריכא שמיטה סני' דאריך הוא ודק שאינה עבה לפי אורכו כו'. לפירושו יש להקשות הא דאמרינן במס' נדרים (דל"ח ע"א) אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור כו' וכולן ממשה גבור כו' ופריך אימא דאריך וקטין ופרש"י שלא היה גופני כו' משמע דרש"י מפרש קטינא היינו שלא היה הגוף לפי אורכו ולפרש"י דהכא משמע אם אינו עבה לפי אורכו סני' הקב"ה קשה א"כ עשיתו למשה רבינו שנאי לפני הקב"ה כדפריך לעיל א"כ עשיתו למ"ר ב"מ אבל לפי' ר"ן והרא"ש התם ניחא דמפרש קטינ' קטן בכח ניחא אע"ג דרש"י נמי מסיים התם ולא היה בעל כח מכל מקום אקטינ' פרש"י שלא היה גופני קשה ויש ליישב בדוחק:

תוס' ד"ה הניחא למ"ד נדר כו' ללא ידעו משמע דבכל ענין כו' כצ"ל:

בא"ד איפכא מדר"י כו'. פי' דכל נדר שידעו בה רבים יחזור דאין לו הפרה ולא חיישינן לקלקולא אבל בלא ידעו בה רבים לא יחזור כיון דיש לו הפרה חיישינן לקלקולא וליכא למימר דאיתא להו לרבנן נמי טעמא דר"י משום פריצות' דלא הזכירו רבנן טעמא דפריצות' בדבריהם אבל לר"י מקשי שפיר מדמחלק בין רבים לאין רבים וכ"כ מ"ו מהרש"א התם בחידושיו:

ד"ה דמדרינא ליה ע"ד רבים כו' אין לחלק בין ברבים כו' כצ"ל:

בא"ד והוה מצי לשנויי דמדיר ליה כו' הד"א וכצ"ל:

דף מו.

רש"י ד"ה ובן ט' כו' שאין לב אביו דווה כו' כצ"ל:

בא"ד יצא ראשון ראשו בן ט' כו' כצ"ל:

ד"ה מחותך כו' ויצא כולו הוי כו' כצ"ל:

בא"ד והוי נמי כו' כצ"ל:

ד"ה עודה שפחה אפי' עודה שפחה כו' כצ"ל:

ד"ה אמר אמימר כו' יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה ולמאי כו' כצ"ל:

בא"ד כ"ש בעל דעת רבים כו'. פירוש ומה הוצרך לפסוק הלכתא בעל דעת רבים כיון דאפי' ברבים אין לו הפרה:

בא"ד אפילו למ"ד כו' ואע"ג כו' כצ"ל. פירוש ולא היה לו לומר בלשון הלכתא:
בא"ד ולענין דינא אתמר כו' כצ"ל:
בא"ד אלא קאי נמי אדרב נחמן ומדאמרי' כו' כצ"ל. פי' דלא תימא דר"נ דידיה ס"ל דברבים אין לו הפרה ואין צריך לפרוט הנדר והא דפריך הניחא לאו אליבא דר"נ פריך אלא הכי פריך כיון דאליבא דרב נחמן ע"כ צריך לאוקמי מתני' דהכא דמדרינא ליה ברבים ופריך למ"ד דברבים יש לו הפרה היאך אוקמיה מתני' דהכא ומ"ה כתבו תופסת דקאי נמי אדרב נחמן דר"נ ס"ל דברבים יש לו הפרה והא דר"נ אוקמ' שם מתני' דהתם דמדרינ' ליה ברבים קאי אדרב הונא דרב הונא מוקמי מתני' דהתם דוקא בשלא ניסת ואמר ר"נ דאפשר לאוקמי מתני' אפי' בשניסת למ"ד דברבים אין לו הפרה ומתני' איירי דמדרינא ליה ברבים אבל לדידיה ס"ל דברבים יש לו הפרה ודו"ק ועיין בחידושי מ"ו מהרש"א שם בגיטין (דל"ו):
בא"ד פסחים אדור ברבים כו' כצ"ל:
ד"ה אבל לדבר מצוה כו' אבל על דעת רבים סתם כו' כצ"ל:
הדרן עלך מומין אלו.
יש בכור פרק שמיני.
תוס' ד"ה נתגיירה כו' ואינו חשוב אביו דהא בעודו מצרי כו' כצ"ל. פי' דמביאי' ראיה לדבריהם דע"כ לא אפקרי' רחמנא לזרעי' לענין ירושה דהא בעודו מצרי יורש דבר תורה אלא ע"כ טעמי' דכקטן שנולד דמי ואינו חשוב אביו דלא כרש"י:
בא"ד תאומים דטפה אחת היה כו' כצ"ל:

דף מו:

רש"י ד"ה פוטרת בכל מקום דחשיב כו' כצ"ל:
בא"ד לקמיה פדחת מצח הס"ד והד"א:
ד"ה הכרת פניהם כו' ופשטיה דקרא כו' כוונת רש"י בזה דלא תימא דילמא הכי קאמר קרא דמצורת פניהם ניכרים שהם רשעים כדכתיב ותהי עוונות' על עצמותם וכ"מ מסיפא דקרא וחטאת' כסדום הגידו מ"ה כתב רש"י דפשטיה דקרא בנואפי' כתיב דקב"ה צר את הממזר בצורת פני המנאף ומהכרת הצורה הכל מעידי' שזהו בנו של המנאף ה"נ מעידים על פרצוף פנים להשיא את אשתו:
תוס' ד"ה דאדם מבהמה כו' דהתם איירי הכא כו' כצ"ל:
ד"ה תיובתא דשמואל כו' הא אפי' בנפלים הראש פוטר כו' כצ"ל:
בא"ד בהדיא הכי כו' כצ"ל:

בא"**ד** מחותך או מסורס משיצא רובו ה"ז כילוד הא כתקנו כו' כצ"ל:
ד"**ה** לאתויי כו' מכל מקום לידת שאר הגוף כו'. ובזה מיושב נמי הא דנקט גיורת שיצאה פדחת ולא נקט שאר נשים שיצאה פדחת דמוני' טומאת לידה מיד ז' לזכר וי"ד לנקבה אלא לגבי טומאת לידה אע"ג דמשהוציא פדחתו חשיב לידה מכל מקום כל הגוף שיצא אח"כ חשיב נמי לידה ואין מונים אלא משיצא כל הגוף:
ד"**ה** מאי קרא כו' ותימא דביבמות כו'. פירוש דלפרש"י משמע דאביי קאי אמתני' דהתם דאין מעידי' אלא על פרצוף פנים וביבמות משמע דאביי קאי אברייתא דקאי אפדחת:
בא"**ד** דבק אאופתי כו'. פירוש והיינו על מצחו:

דף מז.

תוס' ד"ה דבהיותו כותי כו' משמע דהם בני נחלה כו' אע"ג דהתם משמע דהם בני נחלה בגיותן ורש"י פי' אחר שנתגיירו מכל מקום בשמעתיה קאמר דבהיותו כותי לאו בני נחלה נינהו משמע דבגיותן קאמר ותמי' לי דביבמות (דס"ב ע"א) פרש"י כפי' תוספת דהכא דלענין בכורה קאמר עיין שם ואי לאו דמסתפינ' ה"א דהכי גרסינן ברש"י(:) ד"ה בהיותו נכרי כו' דעכו"ם אינן בני נחלה לירש את אביה' כו' וכצ"ל. פירוש ומ"ה פליגי לענין בכורה דסתם ירושה כ"ע לא פליגי דיש להם:
ד"**ה** ולא תימא כו' ובקונטרס פי' איפכא כו'. פי' לפ"ה דכשדי ליה בתר עכו"ם הוא פסול איכא לפרש מה"ט מזהמין כשדי ליה בתר עכו"ם וכ"כ מ"ו מהרש"א ודבריהם קשה להולמן בשלמא לפרש"י דלא קאי אלא למ"ד עכו"ם הבא על בת ישראל הולד כשר הכי קאמר לא תימא דמ"ה פוטר משום דס"ל כמ"ד אין מזהמין ושדינ' ליה בתר אימי' אלא אפי' כו' אלא לפי' התוספת דלמ"ד אין מזהמין ושדינ' ליה בתר אימי' הולד ממזר ע"כ רב אדא לא קאי אלא דוקא למ"ד מזהמין והולד כשר דאי למ"ד אין מזהמין והולד ממזר ק' קו' הגמ' מאי אירי' לויה אפי' ישראלית נמי פטור דהולד ממזר וי"ל בדוחק:
בא"**ד** א"ל כי יסור כו' כצ"ל:

דף מז:

גמרא לא נצרכה אלא לבא אחריו כו'. אין לדקדק אירשא היא וכהנת היא ולויה כו' הקושי' במקומה עומדת הא כפשוט נמי לא שקיל דהא לא ידע ברי' למאן הוא ולא מצי לשנויי בבא אחריו דזהו נמי פשיטא דהא כל אחת כבר ילדה רק דלא ידעינן איזהו

דכהנת איזהו דישראלית אפשר ליישב דלא נקט ואינו בכור לנחלה אלא משום סיפא ובריש אתי לאשמעינן דהוי בכור לכהן:
רש"י ד"ה לא נצרכה כו' אחריו אבל איהו לא כו' כצ"ל:
בא"ד אומר לו הכי והכי קאמר כו' הד"א וכצ"ל:
ד"ה כותבין הרשאה כו' מעולם בנכסי אביו ומתני' כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה הבן חייב כו' נשתחררה מעוברת כו' ותימא כו' כצ"ל. פירוש הא דתנן במתני' בכור לכהן נמי שחייב לפדות את עצמו אע"ג דליכא חיובא באב דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי כמו שכתבו תוספת לעיל ומ"ו מהרש"א מקיים הגירס' שלפנינו תיבת כשר ומפרש דר"ל דמתני' איירי אף בכשר שאינו חלל וזהו דוחק מאי אתי לאשמעינן בזה:
בא"ד דקדושי' גבי מצות הבן כו' כצ"ל:
ד"ה ראשון כו' וקשה דבריש נדה פרק יוצא דופן מפרש כו' כצ"ל:
בא"ד לידה לידה מהתם ור"ש כו' כצ"ל. פי' דגמר ג"ש לידה לידה בכור מאשה:
בא"ד לא מצי ר"ש למילף לבכור לנחלה כו' כצ"ל. פי' אמאי קאמר ר"ש דראשון בכור לנחלה ולא יליף מבכור לכהונה כיון דלא הוי בכור לכהונה דפטר רחם בעינא ה"ה דלא ליהוי בכור לנחלה מ"ה כתבו דגבי בכור אדם דפטר רחם לא כתב לידה ולא מצי למילף בג"ש:
ד"ה וילדו לו כו' פי שנים דהיא מסתבר טפי לאוקמא בבכור כו' כצ"ל:

דף מח.

רש"י ד"ה שני יוסף כו' מוציא על אחד כו' כצ"ל:
בא"ד תתפשרו הס"ד:
תוס' ד"ה דאמר רב אסי כו' מחלוקת דיורשים הם כו' כצ"ל:
בא"ד מספקא ליה ונוטל בנכסים הנשארים חלקו דהוא רביע כו' כצ"ל:
בא"ד וחצי האחר כו'. פי' דהוא רביע:
בא"ד ולפירוש זה לא יתכן כו'. פי' דאי מיירי בג' אחי' שליש בקרקע ושליש במעות ה"ל למיתני בשלמא ללשון שני דאינו נוטל כ"א רביעי' בקרקע או במעות שייך נמי בג' אחים אם ירשו כ"א ל' מנים ובא ב"ח ונוטל חלקו של אחד מהן הנהו תרי אחים מחוייבים להחזיר לו עשרים מנים כ"א עשרה מנים דעל כולן לפרוע חובת אביהם והשתא דמספקא ליה ואינו נוטל אלא עשרה מנים וכ"א מהאחים אינו מחויב להחזיר לו אלא חמשה מנים דהיינו רביעי' מעשרי' מנים ודו"ק. ומ"ו מהרש"א מפרש בע"א עיין שם:

בא"**ד** ויש מפרש שנוטל חצי חלקו הראויה לו ורביע חלקו כו'. פי' מאותו חצי חלקו שנוטל נוטל רביע בקרקע ורביע במעות:
בא"**ד** דהיינו רביע ומחצה במעות כו' כצ"ל: האי מחצה פירוש היינו רביע שני:
בא"**ד** אדרבא הוה לן למימר כו' כצ"ל. פירוש ולא היה להפסיד אלא רביעית מחלקו:
בא"**ד** ובמלוה שעמו פליגי כו' כצ"ל. פי' במלוה שהבכור נתחייב לאביו פלגא חלק בכורה חצי לאחיו וחצי לו משום ממון המוטל בספק:
ד"**ה** ודכולי עלמא כו' דלאו ממש דרב פפא קאמר אלא במלוה ע"פ כי הך דפדיון הבן כשהוא כתובה כו' כצ"ל:
ד"**ה** מלוה הכתובה כו' העבוט לא מיקרי כתובה כו' כצ"ל:

דף מח:

רש"**י** ד"ה חיוב גברא כו' כדאמרי' דחצי ממש כו' כצ"ל:
בא"**ד** לרבי יהודא נמצא ממה שנתחייבו כו' כצ"ל. פירוש מטעם שנתחייבו הנכסים והם חלקו והוי כלקוחות הפסיד הכהן מחצה מ"ה לא שייך למיתני יתחייבו נכסים דהחיוב גורם ההפסד:
ד"**ה** אלא פשיטא י' זוז כו' כצ"ל. ותיבת ודוקא יש למחוק:
ד"**ה** והכא במתני' כו' א"נ איתא ליה דר"פ ולית ליה דרב אסי כו' כצ"ל. וכוונת רש"י בזה לתרץ קושית התוספת ד"ה ודכ"ע כו' אטו מי לית לי' לר"י כו':

דף מט.

גמרא כיום שלפניו דאמר שמואל כו' כצ"ל:
תו' ד"ה ה"מ היכא כו' הך דשמעתא בקרקעות ואליבא דרבי דאיתא כו' כצ"ל:
בא"**ד** במטלטלי' ואמקרקע כתבינן כו' כצ"ל. ועיין בתוס' ב"ק (ד' ע"א) ד"ה אמטלטלין כו' שם כתבו דשמעתא דהכא ליכא לאוקמי בקרקעות:
ד"**ה** לאחר שלשים כו' ואין לתמוה אהא דלא מברכינן שהחיינו כו'. פי' בשלמא בל"ז הוי אמרי' דמ"ה לא מברכינן שהחיינו על כל מילה משום צער דינוקא וכ"כ ב"י בטי"ד סי' רס"ה ע"א אבל השתא שכתבו דיש לספק אם מת אם מברך שהחיינו תיפוק לי' דפשיטא דאין מברכין משום צערא דאבוה שמת התינוק אלא ע"כ צ"ל דברכת שהחיינו אינה תלויה בשמחה אלא בדבר שהגיע בו תועלת וכ"כ ב"י שם כתבו שפיר ואין לתמוה השת' הא דלא מברכינן שהחיינו על כל מילה כו':
ד"**ה** מת ביום שלשים כו' ונראה דגרסי' תוך כו' כצ"ל:

בא"ד שלפניו ורבי עקיבא משוי ליה כו' כצ"ל. וכתב מ"ו מהרש"א מיהו ק"ק מנ"ל התם דיום ל' כלפני ל' ואשת ישראל חולצת הא לא פליגי הכא רבנן ור"ע אלא בבכור דדורות אם למידי ממדבר אבל למלת' אחריתא לענין חליצה אימא כ"ע דהוי כלאחר ל' דה"ל מדבר וערכין ב' כתובי' ואפי' לרשב"ג אימא דמודה התם דהוי בר קיימא עכ"ל ודבריו קשה להולמן דמה שכתב מנ"ל התם דיום ל' כלפני ל' לענין חליצה אם עשה יום ל' כלפני ל' להקל לענין פדיון לא נעשה יום ל' כלפני ל' להחמיר לענין דצריכא חליצה והאי סוגי' איתא שם במס' ערכין במתני' (די"ח ע"א) גם מה שכתב דה"ל מדבר וערכין ב"כ הא מספקא לר"ע אי הוי ב"כ או לא ומשום האי ספיק' גופי' בעי חליצה ומ"ה באשת כהן אינה חולצת גם מה שכתב ואפי' רשב"ג אימא דמודה התם דהוי בר קיימא נ"ל דהא בלא"ה יש לדקדק מאי אתי רשב"ג לאשמעינן דדוקא ששה' באדם ל' יום לא הוי נפל הא קרא כתיב ופדויו מבן חדש תפדה אלא ע"כ הא אתי לאשמעינן דמקרא משמע דביום ל' נמי חייב לפדות דהוי בן חדש ומ"ה אתי לאשמעינן ששה' דוקא ל' יום שלמים ויום ל' כלפני דמי ומ"ה נקט אדם ובהמה גבי אהדדי דבבהמה ע"כ יום שמונה כלפניו דמי דכתיב ומיום השמיני והלאה וגו' ה"ה גבי אדם יום ל' כלפניו דמי:

בא"ד אבלות נמי הוי כו' כצ"ל:

ד"ה כיום שלפניו כו' ומיהו אפי' איירי הכא כו' כצ"ל:

בא"ד לענין אבילות להקל כו'. פי' ה"נ דקתני כיום שלפניו היינו לענין אבילות:

דף מט:

רש"י ד"ה מנה של צורי היוצא במדינת צור ושיעור של אותה מנה כ"ה סלעים והסלע ד' זוזי' כו' כצ"ל. ועיין באשר"י שמביא דברי רש"י בגירס' זו:

תוס' ד"ה ודידיה אזל כו' לקוחות ולטרוף מהני חמש שפדה כהן בנו כו' כצ"ל:

בא"ד אימת חל חיוב כו' כצ"ל:

בא"ד דמשכחת שהוא קודם לבנו כו' כצ"ל:

ד"ה חמש סלעים של בן כו' אשם בכסף כו' כצ"ל:

ד"ה אמר רבי אסי כו' צור ושיעור של אותה מנה כ"ה סלעים והסלע ד' זוזי' כו' כצ"ל:

בא"ד ומשקלו כשל זהב כו' כצ"ל:

בא"ד לר"ת דקאמר כו' כצ"ל:

בא"ד דדינרי כלים עם דינרי כו' כצ"ל:

בא"ד שיעורא דר' אסי מנה צורי כלומר סלעים ה' סלעים של מנה הן ה' סלעים של בן ורבי אמי אמר כו' הד"א וכצ"ל:

בא"ד צורי היינו דינר כו' כצ"ל:
בא"ד ששבעה מאותם דינרים כו' כצ"ל:
בא"ד של בן ורבי חנינא אומר הד"א וכצ"ל:
בא"ד שבכל הש"ס דשל צור מיזדבן בעשרים וחמשה והאי של סורי' ששוה שמונה היינו שלשים ושנים כו' כצ"ל. פי' דדינר זהב של צור מיזדבן בכ"ה דינר כסף ודינר זהב של סורי' דשוה שמונה סלעים וכל סלע ד' דינרי' של כסף נמצא דינר זהב של סורי' הם ל"ב דינרי כסף:

דף נ.

רש"י ד"ה דאינון עשרים כו' ופלגא ופלגא דנקא כו' כצ"ל:
בא"ד קטנים דכיון כו' כצ"ל:
בא"ד הוי להו ל"ח פונדיוני' כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה דמזדבנא בעשרים כו' יותר מי"ב זקוקים של כסף כו' כצ"ל. וכ"כ תוספת במסכת ב"מ (דמ"ד ע"ב) ד"ה אחד מכ"ה כו':
בא"ד הגמרא שדינר זהב הי' שוה עשרים כו' כצ"ל:
בא"ד שוים כדפרשתי לעיל כו' כצ"ל:
בא"ד ע"ב דאע"ג בששוקל כל א' בפני עצמו חייב בשני קלבונות כו' כצ"ל:

דף נ:

גמרא פלגא דזוזא הוה ליה זוזא מאכל כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה שוה פרוטה והיינו נחושת הס"ד ואח"כ ד"ה קדש קדש ממעשר דבמעשר שני כתיב כו' כצ"ל:
בא"ד וגו' ובהקדש כו' הד"א:
תוס' ד"ה כל הכסף כו' ואע"ג דכתיב עשרים גרה כו'. פי' לפי' רבותיו דדינר הי' ממטבע פחותה שבצורי משמע שבצורי ליכא מעה והא היתה מעה בימי משה:
בא"ד מעה בימי משה כו' כצ"ל.
בא"ד ומשני שאני התם דבעינן דבר חשוב דומי' דכלים ומעה דבר כו' כצ"ל:
בא"ד דאמר כסף קצוב קצת אתי לגרוע דסגי במעה ולא בעינן דינר ודבר חשוב אתי לאסופי דבעינן מעה כו' כצ"ל וכ"ה בס"י:
בא"ד דתרוייהו דרשות נפקי מכלים כו'. פי' וכיון דתרוייהו נפקי מכלים מ"ה אין היקש למחצה:

בא"ד כי הכא כי דייקי קרא כו' כצ"ל. פי' כי דייקי התם במסכת שבועות דקראי כוותי' דשמואל גרסי' התם מה כלים שנים אף כסף שנים ומה כלים דבר חשוב כו' וילפינן תרוייהו מכלים אף אליב' דשמואל:

בא"ד לכל הפחות שמעינן דבעי חשיבות כו' כצ"ל:

בא"ד שני מחטי' צריך שיהא שווין שני פרוטות כו' כצ"ל:

בא"ד והגיה אף כל דבר חשוב ולא גרס כו' כצ"ל:

בא"ד בעי אוקמי' אדינר כדלקמן ובשמעתי' והרי טענה כו' פרש"י ונימא נהי דמעה היא כצ"ל:

בא"ד מה כלים שנים כו' ופרש"י ה"ג ומה כסף דבר כו' כצ"ל:

בא"ד היה לו להגיה הכא אף כל כו' כצ"ל. פי' ולמה גרס רש"י הכא אף כלים ובשבועות לא גרס רש"י אף כלים אליבא דשמואל:

בא"ד אדינרי וגם אין שייך לומר כו' כצ"ל. פי' דלשון דאפקי' מפרוטה נמי לא שייך כיון שאין בשום מקום סתמו פרוטה מה צורך להפקיע:

ד"ה כל כסף כו' ולא דייק כלל מדרב יהודא כו'. פי' דאמר ר"י בשל דבריהם כסף מדינה:

דף נא.

רש"י ד"ה משום אונס כו' וסד"א הא דתני ברישא כו' כצ"ל:

ד"ה ה"ג ראיון כו' טבוע והאי ברייתא דר"י כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה והראיון כו' דמשמע כאחרינא דמפרש כו' כצ"ל. פי' כמו שמפרש טעם בשקלים ובמעשר:

בא"ד דלפרושי טעמא אתי כו' כצ"ל:

בא"ד ולא ימכרו לו עולת ראיה כו' כצ"ל:

ד"ה כתב לכהן כו' ופליגי אי חשיב הודאה כו' כצ"ל.

ד"ה אימא ולא הקדשות כו'. דיבור זה שייך אחר דיבור כתב לכהן ונדפס בטעות:

בא"ד אי אפשר לומר כן דבתורת כהנים כו' כצ"ל. ולפי ת"כ דדריש מכל ערכך יהיה בשקל הקודש מתורץ מה שהקשו שם תוספת בפסחים ובזהב עיין שם ואינו מן הצורך להאריך והמעיין יבין מעצמו:

בא"ד דוכתא כדאיתא כו' כצ"ל:

דף נא:

גמרא בנו פדוי לכשיתן ומה טעם כו' כצ"ל:

שם ביש עבדת הילכך כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה בזה אחר זה ולכהן אחד הכי תני' כו' כצ"ל. פי' שנתנן החמשה סלעים לכהן אחד רק שלא נתנן כל החמשה סלעים בפעם אחד רק זו אחר זו וכן מצאתי בתוספת:
תוס' ד"ה אמר עולא כו' אלא לר"ל כו'. פירוש כיון דאיצטרך לעולא לפרושי טעמא משום שלא יאמרו פודין בשטרות ע"כ כר"ל סבירא ליה דלא אלימא שטרא וכשנתן לו השתא הוי פרעון בשביל פדיון בנו ומשום הכי ד"ת בנו פדוי אלא משום שלא יאמרו אבל לר"י דסבירא ליה דאלימא שטרא אם כן כשנתן לו משום חיוב השטר נתן ולא משום פדיון ולא איצטרך לטעמא משום שלא יאמרו:
בא"ד ויש ליישב כו'. עיין בתוספת בקדושין מה שמיישבו:
ד"ה אבל חכמים אומרים כו' תימא דמתני' נמי כו'. פירוש למה אמר ר"נ אבל חכמים אומרים תיפוק ליה דמסתמא דמתניתן נמי שמעינן דאין בנו פדוי ודלא כהאי תנא:
בא"ד ויש לדחות דאפשר דר"נ סבירא ליה הא דתני במתני' אינו פדוי היינו עד שיתן לו ואתא מתני' לאשמעינן כו' כצ"ל. ולי נראה ליישב בדרך אחר דהאי תנא תני קמיה דר"נ דבנו פדוי לכשיתן היינו בשעת נתינה אמר לכהן הילך בפדיון בני ומשום הכי בנו פדוי ומשום הכי אמר לו ר"נ דחכמים פליגי וסבירא להו דאין בנו פדוי משמע דליתא ליה תקנתא וכפרש"י במתניתין וסברא זו כתב בה"ג והובא בטי"ד סימן ש"ה אבל ממתני' ליכא למשמע הא דאפשר לפרש במתניתין דמשום שחייב ליתן לו מכח השטר משום הכי אין בנו פדוי אבל כשאמר הילך בפדיון אפשר דתנא דמתניתין נמי סבירא ליה דבנו פדוי דבמתניתין תני חייב ליתן לו משמע מכח חיוב השטר חייב ליתן לו ומשום הכי אין בנו פדוי אבל חכמים אמרו סתמא אין בנו פדוי משמע דליכא תקנתא:
ד"ה הילכך אין בנו כו' שיחזרו לו כיון דאיכא כו' כצ"ל:
בא"ד כמו זבין ולא איצטריך ליה לזוזי כו'. ויש לדקדק דהא התם (דצ"ז ע"א) ד"ה זבין כו' כתבו תוספת דוקא שגילה דעתו בשעת המכר ואמר בפירוש דלזבן תורי קא זבין להו דאי שתיק הוי דברים שבלב ואין לדחות דהכא כיון דאיכא היכרא למילתא דקא אזיל ואתי קמיה והוי כאלו אמר בפירוש דהא התם נמי איירי דאינם יודעים שהיה חפץ לקנות שדה"פ ואפילו הכי כתבו תוספת דצריך שיאמר בפירוש דוקא ויש ליישב בדוחק:
בא"ד כהנים שלא יתנו אלא כו' כצ"ל:
ד"ה ולא בראוי כו' דאין לה בראוי אבל שם פירשנו דאף על פי כו' כצ"ל:
בא"ד לכושל שבהן כו'. פירוש דהיינו כתובת אשה כו':

בא"ד גובה ממלוה שהיא ביד אחרים ואין לומר דההוא כרבי אתיא אבל לרבנן הוי מלוה ראויה דהא כו' כצ"ל. פירוש דרבי סבירא ליה התם דבכור נוטל פי שנים במלוה:
בא"ד מטלטלי אפילו מיני כו'. פי' כ"ש דלר' מאיר לא משתעבד לה מטלטלי דיתמי:
בא"ד שיהא יבם כמו מיניה מנ"ל דלרבנן דר"מ כו' כצ"ל. פירוש דילמא מן היבם ס"ל לרבנן דאינו גובה אבל מיניה גובה אלא ע"כ דיבם הוה כמו מיניה וכיון דס"ל לרבנן דמן היבם אינו גובה ה"ה מיניה:
בא"ד ועוד דא"כ כו'. פירוש וקאי אדלעיל דאם כן דההיא משנה דהכותב דרבי מאיר הוא ומשום דס"ל דמטלטלי דיתמי משתעבדי לבעל חוב:
בא"ד דיתמי וחומרא דרבי נתן נמי אין כאן דהא כו' כצ"ל. ומ"ו מהרש"א גורס גירסא אחרינא כמו שנדפס בצדו ואינו מן הצורך:
בא"ד שבועה מסתבר דאתא כו' כצ"ל:
בא"ד רבנן לרבי נתן כו' כצ"ל:
בא"ד בממון זה שיש ביד אחר יותר ממה שיש כו' כצ"ל:
בא"ד לפי שאינה ביד היתומים יש בהם כח האשה ובעל חוב יותר כו' כצ"ל:
בא"ד מדרבי נתן דמהאי טעמא דחשבינן ליה לקרקע שגבו יתומים משועבדים מהאי טעמא חשבינן למטלטלי דהוי כאלו אביהם גבאן כו' כצ"ל:
בא"ד דיתמי ותקנו נמי שתגבה אפילו ממלוה כו' כצ"ל:
בא"ד ואף על פי שאמרתי שגובה ממלוה דיתמי מכח תקנה כו' כצ"ל:

דף נב.

גמרא ולא היבם וכולם כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה ולא היבם כו' אינו נוטל בחלק אחיו כו' כצ"ל:
ד"ה והרי קם כו' אחיו קמו פי שנים כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה ולא האשה כו' וברשותו בא השבח ונראה כו' כצ"ל:
בא"ד נוקי אשתו משום כו' כצ"ל:
בא"ד דלרבי דוקא צריך לאוקמא כו' כצ"ל. פירוש דרבי ס"ל דבכור נוטל פי שנים במלוה מ"ה צריך לאוקמא בפרק שור שנגח דו"ה הא דתנן דאין הבעל יורש בנזקי אשתו היינו בגרושה אבל לרבנן דסבירא להו דאין הבכור נוטל פי שנים במלוה ה"ה דאין הבעל יורש בנזקי אשתו דהוי כמלוה אפילו לא גירשה:
בא"ד ראוי בבכור וה"ה כו' כצ"ל:
בא"ד יש פסוקא ילפינן מהדדי כו' כצ"ל: פירוש יש פסוקא דילפינן מקרא:

בא"ד דבעל שקיל במלוה כו' כצ"ל:
בא"ד הדדי דאין הבעל ובכור כו' כצ"ל:
ד"ה והאמר שמואל כו' ביתומים איירי כו'. פירוש אפילו השבח שהשביחו היתומים איירי:
בא"ד דמזון האשה והבנות כו'. דאי איירי משבח שהשביחו לקוחות מאי אירי' דלא טרפי בנות משבח מגוף הקרקע נמי לא טרפי דאין גובים מנכסים משועבדים למזון האשה והבנות:
בא"ד ועוד דמפרש הכא טעמא משום דתנאי כתובה ובתה הניזונית בפסק כו' כצ"ל:
בא"ד גובה שבח דאמר שמואל אפי' מיתמי כו' כצ"ל:
בא"ד גופיה לא ליגבי נמי מיתמי כו' כצ"ל:
בא"ד אפותיקי הא דאמר כו' כצ"ל:
בא"ד של בעל חוב והוי כיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות כו' כצ"ל. ועיין דיבור זה בפרק הגוזל עצים (דצ"ו ע"א) ושם מפורש יותר:

דף נב:

רש"י ד"ה נכסי דאבי אבא כו' יש לו בן אחר כו' כצ"ל:
בא"ד שהיה לו בנים בשעת מיתת אביהם כו' ובחנם דחק רש"י לפרש שהיה לו בנים דאפשר לפרש שלא היה לו בנים בשעת מיתת אביהם והוי נמי אין ראוים דשמא לא יהיה לו זרע וכ"פ הרב ברטנורא בפי' המשניות:
ד"ה פי שנים כו' את בניו אף חלק כו' הד"א:
בא"ד ירושה וירושת הבעל דאורייתא הס"ד ואח"כ ד"ה בכור קרי' רחמנא ליבם הס"ד והד"א וכצ"ל:
תוס' ד"ה בכור לתת לו כו' חוזרת ביובל כבכורה כו' כצ"ל:
ד"ה אמר רבי אסי כו' ורגליו דתלוי חוזרת ביובל כו' כצ"ל:
בא"ד דלקוחות הוי וחוזרים ביובל כו' כצ"ל:
בא"ד ובהך סברא פליגי כו'. פירוש דר"י סבר דמההיא לא ילפינן דג"ה היא ושאר אמוראי סברי דמחלוקת יהושע ילפינן דכל חלוקת ירושה דאין מחזירים ביובל אע"ג דלקוחות הם:
בא"ד הא רבי מאיר קתני לה למתני' כו'. פי' ומ"ה אמר ר"מ הכא במתני' שאין חוזרים ביובל אבל חכמים פליגי התם ואפשר דפליג נמי בבכור ור"י כחכמים סבירא ליה:
הדרן עלך יש בכור.

דף נג.

מעשר בהמה פרק תשיעי.

תוס' ד"ה מעשר בהמה כו' במתנותיהן והכא תני מעשר כו' כצ"ל:

ד"ה נוהג בארץ כו' אבל הכא לצורך הוא הס"ד. פי' לאשמעינן דמתני' ר"ע ואיירי ליקדש:

ד"ה ר"ע אומר כו' ומוקי התם מתני' דמסכת חלה דבן אנטיגנוס העלה כו' כצ"ל:

ד"ה ואין מחרימין כו' הוה יהבינא כולהו לכהן כו' כצ"ל:

ד"ה מעות וכלי מתכות כו' ועכשיו כשאדם בא לחלל כרם רבעי כו'. כ"כ תוספ' במס' ברכות (דל"ה ע"א) ד"ה ולמאן דתני כו':

ד"ה ואיזהו עיקר כו' ולהמתין עד שיזדמן לו כהן שירצה לקבלו כו' כצ"ל:

בא"ד רחלים זקן ושערו כו' כצ"ל.

דף נג:

גמ' אפשר (בדרב) [כדרב] יהודא כו'. אין לדקדק היאך מתרץ הקושיא בכך דאכתי תקשה ליעבד כר"י להטיל מום קודם שיצא לאויר העולם שלא יבא לידי תקלה כדפריך לקנינהו לאודנייהו ויש ליישב דמעיקרא פריך לקנינהו לאודנייהו דלא ליתי לידי בכורה ואם לא עשה כן ליקנסהו להצריך נעילת דלת בפניה כמו גבי קדשים ומשני אפשר כדר"י דהא עדיפא ומ"ה ליכא למיקנסיה אם לא עשה תקנה זו בקניית אוזן לכותים ובתקנתא דר"י אין הכל בקיאים נמי לא קנסינן אם לא עשה להצריך נעילת דלת כנ"ל. ועיין בתוספת במס' ע"א (די"ג ע"ב) ד"ה נועל דלת כו' ועיין לעיל (ד"ג ע"ב) בתוספת ד"ה דקא מפקא כו':

שם ויהיו חדש וישן מתעשרין כו'. ליכא למידק דהא איכא למימר תירוש ויצהר יוכיח שאינו כלאים זה בזה ואין מתעשרי' מזה על זה ודוגמא זו הקשו תוספ' לקמן ד"ה ומה תירוש כו' יש ליישב כיון דלא מצינו במעשר בהמה דברים של שנה אחת ואינם כלאים שלא יתעשרו מזה על זה כמו תירוש ויצהר מ"ה ליכא למימר תירוש ויצהר יוכיח:

רש"י ד"ה ואליבא כו' לאשמעינן הס"ד ואח"כ ד"ה לרבות ק"ק כו' ובעמיתו סד"א דהכי נמי דליעשרו הס"ד וכצ"ל:

ד"ה מחרימין כו' אחריתא הס"ד ואח"כ ד"ה מהו דתימא כו' בהמה עומד' לאכילה וכו' כצ"ל:

ד"ה מה מעשר כו' היוצא השדה שנה כו' כצ"ל:

ד"ה מה מעשר כו' ולזה הס"ד:

תוס' ד"ה אפשר כו' פירשתי דלדידן שרי לאקנויי לכותים כיון דלא בקיאין למיעבד כדרבי יהודא הס"ד וכצ"ל ועיין לעיל בתוס' (ד"ג ע"ב):
ד"ה הקדש עלוי כו' דמים. פי' כל דמי שווי' ששלו היא דחייב כו' כצ"ל:

דף נד.

תוס' ד"ה ומה תירוש כו' שאינם כלאים ואין מתעשרין כו' כצ"ל:
ד"ה דגן ודגן כו' ודומה דטעות סופר כו' כצ"ל:
בא"ד ש"מ דמודה ר"י כו'. פי' מדלא נקט נמי חטה ושעורה:
בא"ד וחרצן שעורה וחרצן כולה חד כו' כצ"ל:
בא"ד ואפי' לספרים שכתב בהם ושעורה כו' כצ"ל:
בא"ד כתיב לא תזרע כרמך כלאים מלמד שאינו כו' כצ"ל:
בא"ד כלאים להחמיר עליו אפי' מין אחד כו' כצ"ל:
בא"ד מאי קבעי כרמך ל"ל כו'. פי' הא אינו לוקה כלל על שדך כ"א על כלאי כרם:
בא"ד אלא לגמרי בעי למה לי כו' כצ"ל:
בא"ד אלא בכלאי כרם פליגי כו' כצ"ל:
ד"ה ושני מינים כו' בני אדם והא דפליגי ר"א ור"י כו' כצ"ל:
בא"ד שנפלה לתוך מי חטאת כו' כצ"ל:
בא"ד דבילה שנפל במי חטאת כו' כצ"ל:
בא"ד מ"מ שייך לאחמורי טפי כו'. פי' כיון דדבילה נמי פרי הוא:
בא"ד שאני מרבה זרע לוף העליון זרע כו' כצ"ל:
בא"ד מזרע הארץ ולא כל זרע הארץ כו' כצ"ל:
בא"ד עד שבאו (הדובים) [הרובים] ובטלום כו' כצ"ל:
בא"ד אינון (הדובים) [הרובים] תרגמינן ר"ז ור"י בשם שמואל כו' כצ"ל:

דף נד:

גמ' וצאן משמע כל צאן כו' כצ"ל:
שם הכא נמי ודגן משמע כל דגן א' כו' כצ"ל:
שם נמי לא מצית אמרת ודגן משמע כל דגן א' בשלמא כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה אמר אביי כו' דכל מילתא דאמר כו' כצ"ל:
בא"ד חלב לזה וחלב לזה כו' כצ"ל:
בא"ד אמרת ודגן משמע כל אחד ומוקי בהדי' כו' כצ"ל:

בא"ד שאין תורמי' מזה על זה תירוש ודגן דחד חלב כתב בהו כי תרם מהאי אהאי לא לקי כתב רחמנא כו' כצ"ל:
בא"ד בקרא ולחלק בתירוש ויצהר לא כו' כצ"ל. פי' דחלב חלב כתב בהו:
בא"ד וכי היכא דלא מהני כו'. פי' דלא תימא דראשית' דוקא לחלק במיני דגן אתי ולא לדאי עביד לא מהני מ"ה כתבו כמו בתירוש ויצהר ע"כ ראשית' אתי לאשמעינן לדאי עביד לא מהני דלחלק לא צריך ה"ה בדגן:
בא"ד למידרש דמשמע כל דגן:

דף נה.

רש"י ד"ה במקום שיש כו' וארץ ישראל ואפילו כולן עומדת כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה אין ירדן כו' שהרי כבר נתערב כו' כצ"ל:
בא"ד כלה הירדן ונופל לתוכו כו' כצ"ל:
בא"ד בהר ימה פי' מצר הגבול כו' כצ"ל:
בא"ד גבול נגב פי' צפונה כו'. פי' האי נגב דבנימין היה צפונה של יהודה:
בא"ד ונראה לפרש כו' איבר' דאפשר לפרש בדרך אחר דלמט' היינו במקום שמתחיל שעדיין לא נתערב ובמקום שיורד ומתערב הוא נקרא למעלה ועיין לעיל (דמ"ה) גבי או קלוטות למעלה עד הפרק כו' ופרש"י למעלה דברייתא היינו למטה דמתניתין:

דף נה:

רש"י ד"ה אלא פרת כו' וזחלי' ונובעי' כו':
בא"ד גשמים לזמן מרובה כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה הוא פרת כו' זה לצד זה וזה לצד זה ופרת הולך ביושר כו' כצ"ל:
בא"ד והוא אומר מעשי מעידין אותי כו' כצ"ל.
בא"ד דמשמע דוקא משום א"י כו' ובשבת (דס"ה ע"ב) ד"ה דאמר שמואל כו' כתבו תוס' הא דנקט פרת משום שהוא גדול מכל נהרות ולפי שהוא מא"י כו' משמע דתרוייהו איתא ביה ואפשר ליישב דבאמת הוא גדול מכל נהרות ומ"ה איקרי גדול ובפרק כל הנשבעין קאמר דמאי אתי הכתוב לאשמעי' שהוא גדול מכל נהרות הל"ל סתמא עד הנהר נהר פרת וקאמר משום חשיבות דארץ ישראל קראו גדול דעבד מלך כמלך:
ד"ה מסייע ליה כו' שכולם מתברכים מכיפי דפרת וכן פי' כו' כצ"ל:
בא"ד רמיא וכל הנהרות כו' כצ"ל:
בא"ד בו דכשהיא רבה כו' כצ"ל:

ד"ה מטרא במערבה כו' קולטות קולטת אדה"ר כו' כצ"ל:
בא"ד הכרובים קילטה קין כו' כצ"ל:
בא"ד שהוא מזרח ומתרגם כו' כצ"ל:
בא"ד כשהחמה יוצא מכה עמוד האור של חמה על גבי כו' כצ"ל ולערב מכה עמוד האור של חמה כנגד גיהנם שבמזרח כו' כצ"ל:
בא"ד בכל ענין שנפרש צריך לאומרו כו'. פי' אין לתמוה על הטעם הזה דבכל שנפרש דאי ג"ע במערב או במזרח צריך לומר טעם זה לא"ד התם ועיין שם ברשב"א:
ד"ה אין המים מטהרי' כו' (דנ"ו ע"א) ושייך לכאן טפח שיורד מלמעלה שאין עולה כו' כצ"ל:
בא"ד דילמא היינו טעמא משום כו' כצ"ל:
בא"ד דהנהו ד' נהרות כו'. פי' ירדן ירמוך קרמין ופוגה דקחשיב התם במס' ב"ב (דע"ד ע"ב):
בא"ד המכנסים כגון בנהרות היוצאים ממערות אין מי כו' כצ"ל:
בא"ד ולא קטפרוס מחברון אלא הים מחברון כו' כצ"ל:
בא"ד וניעור כשחוזר ורבה כו' כצ"ל:
בא"ד דהטובל שם לא עלתה לו טבילה כו'. פי' דהתם תנן חביות מלאה מים שנפלה לים הגדול לא עלתה לו טבילה ולמה לא יהיו כמחוברים והוי כאלו טבל בים הגדול אבל דבריהם קשה להולמן לפי גירסת התוספת התם חביות מלאה יין ומ"ה לא עלתה לו טבילה שהים קוו וקיימי ושמא עדיין החביות צבור ועומד במקומו והוי כאלו טבל ביין לפ"ז לא קשה מידי:
בא"ד בעינייהו בלא תערובות כלל אבל הכא אין הנוטפים ניכרים הס"ד וכצ"ל:

דף נו.

רש"י ד"ה חל על מחוסר זמן כו' גדול והא מחוסר זמן כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה ומה בכך כו' י"ל הכא נעמידנה נמי כר"א כו' כצ"ל:

דף נו:

רש"י ד"ה ותיעשריה כו' בעשירי ול"ל חזר ולקחו הס"ד וה"א:
ד"ה מה עריות כו' נינהו והכל מודים כו' כצ"ל:
בא"ד במסכת יבמות הס"ד ואח"כ ד"ה לאו זרע' כו' בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא כו' כצ"ל:

ד"ה האחין השותפין כו' סלע שלם דהיינו ב' חצאי שקליהם ביחד חייבין לתת כו' כצ"ל:
בא"ד ונשתתפו הרי הן כשאר כו' כצ"ל:
ד"ה יהיה לך כו' לך הס"ד ותיבת הזכרים יש למחוק:
ד"ה גדיים כנגד כו' פטורין ממעשר בהמה כו' כצ"ל:
ד"ה אבל חלקו כו' תיישי' אמרי' ברירה כו' כצ"ל:
תוס' זונה ישראל כו' וא"ת והא אמר רבי בתמורה אין אתנן אסור אלא הבא לו בעבירה אבל אתנן כו' כצ"ל. פי' כיון דאמר רבי אתנן הבא בעבירה אסורה משמע אפי' זונה ישראלית וגירס' שלפנינו הוא גירס' מ"ו מהרש"א ולא ניחא לי דהקשו מרבא לאביי דבר פלוגתא דידי' הוא שם בתמורה וגם קשה להולמו הגירסא שלפנינו אבל גירסא זו ניחא:
בא"ד וי"ל דלא מיירי כו'. פי' דאביי אמר זונה ישראלית אתננה מותר דלא קיימי לי' כאיסור ערוה ובהא מודה רבי דר' ס"ל דוקא הבא לו בעבירה:
בא"ד שהיה זונה או שנעשית זונה כו' כצ"ל:
בא"ד נמי שמעינן בשתעשרה איהו כו' דומי' דאשת אב מהאי טעמא כו' כצ"ל וכ"ה בס"י:

דף נז.

גמ' שמתה אמו או נשתטה כו' כצ"ל:
שם רשב"י אומר קסבר ברי' הוא מיעט רחמנא כו' כצ"ל וכן משמע מפרש"י:
תוס' ד"ה ואזדא ר"י כו' לעיל ע"ב וסמך לכאן הא מצריכא תרי מילי דר"י כו'. פי' וכיון דעביד צריכות' לא דמי' להדדי מ"ה אע"ג דר"א מודה בההיא דלקוחות אפ"ה פליג הכא:
ד"ה לברור חד כו' איזהו שכנגד הכלב וכ"ת אותו ששוה לכלב לפ"ז הא דקאמר אי דשוו כו' כצ"ל:
ד"ה חוץ מן כו' דחשיב כלאים רגיל לדלג כו' כצ"ל:
ד"ה פרט לטרפה כו' והתם מצריך כו'. פי' בתמורה (דכ"ט) ומנחות (ד"ו ע"א):

דף נז:

גמ' קלפים יתוש שבמקומינו יש לו ס' רבוא קלפים כבית המסס כו' כצ"ל:
שם והן גרנות של מ"ב כו'. במשניות לא גריס ליה וכצ"ל אע"ג דרש"י גרס ונשנה הכא אגב שיטפא ופ"ב דשקלים ושם שפיר גרסינן:
רש"י ד"ה נתגלתה טעמא כו' שאמו קיימת הס"ד ואח"כ ד"ה חזירין עוד העיד דבר זה כו' כצ"ל:
בא"ד לשון אחר חזרת ירק כו' כצ"ל:

ד"ה ראש השנה כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה בפרוס הפסח כו' דאמר בכ"ט באדר אר"ע כו' כצ"ל: לזלזולי בחמץ ומדחשיב מיום הפורים עד הפסח שלשים יום ש"מ כו' כצ"ל:
בא"ד ולמה לא אמרו באחד כו' כצ"ל:
בא"ד והלא מן הדין הוא כשחסר אלול ויום ראשון של סוכות ממנין שתי שבתות כמו ע"פ כצ"ל. פי' למה נקט הטעם מפני שהוא י"ט ת"ל דמן הדין היא בכ"ט באלול כדי שיהא יום ראשון של סוכות מן המנין כמו ע"פ וכן הגירס' זו בס"י ומ"ו מהרש"א גורס הגירסא שלפנינו וקשה להולמן:
בא"ד הפסח כו' ומשני לדידן אפי' כו' כצ"ל.
בא"ד שלא היה שם קרבנות אחרים ועוד קשה דבפ' בתרא דמגילה משמע כו' כצ"ל:
בא"ד פסח שני נמי הם בלא כו' כצ"ל:
בא"ד התם י"ז דניסן וי"ד כו' כצ"ל:
בא"ד דמתני' דהכא דייקינן כו' כצ"ל:

דף נח.

תוס' ד"ה ניחא ליה כו' להמתין עד הזמן ולעשר כו' כצ"ל:
ד"ה וא"א כו' וא"ת תיפוק לי' כו' כצ"ל:
ד"ה חוץ מן הקרח כו' ולגנאי נתכוין ועוד דבמס' מגילה כו' כצ"ל:
בא"ד הארכת ימים כו' ואמר לו ר' כו' כצ"ל:
בא"ד דאמר בירושלמי שהיה קרח ואמר לראב"ע מהכא לקרחינאה ור"ת כו' כצ"ל. פי' ולגבי ראב"ע היה מעלה גדולה שהיה קרח בלא חתימת זקן ומינוהו לנשיא והצדוקי א"ל לגנאי כי גנאי לזקן שאין לו הדרת זקן ומ"ו מהרש"א מוחק מן ואומר עד לקרחנ' ואינו מן הצורך:
ד"ה מפי חגי כו' עשר תעשר דר"מ סבר בא' באלול דמקיש מעשר בהמה למעשר דגן מה מעשר דגן כו' כצ"ל:

דף נח:

רש"י ד"ה ונוטל אחד כו' דהשתא אפשר כו' כצ"ל:
בא"ד לא ידע הי נפיק כו' כצ"ל:
ד"ה פשיטא כו' עשר דאב ואלול כו' כצ"ל:

ד"ה למישקל כו' ותשרי הס"ד ואח"כ צריך לציין מתני' ואח"כ ד"ה לצאת כא' כו' שאם היו מונאים א' יהיו תשיעי כו' כצ"ל וכ"ה בס"י. פי' שאם יצאו ב' כאחת ומנאן אחת יהיה תשיעי ועשירי מקולקלים כדלקמן (ד"ס) במתני':

בא"ד כדלקמן הס"ד ואח"כ ד"ה רבוצים כו' ותיבת מתניתין יש למחוק:

תוס' ד"ה ונוטל א' כו' ואין שייך לאסור כאן כו'. כוונת התוס' הא דקתני ונוטל א' היינו שמתכוין להוציאו בעשירי ואפ"ה לא שייך לאסור משום לא יבקר דדוקא כי אפיק בעל מום בריש י' עובר משום לא יבקר בין טוב לרע היינו ב"מ אבל אם מכוין להוציא א' מן האלולין ובריש י' לא שייך בין טוב לרע אבל רש"י אזל לשיטתי' דמפרש לעיל דלא יבקר משמע שהוא לא יוציאנו אלא הוא יצא מעצמו מ"ה כתב רש"י ה"נ ולא שיכוין ויוציאנו בעשירי דהא כתב לא יבקר אלא כמדומה נ"ל ברור:

ד"ה וכשם שהתרומה כו' ומיהו בזה אין מקשינן תרומת מעשר כו' כצ"ל:

בא"ד בן גומל מנין שאין תורמין לא במדה כו' כצ"ל:

בא"ד אביו בן ישראל שאמר ללוי כך כו' כצ"ל:

בא"ד שיש לו רשות לבעל כו' כצ"ל:

בא"ד יש לו רשות לתרום כו' כצ"ל:

בא"ד נמי אמאי ניחוש לתרומת מעשר דילמא תיקון כו' כצ"ל:

בא"ד משלשתן בירושלמי כו' כצ"ל. פי' דהתם בתרומה קחשיב מונה ומודד ושוקל והכא אמרינן דמאומד למצוה מ"ה כתבו דבירושלמי מקשי נמי קושי' זו ומשני:

בא"ד מעשר דתני' א"א בן גומל אומר מנין כו' כצ"ל:

בא"ד ולא שתהא מצוה מאומד כו' כצ"ל:

בא"ד דליתא לי' לאבא אלעזר כו' כצ"ל:

בא"ד ל"ל לאוקמי הכי דר"א כו' כצ"ל:

בא"ד ללמד הכי דתרומה גדולה כו' כצ"ל:

בא"ד דהוי כעין אפשר משאי אפשר כו' כצ"ל:

בא"ד יהודא בנטל א' מעשרה הוי מעשר אע"פ שאין שוים כמו במכניס לדיר כו' כצ"ל:

בא"ד אלעזר בר' יוסי כו' כצ"ל:

בא"ד עשרה גרוגרת כו' כצ"ל:

בא"ד (ביוצא) [כיוצא] בו וניטל מאומד דילמא אבא כו' כצ"ל:

דף נט.

גמ' אי נמי דאחזי כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה ואתקש כו' בריש פירקן כו' כצ"ל:
ד"ה תשיעי כו' אבל האחרים מיהו כו'. פי' כיון שעדיין העשירי קיים בדיר ולא יצא אבל אחר שמת פטורים:
בא"ד הבהמות הס"ד ואח"כ ד"ה וכולן כו' כצ"ל:
תוס' ד"ה אף תרומה כו' דלא מוקמי מחשבה אתרומת כו' כצ"ל:
בא"ד פרק שני דתרומות כל התורה כולה למידה ומלמדת כו' כצ"ל:
בא"ד והיינו תרומת מעשר כו' כצ"ל:
בא"ד ומתוך פי' משתמע נמי דאפילו כו' כצ"ל:
בא"ד מחשב במעשר מדקריי' כו' כצ"ל:
ד"ה במחשבה כו' ואשכחן נמי דקרי לדיבור מחשבה כו' כצ"ל. ועיין מה שכתבתי במסכת מנחות (דנ"ה ע"א) טעם לגירסא זו:
בא"ד ויש מקומות דשרינן כשאומר מעשר שני לצפונו או לדרומו וא"ת כו' כצ"ל:
בא"ד כיון דאפשר במחשבה ה"נ אפשר במחשבה וי"ל כו' כצ"ל:
ד"ה איתקש מעשר כו' הא דאמר רבא לשנה הקשתי כו' כצ"ל. ועיין לעיל (דנ"ג ע"ב):

דף נט:

רש"י ד"ה אף תשיעי חולין הס"ד:
ד"ה מנין הראוי כו' שמנה כבר הס"ד ואח"כ ד"ה לתוכן בדיר כו' עליהן הס"ד ואח"כ ד"ה לאו דאיפטרי משום דהוי מנין כו' לעיל הס"ד וכצ"ל והמעיין יבין דגירסא נכונה היא:
ד"ה ודלמא דעישר כו' עליהן הס"ד ואח"כ ד"ה מעשר דנקא כלומר כו' כצ"ל:
ד"ה והשאר הארבעה כו' בפתח אחר כו' כצ"ל:
ד"ה ודאי כו' ולהתעשר עם אלו כו' כצ"ל:
ד"ה אבל ספק כו' עלייהו אי יצאה תשעה בפתח כו' כצ"ל:
ד"ה ט"ו מלאים לא נקט ט"ו דוקא אלא כו' כצ"ל:

דף ס.

רש"י ד"ה אלא כונסן כו' מצטרפין לי' כו' כצ"ל:
ד"ה קרא חד כו' ונמצא דהט' עשר כו' כצ"ל:
ד"ה למנין בהמות כו' ואינך ט' דהוציא כו' כצ"ל:
ד"ה הט' והי' כו' הרי הן מקולקלין דלא חל עליהן כו' כצ"ל והשאר שייך לקמן:
בא"ד ולא כוונתו כו'. פי' אם מתכוין לכך:

בא"ד ובנמוקי מצאתי דמקולקלי' היינו דקדושה חלה עליהם כדקתני סיפא קרא לי' ט' ולי"א י' ה"ה מעשר וי"א קרב שלמים ומספקא לי' כו' כצ"ל וכן משמע גירסא זו בס"י:
ד"ה אלו היה תמורה כו' דגמרי' במס' תמורה מעשר העברה העברה מבכור ובכור דרשי' הם קריבים ואין תמורתו קריבה אלא ודאי מדקרב כו' כצ"ל:
ד"ה ממנו מן העשירי עצמו הס"ד והשאר שייך לעיל:
תוס' ד"ה יצאו שנים כו' כא' מספקא כו' כצ"ל:
בא"ד עשירי למנין בהמות כו' כצ"ל:
בא"ד ספיקא דאותו כו' כצ"ל:
בא"ד עשירי ספק י"א ואינו קדוש הס"ד וכצ"ל וכ"ה בס"י:

דף ס:

גמ' ר"י בר"י אומר י"א קדוש והתניא כלל אמר ר' כו' כצ"ל. פי' והכא נעקר שם העשירי הימנו דקרא לי' י"א ולמה אמר ר' דאין י"א קדוש ומשני רבא דאיתא ליה בהמות טובא ולא נעקר שם עשירי דחד עישור קאמר:
רש"י ד"ה שמיני כו' אם קראן כו' כצ"ל:
ד"ה עד שישתוק כו' מיוחדת בעינא כהוא עצמו וטעמא דר"א הוי משום דסבר לי' כר"י כו' כצ"ל והד"א והשאר יש למחוק:
ד"ה בבת אחת דקרא שם עשירי לעשירי כו' כצ"ל:
ד"ה לאיתויי כו' עקירה בהך שתיקה אא"כ כו' הד"א וכצ"ל:
ד"ה יצאו ב' בעשירי היינו כגון אמר מר כו'. כונת רש"י לתרץ דמאי פריך ברייתות אהדדי הא מצי לשנויי הא דתניא ירעו היכא דיצאו שנים בעשירי וקראן אחד עשר דהוי חולין וקדשים מעורבים מ"ה ירעו והא דתני יקריבו דקראן לשנים עשירי דתרוייהו ומ"ה יקריבו ומ"ה פי' רש"י מדלא שני הכא ע"כ הוי כגון אמר מר וקאי אדרבה ותרוייהו מיירי דקראן עשירי:
תוס' ד"ה עד שישתוק בתשיעי יש לפרש בשני ענינים כו' כצ"ל והשאר יתור לשון הוא:

דף סא.

גמ' מכלל דר"י סבר קרב כו'. יש לדקדק דפשיטות ה"ל להקשות מר"י גופא דקאמר במתני' וכי יש תמורה עושה תמורה ולא קאמר וכי תמורה קרב ש"מ דלא פליג אקרב ומודה ר"י דקרב ומ"ה פריך וכי יש תמורה עושה תמורה וצ"ע ויש ליישב בדוחק:
רש"י ד"ה אין מביאי' כו' מועטין הן ואין נאכל כו' כצ"ל:

תוס' ד"ה והא דתני יקריבו כו' כדתנן במנחות כו' (דצ"ב ע"א):
בא"ד זבחי שלמים והא טעונה סמיכה כו' כצ"ל:
בא"ד דאיירי כשמצאום הבעלים כו' כצ"ל. פי' ויכולי' לסמוך:
בא"ד וההיא סמיכה ע"כ בהקפת יד ולא בסמיכה גמורה כו' כצ"ל:
בא"ד ואיני יודע מה פירשתי מביא כו' כצ"ל:
בא"ד א' מהם לפר וא' מהם לעגל כו' כצ"ל. פי' והיכא עביד הכי והא בעי סמיכה:
בא"ד ולוגו עמו התם כו' כצ"ל:
בא"ד בקיץ למזבח כו'. פי' שהוא נדבת צבור ולא בעי סמיכה:
בא"ד זב ומצורע אי נמי בקרבן כו' כצ"ל. פי' רפואתן של מצורע וזב תלוי בעצמן:
בא"ד וחגיגה שעובר עלייהו כו' כצ"ל:
בא"ד וההוא דשניהם מביאים כו' בפרק דם שחיטה (דכ"ג). ותוס' לא הביאו לעיל ועיין דיבור זה בתוס' דזבחים (דע"ה ע"א) ובגיטין (דכ"ח ע"א):
בא"ד במתן אחת דכל הניתנים על מזבח החיצון שנתן במתנה אחת כיפר ור"א סבר דמסיק להו לשם מים מיהו כו' כצ"ל:
בא"ד אשמו כו' ומסיק דמסיק להו כו' כצ"ל:
ד"ה במעשר כו' אם עישר חל כו' כצ"ל:
הדרן עלך מעשר בהמה וסליקא לה מס' בכורות.
אתן שבח לאל יוצר המאורות. שזכני במס' זו לתקן הקלות והחמורות. הוא יזכני לגמור כל ס' קדשים במהירות. להבין ולהורות: